

107

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

MODEL WOJSK LĄDOWYCH POCZĄTKU XXI WIEKU

„MODEL”

WARSZAWA

75016

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

MODEL WOJSK LĄDOWYCH
POCZĄTKU XXI WIEKU

„MODEL”

Praca naukowa pod redakcją
dr. hab. Witolda LIDWY
w ramach zadania
„PRZYGOTOWANIE WOJSK LĄDOWYCH DO DZIAŁANIA W SYTUACJACH
NADZWYCZAJNYCH NA TLE SYTUACJI POLITYCZNO-MILITARNEJ
POCZĄTKU XXI WIEKU”

Warszawa 2009

1

2

3

A

4

Tytuł.: Model wojsk lądowych początku XXI wieku pk.: „Model”

5

Rozpoczęto: 02.07.2009
Zakończono: 17.12.2009

6

kart: 93

7

8

9

Recenzent:

prof. dr hab. Waldemar KACZMAREK

Zespół autorski:

dr hab. Witold LIDWA - kierownik zespołu
Redakcja naukowa, Wstęp, rozdział 1, 2.2, Zakończenie;
ppłk dr Jacek JONIAK - rozdział 2.1, 2.3, 3.

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodologiczne podstawy badań	5
1.1. Przedmiot i cel badań	5
1.2. Problemy badawcze.....	6
1.3. Hipoteza robocza	7
1.4. Metody badawcze	8
2. Wojska lądowe wobec zagrożeń bezpieczeństwa	11
2.1. Charakter współczesnych wyzwań i przyszłych zagrożeń.....	11
2.2. Wojska lądowe w strategii wojskowej RP	16
2.3. Zadania wojsk lądowych determinowane zagrożeniami i wyzwaniami.....	22
3. Wymagania wobec wojsk lądowych w XXI wieku	34
3.1. Ogólne założenia procesów transformacyjnych wojsk lądowych wybranych państw	34
3.2. Zdolności operacyjne wojsk lądowych.....	73
3.3. Wymagania w zakresie struktury wojsk lądowych	78
3.4. Potrzeby wojsk lądowych w zakresie uzbrojenia i wyposażenia w XXI wieku	85
Zakończenie	90
Bibliografia	91

Wstęp

Zmieniające się środowisko bezpieczeństwa, w tym także operacyjne, wymusza konieczność dostosowania sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, do nowych wyzwań. Jest to możliwe tylko poprzez dokonanie istotnych zmian w ramach transformacji tego rodzaju sił zbrojnych. Warunkiem niezbędnym do skutecznego przeprowadzenia transformacji wojsk lądowych jest realizacja spójnej, popartej głębokimi analizami Wizji Sił Zbrojnych, która uzyskałaby powszechne poparcie społeczne

Siły Zbrojne RP są istotnym instrumentem budowania wiarygodności i międzynarodowej pozycji Polski, zarówno w Unii Europejskiej, jak i w Sojuszu Północnoatlantyckim. Stanowią integralną część europejskiego systemu obronnego i są zdolne do solidarnego działania w sytuacji pojawienia się bezpośredniego zagrożenia w obszarze euroatlantyckim. Z tak określonej roli sił zbrojnych w tym także wojsk lądowych, wynika szereg istotnych zadań.

Będą one obejmowały:

- utrzymanie bezpieczeństwa i integralności terytorialnej kraju, Unii Europejskiej, a także obszaru euroatlantyckiego;
- utrzymanie pokoju i stabilizacji międzynarodowej;
- wspieranie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomoc społeczeństwu

Powyższe uwarunkowania powodują, że od wojsk lądowych, wymaga się gotowości do prowadzenia operacji prewencyjnych, reagowania kryzysowego i wojennych, mogących być skutkiem wystąpienia któregoś ze współczesnych wyzwań i zagrożeń. Jeśli chcemy przeciwdziałać wojnie oraz uczestniczyć w utrzymaniu pokoju, musimy dokładnie poznać rządzące nimi mechanizmy i przygotować do nich naszą armię. To zaś implikuje konieczność zmniejszenia obszarów niewiedzy, co w efekcie pozwoli rozwiązywać problemy pojawiające się w różnych sytuacjach.

Skromność opracowań dotyczących przedmiotu badań, przy jednoczesnym wzroście znaczenia problematyki, która została podjęta w pracy, wskazuje rosnącą potrzebę podjęcia badań w celu stworzenia teoretycznych podstaw działania wojsk lądowych w sytuacjach kryzysowych.

Przyjęty układ pracy przedstawia kolejne sekwencje sprawozdania z przeprowadzonych badań. Stosownie do takiego podejścia praca składa się ze wstępu, trzech rozdziałów i zakończenia.

W pierwszym rozdziale zawarte zostały kwestie metodologiczne. Wskazano tu przedmiot i cel badań, postawiono główny problem badawczy i problemy szczegółowe. Przyjęto hipotezę roboczą, oraz zaproponowano metody, techniki i narzędzia badawcze uznane za właściwe do weryfikacji owej hipotezy

Rozdział drugi poświęcono zagrożeniom bezpieczeństwa oraz wpływającym stąd zadań dla wojsk lądowych. Zaprezentowano tu charakterystykę współczesnych zagrożeń zwracając szczególną uwagę na zagrożenia niemilitarne. Wskazano także zadania, jakie wynikają dla wojsk lądowych ze strategii wojskowej RP oraz te, determinowane określonymi wcześniej zagrożeniami.

W rozdziale trzecim, na bazie analizy procesów transformacyjnych czołowych państw Sojuszu określone zostały wymagania dla wojsk lądowych zarówno w zakresie zdolności operacyjnych, struktury organizacyjnej jak i ich uzbrojenia i wyposażenia, wymagania te to nie tylko implementacja rozwiązań przyjętych przez niektóre państwa Sojuszu, ale także efekt ocen i analiz potrzeb wpływających scharakteryzowanych w drugim rozdziale zagrożeń.

Przewidziano także, że w perspektywie j najbliższych kilkunastu lat wojska lądowe zmienią swój charakter. Staną się jakościowo nową, wysoce utechnicznią formacją wojsk o dużej mobilności i manewrowości zbliżonej do współczesnych wojsk aeromobilnych.

1. Metodologiczne podstawy badań

1.1. Przedmiot i cel badań

Postępujące zmiany we wszystkich dziedzinach życia nie omijają także sił zbrojnych. Obok rozwoju technicznych środków walki jako źródeł tych zmian, następują przeobrażenia wynikające z nowej roli, jaką przyszło wypełniać Siłom Zbrojnym, w tym Wojskom Lądowym. Niewielkie prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu globalnego nie oznacza zaniku potrzeby utrzymywania Sił Zbrojnych. Zmieniają się zagrożenia z typowo wojennych na zagrożenia o całkiem innym charakterze. Wymienić tu można światowy terroryzm, konflikty na tle narodowościowym, religijnym, masowy exodus ludności z zagrożonych terenów, kataklizmy i klęski żywiołowe oraz ubóstwo prowadzące do działań desperackich.

Te i podobne im zagrożenia sprawiają, że istnieje potrzeba zasadniczego przewartościowania zadań Sił Zbrojnych, które z uwagi na swój charakter, profesjonalne przygotowanie, łatwość kierowania oraz dysponowany sprzęt i uzbrojenie są w stanie sprostać oczekiwaniom współczesności. W ślad za tym następować powinny zmiany w teorii użycia Sił Zbrojnych, a zwłaszcza w taktyce działania. Doświadczenia z pełnoprawnego funkcjonowania naszych Sił Zbrojnych w strukturach Sojuszu dały możliwość dokonywania ocen i analiz wpływu, jaki na teorię taktyki wojsk lądowych, wywarły takie czynniki jak: rozszerzenie zakresu zadań wojsk lądowych, postęp techniczny oraz różne środowiska działań zgrupowań wojsk lądowych uczestniczących w PKW

Wymienione czynniki wywierają wpływ na taktykę wojsk lądowych, powodując jej przeobrażenia zarówno w warstwie teoretycznej jak i praktycznej.

Tak więc, jako przedmiot badań niniejszej pracy przyjęto wojska lądowe przewidziane do realizacji niezwykle złożonych zadań o znaczeniu operacyjnym i taktycznym zarówno w działaniach na obszarze kraju jak i w operacjach reagowania kryzysowego. Działania te obejmują nie tylko walkę, lecz wszelkie użycie wojsk do realizacji celów taktycznych lub operacyjnych.

Przewartościowanie zagrożeń skutkujące wskazaniem operacji reagowania kryzysowego jako podstawowych operacji przyszłości sugeruje, że walka zbrojna pozostanie zadaniem istotnym, lecz postrzeganym jako zjawisko drugoplanowe.

Takie podejście wychodzi naprzeciw postępującym zmianom zwłaszcza w zakresie zwiększenia ilości i zakresu zadań stojących przed siłami zbrojnymi, a zwłaszcza wojskami lądowymi.

Uznając przemiany dokonujące się w koncepcjach użycia sił zbrojnych do osiągnięcia celów politycznych państwa, istnieje potrzeba przeprowadzenia badań zmierzających oraz wskazania zmian, jakie w obszarze teorii należałoby poczynić, aby przyjęte rozwiązania wskazywały sposoby praktycznego użycia wojsk lądowych do osiągnięcia wytyczonych celów.

1.2. Problemy badawcze

Dokonana analiza i ocena zebranych doświadczeń z realizacji zamierzeń i prac o charakterze naukowym (indywidualnych i zbiorowych) wskazuje na potrzebę priorytetowego traktowania wyboru, formułowania i sposobów rozwiązywania **głównego problemu badawczego** i problemów szczegółowych – jeżeli istnieje potrzeba ich formułowania.

Mając na uwadze określony wyżej cel i przedmiot badań, problem główny w niniejszej pracy został wyrażony w postaci następującego pytania:

Jakie walory powinny posiadać wojska lądowe, aby sprostać zadaniom wynikającym z nowej doktryny obronnej oraz oczekiwań sojuszniczych w dającej się przewidzieć perspektywie?

Analiza treści tak sformułowanego głównego problemu badawczego oraz potrzeba podjęcia wysiłku zmierzającego do jego rozwiązania uzasadnia przyjęcie wariantu generowania problemów pochodnych (częstkowych,). Są one wyrażone w postaci następujących pytań:

1. Jakie zadania dla wojsk lądowych wynikają ze zmian doktrynalnych?
2. Jakie zmiany wymusza praktyka używania wojsk lądowych do działań innych niż wojna?
3. Jaka jest prognoza rozwoju wojsk lądowych w wymiarze narodowym i sojuszniczym?

Przedstawione wyżej problemy pochodne wyprowadzone z problemu głównego obejmują zasadnicze kwestie użycia wojsk lądowych. Uzyskanie naukowo uzasadnionych odpowiedzi na tak sformułowane pytania powinny stanowić o rozwiązaniu problemu głównego.

1.3. Hipoteza robocza

Na podstawie obecnego stanu wiedzy obejmującej problematykę działań wojsk lądowych, a także zmieniających się uwarunkowań na nie oddziałujących można wnioskować, iż istnieje wiele przyczyn i przesłanek, aby dokonać wieloaspektowej analizy i oceny, z zamiarem identyfikacji ich obecnego stanu i określenia prognozy zmian.

Hipotetyczne przewidywania wskazują na potrzebę zmian strukturalnych, organizacyjnych i szkoleniowych w wojskach lądowych by te były w stanie sprostać dynamicznie zmieniającym się wymaganiom wynikającym z nowych zagrożeń bezpieczeństwa w obszarze narodowym i sojuszniczym. Zmiany te realny stan uzawodowienia wojsk lądowych oraz perspektywy pełnej profesjonalizacji. Należy przewidywać, że proces osiągania wymaganych zdolności będzie rozłożony w czasie i uzależniony od warunków ekonomicznych państwa. Zmiany w wojskach lądowych dotyczyć będą zwłaszcza wyposażenia technicznego oraz uzbrojenia umożliwiającego podejmowanie zadań o różnym charakterze (walka, działania humanitarne)

Każdorazowa odmienność uwarunkowań i stawianych celów stwarza stosowne trudności w wypracowaniu ich organizowania i prowadzenia.

Zmiana struktur i koncepcji wykorzystania potencjałów wojsk lądowych generują potrzebę zmian w zakresie współdziałania (łączenie wysiłków) między komponentami wojsk lądowych na poziomie taktycznym.

Przedstawione wyżej hipotetyczne przewidywania sformułowane zostały w oparciu o rezultaty badań wstępnych oraz efekty badań prowadzonych wcześniej.

W wyniku zbadania i rozwiązania wymienionych w pracy problemów szczegółowych stworzone zostaną podstawy do nakreślenia kształtu oraz kierunków rozwoju wojsk lądowych.

Nie oczekuje się tu prognoz szczegółowych, gdyż trudny do przewidzenia jest scenariusz zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Można jednak, w oparciu o obecną rzeczywistość i udokumentowane możliwości rozwojowe wskazywać niezbędne kierunki zmian i pożądany kształt wojsk lądowych w najbliższej przyszłości. Szczególny wpływ na ten kształt wywierać mogą takie czynniki jak: nieprzewidywalne obecnie sytuacje kryzysowe, wszechobecność elektroniki i rosnąca rola informacji, działania w trzech wymiarach, w tym także

w kosmosie oraz znaczący wzrost możliwości manewrowych i rażenia w różnych jego odmianach z psychologicznym włącznie.

1.4. Metody badawcze

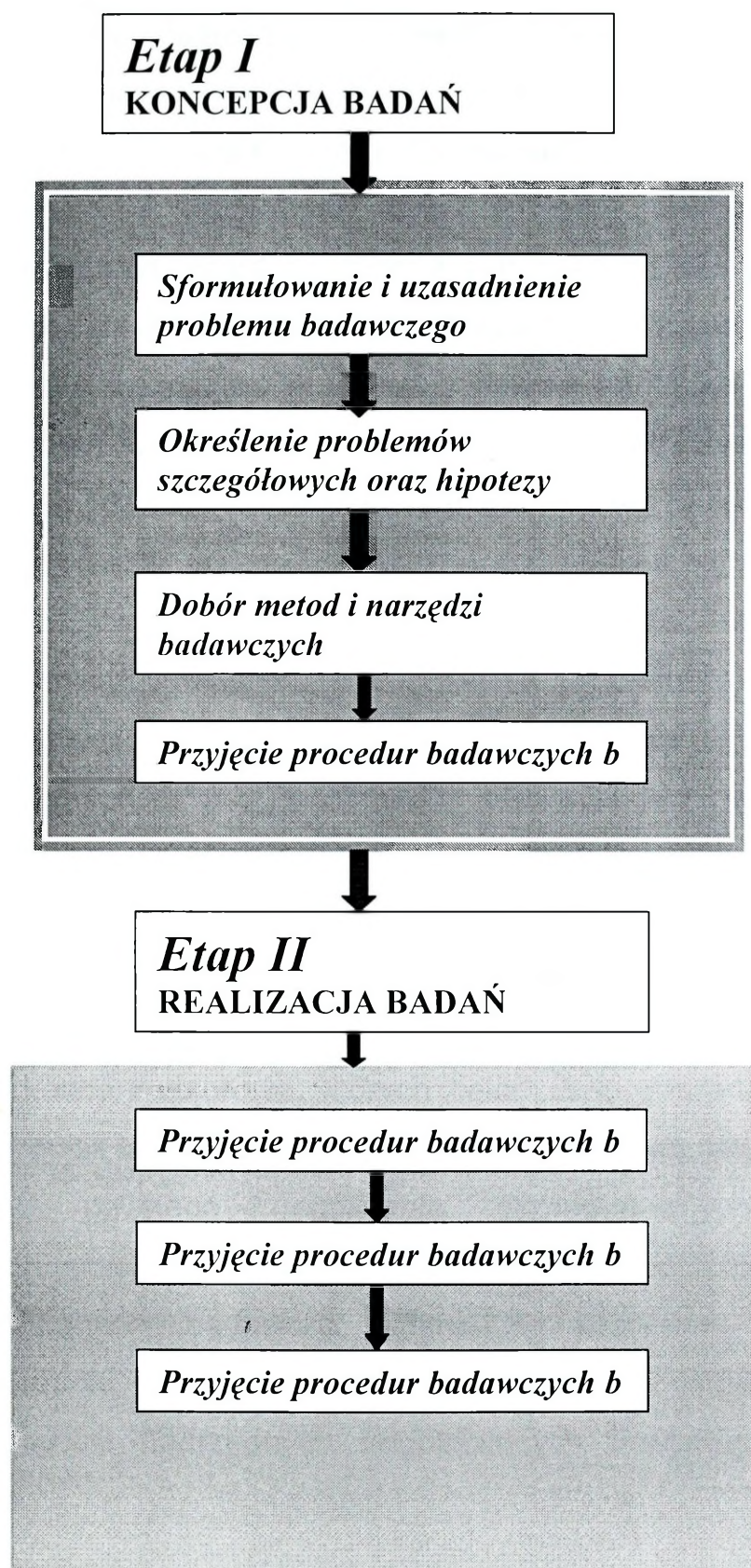
O właściwym doborze metod w znacznym stopniu decyduje przedmiot badań, rodzaj analizy danych i zakres badanej rzeczywistości. Natomiast wg W. Zaczyńskiego o możliwości zastosowania metod decydują ponadto, cel badań i zasób posiadanych środków¹.

Takie podejście do metod badawczych mimo, iż ma ono charakter ogólny, może mieć także zastosowanie w naukach wojskowych. Dlatego też w niniejszej pracy uwzględnione zostanie interdyscyplinarne podejście w połączeniu ze specjalistycznym charakterem stosowanych metod badawczych.

Przy dokonywaniu ich klasyfikacji najczęściej spotykamy się z ich podziałem na empiryczne i teoretyczne. Jest to podział czytelny i wyraziście określający sposób zastosowany przy rozwiązywaniu problemów. Na ogół dobór metod badawczych uzależniony jest od okresu (etapy) badań, które przeważnie obejmują podział na okres wstępny, badania zasadnicze i podsumowanie uzyskanych rezultatów. Stosowane metody w tych etapach są szeroko opisane w literaturze przedmiotu.

W niniejszej pracy, badania prowadzono w umownych dwóch etapach, przy czym podstawa do ich wyszczególnienia były czynności procesu badawczego. Logiczne usystematyzowanie owych czynności pozwoliło określić te etapy czyniąc procedurę rozwiązywania problemu przejrzystą. (rys1)

¹ W. Zaczyński, *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995, s. 19.

Rys. 1. Etapy i czynności badawcze
Źródło: opracowanie własne

Metody techniki badawcze dobrano stosownie do złożoności problemów szczegółowych i tak najszerszej stosowano analizę i ocenę opracowań teoretycznych, dokumentów normatywnych, dokumentacji ćwiczeń oraz różnych publikacji, przeważnie o charakterze polemicznym. Celem prowadzonych analiz wskazanych materiałów źródłowych było ustalenie obecnego stanu wiedzy obejmującej zagadnienia zagrożeń bezpieczeństwa, do których wojska lądowe muszą być przygotowane oraz aktualnego poziomu przygotowania tychże wojsk. W określeniu prognozy rozwoju wojsk lądowych wielce pomocne okazały się metody empiryczne. Na pierwszym miejscu wymieniana jest obserwacja prowadzona w różnych obszarach działań o charakterze narodowym i sojuszniczym. Celem prowadzonych obserwacji, przede wszystkim działań wojsk lądowych w operacjach sojuszniczych oraz ćwiczeń prowadzonych na obszarze kraju było ustalanie i porównywanie różnych sposobów rozwiązywania problemów. Cennego materiału naukowego dostarczyły wyniki obserwacji ćwiczeń („Bagram”, „Dragon”, „Anakonda”) a także w ćwiczeń dowódczo-sztabowych prowadzonych w Akademii Obrony Narodowej.

Ze względu na charakter pracy, szeroko stosowano także badanie opinii i sądów. W wyniku odpowiednio przygotowanej i przeprowadzonej rozmowy kierowanej uzyskiwano wartościowe oceny ekspertów (zał. 1). Prowadzono również wywiady indywidualne i zbiorowe, których celem było zebranie opinii o kształcie i perspektywach wojsk lądowych tak w wymiarze narodowym, jak i sojuszniczym.

Dokonując pewnego uogólnienia przedstawionych wyżej założeń metodologicznych niniejszej pracy, wskazane jest podkreślenie, iż przedstawione treści obrazują zamiary badawcze. Nakreślona procedura badawcza stwarza odpowiednie warunki do pracy indywidualnej przy jednoczesnej potrzebie uwzględniania kwestii nadrzędnych uogólniających i wymagających logicznego uporządkowania.

2. Wojska lądowe wobec zagrożeń bezpieczeństwa

Przełom XX i XXI wieku potwierdził, że otaczająca nas rzeczywistość jest bardzo dynamiczna i podlega ciągłym zmianom. Zmianom tym podlegają zagrożenia dla pokoju i stabilizacji, a co za tym idzie wyzwania dla sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, jako elementu całego systemu bezpieczeństwa. Z określonych zagrożeń i wyzwań wynikają zadania, do realizacji których powinny być przygotowane siły militarne każdego państwa. Nasuwa się wobec tego pytanie, do realizacji jakich zadań powinny być przygotowane wojska lądowe w aspekcie współczesnych i przyszłych zagrożeń?

2.1. Charakter współczesnych wyzwań i przyszłych zagrożeń

Zmiany w sferze polityczno-militarnej pod koniec ubiegłego i na początku XXI wieku, które obserwujemy we współczesnym świecie determinują całkowicie nowe wyzwania. Dotyczą one zarówno wielu dziedzin życia publicznego, jak również szeroko rozumianej dziedziny obronności. Zdaniem większości teoretyków wojskowych konflikt na skalę globalną, adekwatny do wcześniejszego dwubiegunowego podziału świata nie zagraża w istotnym stopniu bezpieczeństwu międzynarodowemu. Niemniej jednak nie można mówić o nastaniu ery pokojowego współistnienia państw ze względu na ciągle trwające konflikty lokalne, a także wiele istniejących sporów, które potencjalnie mogą przekształcić się w działania militarne. Nie mniejsze znaczenie ma także zagrożenie związane z działaniami terrorystycznymi, które obecnie urastają do największego problemu sfery bezpieczeństwa nie tylko poszczególnych państw, ale również całego świata. Wydarzenia z 11 września 2001 roku w Stanach Zjednoczonych, których konsekwencją były działania militarne w Afganistanie i Iraku, a także kolejne akty terrorystyczne w Madrycie i Londynie miały przecież niezaprzeczalny wpływ na zasadnicze przemiany w doktrynach militarnych i politycznych.

Na podstawie analizy współczesnego środowiska bezpieczeństwa, można jednoznacznie stwierdzić, że wraz z zakończeniem okresu „Zimnej Wojny” pojawiły się nowe zagrożenia i wyzwania. Obecne stosunki międzynarodowe daleko wykraczają poza oddziaływanie wyłącznie polityczne, militarne czy ekonomiczne.

W coraz większym stopniu obejmują swym zasięgiem rozległe sfery nauki, techniki, kultury, spraw socjalnych itp. Wzrastające tempo przemian we wszystkich dziedzinach życia wymaga przystosowania się do nowych warunków. Można to osiągnąć przede wszystkim poprzez precyzyjne określenie przyczyn oraz skutków zagrożeń, a następnie wynikających z nich zadań i wyzwań dla elementów systemu bezpieczeństwa, w tym dla sił zbrojnych. Determinuje to konieczność prowadzenia gruntownych analiz i ocen mających na celu przygotowanie odpowiednich sił i środków, zdolnych do skutecznego reagowania w stosownym czasie na ewentualne zagrożenia. A zatem wiąże się to bezpośrednio z posiadaniem optymalnie zorganizowanych i wyposażonych sił zbrojnych, w tym także wojsk lądowych, które mogą realizować określone zadania.

Współcześnie w siłach zbrojnych państw europejskich istnieje wyraźna tendencja zmniejszania stanu liczebnego przy jednoczesnym unowocześnianiu wyposażenia i sprzętu bojowego oraz modyfikowaniu struktur. Celem tych zmian jest stworzenie nowoczesnych sił zbrojnych zdolnych do wypełniania zadań w ramach sojuszniczego systemu bezpieczeństwa (NATO, Unia Europejska). Zakończenie „Zimnej Wojny” doprowadziło do znaczącego spadku prawdopodobieństwa globalnej wojny nuklearnej oraz konfliktu zbrojnego o dużej i średniej intensywności w Europie. Jednakże, niemal równocześnie, nowej dynamiki nabrały konflikty lokalne, których uczestnicy przestali podlegać ograniczającej presji ze strony supermocarstw².

Obecnie ryzyko konfliktu w tradycyjnym rozumieniu, w którym biorą udział dwie jasno zdefiniowane strony (państwa, koalicje), odnosi się raczej do konfliktu na małą skalę. Chodzi tu przede wszystkim o różnego rodzaju konflikty lokalne, ograniczone co do obszaru oraz użytych sił i środków. Konflikty te mogą mieć podłoże narodowościowe, terytorialne, religijne, polityczne lub ekonomiczne. Charakter przyczyn konfliktu ma znaczący wpływ na rozmach i sposób prowadzenia działań zbrojnych. Mogą one występować na obszarze jednego lub kilku krajów. W dalszej perspektywie nie można wykluczyć w Europie konfliktów lokalnych między różnymi krajami, w tym nawet członkami tego samego układu polityczno-militarnego. Ich przyczyną mogą być przede wszystkim kryzysy wywołane wokół mniejszości narodowych oraz uwarunkowania historyczne (np. dążenia do uzyskania suwerenności i niepodległości, przejęcia władzy oraz przejęcia kontroli nad spornym

² *Charakter przyszłych operacji, Materiały z konferencji naukowej (tezy, referaty, glosy w dyskusji)*, AON, Warszawa 2004, s.14.

terytorium). Tego rodzaju konflikty mogą się charakteryzować ograniczonymi celami, długim czasem trwania oraz nieregularnymi działaniami wojsk. Wydaje się, że będą one jednym z najpoważniejszych wyzwań obecnych czasów, ponieważ rodzą one ryzyko rozszerzenia się i przerodzenia się ich w wojnę na szerszą skalę obejmującą stopniowo swoim zasięgiem coraz większe obszary³.

Dokonując oceny perspektywicznych zagrożeń, można to czynić w różny sposób, stosując cały szereg kryteriów klasyfikacyjnych. Prof. W. Kaczmarek proponuje wyodrębnić zagrożenia o charakterze bezpośrednim i pośrednim. Zagrożeniami bezpośrednimi będą te, które zagrażają wprost bezpieczeństwu i interesom państwa (regionu, organizacji itp.). W wyniku takich zagrożeń istnieje prawdopodobieństwo utraty suwerenności, części lub całości terytorium kraju albo brak możliwości swobodnego rozwoju społeczeństwa. Natomiast zagrożenia pośrednie to takie, które zmieniają ogólny układ sił w danym obszarze na niekorzystny dla dalszego rozwoju. Rodzą one zagrożenia bezpośrednie, destabilizują sytuację społeczną, polityczną, ekonomiczną i militarną w określonym rejonie oraz zagrażają procesom demokratyzacji i pokoju⁴.

Z kolei prof. B. Balcerowicz uważa, że zagrożenia mogą mieć charakter polityczny, ekonomiczny, wewnętrzny, psychospołeczny, ekologiczny i militarny. Dodaje ponadto, że *analiza i ewentualna prognoza militarnych form zagrożeń bezpieczeństwa ma sens zazwyczaj wtedy, gdy jest prowadzona na tle wszystkich potencjalnych zagrożeń*⁵. Wynika to głównie z faktu, że z reguły występują one jednocześnie w większym lub mniejszym stopniu. Jednakże dochodzi tu kwestia ścisłych wzajemnych zależności pomiędzy nimi.

Natomiast prof. J. Zieliński wymienia zagrożenia o charakterze militarnym i niemilitarnym⁶. Do tych pierwszych zalicza głębokie kryzysy o charakterze światowym lub regionalnym na tle politycznym, społecznym i ekonomicznym, w których uwikłane mogą być mocarstwa światowe lub grupy państw i mogące przerodzić się w konflikt zbrojny na dużą skalę. Ponadto mogą to być kryzysy na podobnym tle, ale o charakterze lokalnym (niekiedy wewnętrznym), które mogą przerodzić się w lokalne konflikty zbrojne o ograniczonych celach militarnych, a także

³ W. Kaczmarek, *Zagrożenia i ich charakterystyka*, [W:] J. Knetki, W. Kaczmarek, J. Joniak, *Zadania komponentu wojsk lądowych w sojuszniczych operacjach na obszarze kraju „Komponent”*, AON, Warszawa 2002, s. 25.

⁴ Tamże, s. 21.

⁵ B. Balcerowicz, *Wybrane problemy obronności państwa. Materiał studyjny*, AON, Warszawa 1999, s. 54.

kryzysy społeczne spowodowane nasileniem międzynarodowego terroryzmu i zorganizowana przestępczością na skalę międzynarodową. Druga grupa zagrożeń obejmuje przede wszystkim klęski żywiołowe oraz katastrofy przemysłowe i komunikacyjne.

Warto zwrócić uwagę również na podejście prof. R. Wróblewskiego, który dzieli zagrożenia na symetryczne i asymetryczne⁷. Przy czym asymetria ta odnosi się głównie do przeciwstawności celów, środków i metod działania stron konfliktu (jedna ze stron nie jest w stanie przeciwstawić się drugiej w sposób symetryczny, wykorzystując te same lub podobne środki walki).

Zagrożenia asymetryczne są obecnie jednym z priorytetowych przedmiotów rozważań i badań specjalistów. Wynika to z faktu, że współcześnie coraz częściej już nie państwa zagrażają innym państwom, lecz procesy i zjawiska, jakie występują w świecie. Na arenie międzynarodowej pojawiają się pozapaństwowi „aktorzy”, dysponujący często dużym potencjałem i systematycznie zwiększają swoje znaczenie⁸. Najlepszym przykładem może być terroryzm. Atak terrorystyczny przeciwko Stanom Zjednoczonym z 11 września 2001 roku był przełomem w wielu dziedzinach. Jedną ze zmian odnosiła się do skali zagrożenia ze strony akcji terrorystycznych i sposobu ich przeprowadzania. W przeszłości terroryści starali się uzyskać maksymalny rozgłos, jednocześnie nie doprowadzając do dużej liczby ofiar, w interesie konkretnych celów, głównie politycznych. Obecnie jednak zagrożenie to jest coraz powszechniejsze i powoduje znaczne straty, w większości osób cywilnych, niezwiązanych bezpośrednio z zakładanymi celami. Jednocześnie staje się ono często przyczyną, nie zawsze w pełni uzasadnioną, wybuchu konfliktu zbrojnego lub co najmniej przeprowadzeniem ograniczonego działania militarnego.

Zatem istota zmian we współczesnym środowisku bezpieczeństwa polega głównie na przesuwaniu się punktu ciężkości z zagrożeń do niedawna klasycznych (typowe działania zbrojne jasno określonych, zwaśnionych stron), których znaczenie się zmniejsza, na zagrożenia nietypowe, których źródłem stają się także trudne do zidentyfikowania podmioty pozapaństwowe.

⁶ J. Zieliński, *Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych*, AON, Warszawa 2003, s. 61-62.

⁷ R. Wróblewski (red.), *Operacje reagowania kryzysowego. Studium teoretyczne*, AON, Warszawa 2002, s. 35.

⁸ Zalicza się do nich, obok klasycznych ruchów niepodległościowych i struktur ruchu oporu, zorganizowaną przestępczość, prywatne siły zbrojne oraz prywatne organizacje bezpieczeństwa i wywiadowcze. Ponadto wymienia się również koncerny czy też organizacje pozarządowe, które choć nie występują jako strony bezpośrednio zaangażowane w konflikty, to jednak nie pozostają bez wpływu na jego przebieg i charakter. Por. P. Gawliczek, J. Pawłowski, *Zagrożenia asymetryczne*, AON, Warszawa 2003, s. 33.

Doświadczenia i wnioski ostatniej dekady lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia oraz początku obecnego wskazują, że bardzo często mamy do czynienia z konfliktami innymi w swym charakterze niż dotychczasowa wojna w klasycznej postaci. Do tego należałoby dodać różnego rodzaju zagrożenia, które nie są czymś całkowicie nowym, ale ich znaczenie ciągle rośnie. Niezależnie od różnorodnej klasyfikacji do kluczowych rodzajów zagrożeń można zaliczyć:

- ✓ nacjonalizmy regionalne;
- ✓ problemy mniejszości narodowych;
- ✓ fundamentalizm religijny;
- ✓ różnorodność kulturowa;
- ✓ roszczenia terytorialne;
- ✓ dążenia niepodległościowe;
- ✓ podziały ekonomiczne ze względu na różny stopień rozwoju gospodarczego;
- ✓ destabilizację polityczną;
- ✓ rywalizację o dominację w świecie i strefy wpływów;
- ✓ zorganizowaną przestępczość, w tym handel bronią i narkotykami;
- ✓ niekontrolowane rozprzestrzenianie broni masowego rażenia;
- ✓ terroryzm międzynarodowy.

Przedstawione powyżej zagrożenia mogące wystąpić praktycznie w każdym zakątku świata, mogą w każdej chwili doprowadzić do wybuchu sporów, a co za tym idzie konfliktów z użyciem środków militarnych. Dlatego też należy zwrócić uwagę na ich przyczyny, zanim przerodzą się prawdziwe zagrożenie, wpływające w znaczący sposób na strukturę bezpieczeństwa zarówno globalnego, jak również i lokalnego. Mogą one mieć podłoże polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne lub religijne, a jednocześnie mogą mieć charakter wewnętrzny, bądź zewnętrzny. Ze względu na ewentualne następstwa w sferze bezpieczeństwa niezmiernie istotne jest ocena stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia konkretnego zagrożenia i określenie sposobu działania na wypadek ich występowania.

Wnioski z prowadzonych badań, wyrażone w formie licznych publikacji wskazują, że świat na początku XXI wieku najbardziej narażony będzie na lokalne konflikty militarne o ograniczonym zasięgu i niewielkiej intensywności, których źródłem mogą być problemy na tle nacjonalistycznym i wyznaniowym, a także dążenia do uzyskania suwerenności i niepodległości, przejęcia władzy oraz przejęcia

kontroli nad spornym terytorium. Wydaje się jednak, że najpoważniejszym wyzwaniem obecnych czasów jest terroryzm fundamentalistów religijnych. Pod koniec ubiegłego wieku doszło do międzynarodowej ekspansji islamu, co objawiło się wzrostem napięć wewnętrznych, próbami zamachów stanu, walkami między narodowościami różnych wyznań i akcjami terrorystycznymi na terenie wielu państw⁹. Współcześnie jednym z najistotniejszych kryteriów odnośnie tworzenia i oceny scenariuszy rozwoju sytuacji polityczno-militarnej jest właśnie zagrożenie terrorystyczne i to nie tylko w stosunku do obiektów lub obywateli poza granicami danego państwa. Sam udział w operacji militarnej może powodować wzrost zagrożeń pośrednich, na przykład akcji odwetowych, a poprzez to destabilizację sytuacji wewnętrznej określonego państwa¹⁰.

2.2. Wojska lądowe w strategii wojskowej RP

Przedstawione powyżej zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne przeciwdziałać, stawia przed wojskami lądowymi specjalne wymagania. Wymagania te związane z działalnością militarną wojsk lądowych prowadzoną na obszarze kraju poszerzone zostaną o inne, wynikające z przynależności do struktur NATO oraz członkostwa w strukturach ONZ. Ta grupa zadań obwarowana porozumieniami międzynarodowymi może obejmować zarówno zadania militarne realizowane poza granicami kraju, jak i zadania o charakterze pokojowym wykonywane w ramach misji pokojowych lub operacji mających na celu przywrócenie (wymuszanie) pokoju. Stąd wynika wniosek, że wojska lądowe muszą być zdolne do realizacji zadań militarnych i niemilitarnych zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Udział wojsk lądowych w zadaniach realizowanych poza granicami kraju, w strukturach sojuszniczych lub międzynarodowych, będzie dotyczył tylko wybranych sił, zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami rządu RP. Zadania te muszą być brane pod uwagę, jednak nie mogą determinować modelu wojsk lądowych, który musi odpowiadać zadaniom militarnym na obszarze kraju i poza jego granicami. Tak więc członkostwo w sojuszu zwiększy bezpieczeństwo naszego kraju, lecz nie zmniejszy zadań wojsk lądowych, a wręcz przeciwnie – zwiększy ich zakres.

⁹ W. Kaczmarek, *Zagrożenia i ich charakterystyka*, dz. cyt., s. 31.

¹⁰ Przykładem w tym przypadku mogą być zamachy terrorystyczne w Hiszpanii w dniu 11 marca 2003 roku oraz w Wielkiej Brytanii w lipcu 2005 roku.

Mimo zmiany charakteru zagrożeń, małego prawdopodobieństwa wybuchu konfliktu globalnego, obecności w strukturach NATO i wypływających stąd korzyści i zobowiązań, Siły Zbrojne RP powinny być przygotowane do udziału w konflikcie zbrojnym na poziomie wojny, lokalnych konfliktów zbrojnych na obszarze Europy oraz innych zagrożeń militarnych. Wymaga tego uznawana przez NATO zasada samowystarczalności obronnej oraz przyjęta prakseologiczna reguła przygotowania się do działań przy najbardziej niekorzystnym wariantcie rozwoju sytuacji¹¹. Porozumienia sojusznicze nie przewidują dyslokowania na terenie naszego kraju sił lądowych państw członkowskich NATO, co przy lansowaniu koncepcji obrony rozśrodkowanej będzie oznaczać, że w pierwszym okresie konfliktu Sojusz, prowadząc strategiczną operację obronną, będzie wzmacniał obronę narodowych wojsk lądowych działaniem lotnictwa i uderzeniami raketowymi na odwody przeciwnika, pod warunkiem, że przeciwnik nie będzie posiadał zdecydowanej przewagi w powietrzu.

W militarnej obronie kraju wojska lądowe, jako jeden z rodzajów sił zbrojnych, przeznaczone są do prowadzenia działań na lądowym teatrze działań wojennych i zdolne do utrzymania i zajęcia terenu¹². Stanowią one trzon sił biorących udział w połączonej operacji obronnej, bez których udziału nie można osiągnąć założonych celów operacji.

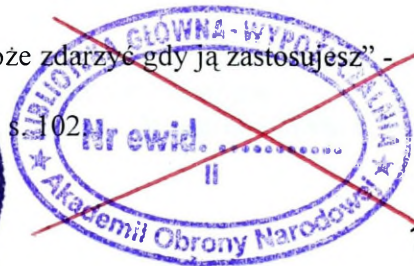
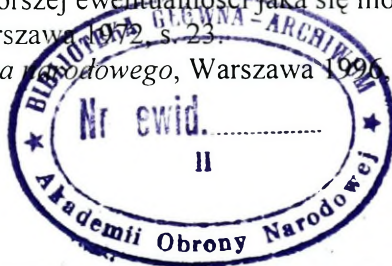
Skrajne, buforowe usytuowanie naszego kraju w wypadku agresji zbrojnej może oznaczać, że początkowe uderzenie sił agresora będą odpierać wojska w obszarze ataku, a więc narodowe wojska lądowe. One to, zgodnie ze wspomnianą koncepcją obrony rozśrodkowanej, będą prowadzić z reguły działania opóźniające w ramach strategicznej operacji obronnej sojuszu do czasu przemieszczenia wydzielonych wojsk NATO na terytorium naszego kraju.

Aktualny układ sił na naszym kontynencie oraz ograniczona wielkość sił zbrojnych, obwarowana porozumieniami międzynarodowymi, powoduje, że uderzenie wzdłuż całej granicy staje się nierealne. Nim siły zbrojne ewentualnego agresora osiągną stan po mobilizacyjnym rozwinięciu, uderzenie wojskami lądowymi może być wykonane na 1-2 kierunkach, zatem narodowe wojska lądowe muszą być

¹¹ „Każdą swoją strategię oceniam wedle najgorszej ewentualności jaka się może zdarzyć gdy ją zastosujesz” -

T. Kotarbiński, *Abecadło praktyczności*, Warszawa 1975, s. 23.

¹² *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996, s. 102.

zdolne do podjęcia z nimi skutecznej walki obronnej przynajmniej do czasu, kiedy do działań włączą się siły Sojuszu.

Zadania te, w zależności od skali konfliktu, wymagać będą zaangażowania całego potencjału obronnego kraju. Zakładając dwa możliwe sposoby rozpoczęcia konfliktu przyjąć można, że w scenariuszu, w którym następować będzie powolne „wpełzanie w wojnę”, część zadań wojsk lądowych wykonywana będzie w okresie kryzysu¹³. Powstanie sytuacja na tyle korzystna, że będzie pozwalała w miarę spokojnie, wykonać szereg przedsięwzięć zmierzających do osiągnięcia wyższego poziomu gotowości, aby odeprzeć ewentualną agresję. Zadania przewidziane do wykonania w tym okresie przez wojska lądowe umownie można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej z nich zaliczyć należy zadania, których treścią będzie przeciwdziałanie agresji i bezpośredni udział w likwidacji dywersji oraz przeciwdziałanie incydentom przygranicznym. Druga grupa zadań obejmować powinna przedsięwzięcia zmierzające do podniesienia zdolności obronnej tego rodzaju sił zbrojnych i przygotowaniu ich do ewentualnego udziału w konflikcie zbrojnym (wojnie).

Geopolityczne usytuowanie Rzeczypospolitej na tzw. „ścianie wschodniej” oraz wielkość potencjałów militarnych państw ościennych wskazuje, że przewaga na kierunkach głównych uderzeń wojsk lądowych ewentualnego agresora może być wyjątkowo duża. Trudność przeciwstawienia się tej przewadze potęgował będzie fakt braku możliwości uczestnictwa w tej fazie zmagania wojennych sojuszniczych wojsk lądowych. Należy zatem przewidywać, że pierwsza faza strategicznej operacji obronnej będzie połączoną operacją opóźniającą, prowadzoną siłami narodowymi, z możliwością wsparcia tych działań przez siły powietrzne państw sojuszniczych pod warunkiem jednak, że agresor nie będzie dysponował zdecydowaną przewagą w powietrzu¹⁴.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, można stwierdzić, że przeciwstawienie się hipotetycznej agresji zbrojnej przedstawionej w rozdziale pierwszym, pociągnie za sobą konieczność prowadzenia działań opóźniających, których głębokość zależeć będzie między innymi, od skuteczności polskiego systemu obronnego. Skuteczność ta w dużej mierze zależeć będzie od zdolności własnych i sojuszniczych sił powietrznych do izolacji obszaru działań obronnych przed

¹³ Przyjęto, że rozpoczęcie agresji może nastąpić nagle lub poprzez powolne „wpełzanie” w wojnę.

¹⁴ Por.: A. Tomaszewski i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju pk. „Armia”*, Warszawa 1998, s. 53.

odwodami agresora oraz czasu niezbędnego do wprowadzenia sił głównych Sojuszu do działań zbrojnych na zagrożonych kierunkach.

Prowadząc działania opóźniające, wojska lądowe muszą zadać przeciwnikowi straty obniżające jego potencjał bojowy, stwarzając w ten sposób warunki do załamania natarcia na dogodnych rubieżach w głębi kraju. Efektywność działań opóźniających będzie tym większa, im dokładniejsze i wiarygodne będą dane z rozpoznania, im bardziej rozbudowane pod względem fortyfikacyjnym będą poszczególne pozycje opóźniania, a dopływ sił przeciwnika w obszar starcia będzie utrudniany przez prowadzenie na dużą skalę działań nieregularnych na terenach przez niego zajętych.

W działaniach tych wojska lądowe będą organizować rubieże opóźniania, których zadaniem będzie związanie walką jak najliczniejszych sił agresora i wyhamowania jego tempa natarcia z zachowaniem jak największej siły zdolnej do podjęcia walki na rubieży ostatecznego oporu. Skuteczność tych działań w dużej mierze będzie zależeć od efektywności działań nieregularnych prowadzonych przez siły obrony terytorialnej. Dzięki nim działania opóźniające powinny przyjąć charakter przestrzenny obejmujący zarówno własne zaplecze, jak i teren czasowo opanowany przez przeciwnika.

Powietrzno-lądowy charakter agresji będzie wymagał zastosowania obrony o charakterze przestrzennym. Taki charakter nosi w sobie strategia obrony powszechnej. Skuteczną obroną trzeba będzie objąć wszystkie ważniejsze obiekty na obszarze całego kraju oraz kierunki potencjalnych uderzeń agresora. Niezwykle ważnym zadaniem w tej obronie będzie zapewnienie warunków manewru wojsk operacyjnych (własnych i sojuszniczych) na kierunki zagrożenia. Różnorodność i mnogość zadań wskazuje na potrzebę posiadania w składzie wojsk lądowych silnych, nowoczesnych, manewrowych wojsk operacyjnych, zdolnych do podjęcia skutecznej walki z przeważającymi siłami agresora na kierunkach jego głównych uderzeń oraz do działań rozstrzygających.

Wojska lądowe powinny być zdolne nie tylko do prowadzenia wspomnianych działań opóźniających w pierwszym okresie agresji, ale także do prowadzenia operacji obronnych i zaczepnych samodzielnie lub w układzie sojuszniczym. Można więc przyjąć, że obok działań opóźniających wojska lądowe przeznaczone będą do utrzymania (obrony) możliwie największego obszaru stanowiącego cel agresji. W tym zakresie będą wykonywać szereg zadań związanych z przegrupowaniem i zajęciem

wyznaczonych rubieży obronnych, inżynieryjną (w tym fortyfikacyjną) rozbudową obszaru przewidywanych działań, skutecznym odpieraniem ataków przeciwnika naziemnego i powietrznego oraz dezorganizacją jego natarcia poprzez prowadzenie działań nieregularnych w głębi jego ugrupowania.

Dzisiejsza obrona, mimo jej przestrzennego charakteru, nie może opierać się tylko na biernym wyczekiwaniu uderzenia przeciwnika lub wiązaniu go walką w powstających w całym obszarze starcia ogniskach walki. Taka filozofia walki nie jest do zaakceptowania poza początkowym okresem konfliktu, w którym ewentualne aktywne działania uprzedzające świadczyłyby nie o obronnym, lecz zaczepnym charakterze doktryny. Poza tym okresem szczególnego znaczenia nabiorą działania w głębi ugrupowania przeciwnika. Ich istota będzie polegać na wykonywaniu, za pomocą raketowo-artyleryjskich środków rażenia, dokładnych uderzeń na obiekty przeciwnika, których zniszczenie może zdezorganizować system dowodzenia oraz kierowania uderzeniami środków walki. Dużą rolę spełnić mogą także uderzenia na obiekty drogowe oraz podchodzące z głębi w rejon starcia siły odwodowe. Prowadzona w ten sposób izolacja rejonu starcia ułatwi naszym broniącym się wojskom przenoszenie wysiłku i skuteczne przeciwdziałanie¹⁵. Doświadczenia płynące z konfliktów między państwami arabskimi (Irak – Iran), Syrią a Izraelem (1973) oraz konfliktem w rejonie Zatoki Perskiej (1990-1991) upoważniają do wnioskowania, że zwycięża ten, kto posiada inicjatywę, bez względu na to, czy ustępuje przeciwnikowi liczebnością i wyposażeniem, czy go przewyższa lub też czy naciera albo się broni.

Powietrzno-lądowy sposób prowadzenia agresji oznacza, że wojska lądowe będą zagrożone nie tylko uderzeniami lotnictwa wspierającego nacierające zgrupowania pancerno-zmechanizowane. Szeroko stosowane będą również desanty. Walka z nimi to kolejne istotne zadanie wojsk lądowych prowadzących działania obronne.

Model przeciwdziałania agresji zakłada przejście do działań rozstrzygających (zaczepnych) po ostatecznym załamaniu natarcia przeciwnika. Wynika stąd, że w tym okresie **wojska lądowe przeznaczone będą do odzyskania utraconego obszaru**, przechodząc samodzielnie lub w strukturach sojuszu do działań zaczepnych, realizowanych w formie przeciwuderzeń lub przeciwnatarcia. W tym

¹⁵ A.i H. Toffler, *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997, s. 72.

okresie zadania wojsk lądowych będą polegać na izolowaniu dopływu odwodów w obszar przewidywanego uderzenia, manewrze sił na wybrany kierunek, obezwładnieniu jego sił w rejonie planowanego natarcia, rozbiciu sił agresora na kierunku wykonywanego uderzenia, utrzymaniu odzyskanych obszarów.

Słuszny wydaje się być pogląd, że współczesne wojska lądowe nie są w stanie prowadzić obrony o charakterze na tyle aktywnym, aby skutecznie odizolować głębsze odwody – co jest jednym z warunków sukcesu w działaniach obronnych. Obecnie działania aktywne to nie tylko walka z odwodami, systemem zaopatrywania i dowodzenia, ale także działania zaczepne realizowane w formie zwrotów zaczepnych (kontrataków, przeciwuderzeń czy przeciwnatarcia). Są to kolejne zadania wojsk lądowych.

Wbrew pojawiającym się czasem opiniom¹⁶ o nieskuteczności stosowania zwrotów zaczepnych w obronie na niskich szczeblach dowodzenia, działania takie są ze wszech miar pożądane, jednak pod warunkiem, że celem ich nie będzie pobicie głównego zgrupowania przeciwnika, który włamał się w głąb obrony, lecz właśnie wytrącenie inicjatywy przeciwnikowi, „wybicie go z uderzenia”, zahamowanie tempa działań, itp. Warunkiem skuteczności działań zaczepnych będzie odpowiednio wybrane miejsce, czas i siła uderzenia. Sukces operacji powietrzno-lądowej w trakcie „Pustynnej Burzy” był, między innymi, wynikiem trafnie dobranego miejsca uderzenia. Uderzenie czołowe, stanowiące podstawową formę rozpoczynania natarcia w okresie II wojny światowej, zejdzie na margines działań. Będzie to także dotyczyć kontrataków i przeciwuderzeń, których czołowe wykonanie przynieść może fatalny efekt. Uderzenie w miejsca najsłabsze, w otwarte skrzydła lub luki, będzie o wiele skuteczniejsze, przy czym nie będzie wymagać koncentracji znacznej ilości sił i środków, czego trudno uniknąć przy wykonywaniu uderzenia czołowego, a więc w miejsce najsilniejsze. Pogląd taki, oparty na doświadczeniach z konfliktów zbrojnych ostatnich lat prezentują autorzy książki *Wojna i antywojna*¹⁷.

Potrzeba działań aktywnych (zaczepnych), bez których trudno mówić o pobiciu agresora, rodzi określone wymagania wobec wojsk lądowych. Wymagania te dotyczą zarówno jakości sprzętu i uzbrojenia, które powinno umożliwiać wykonywanie zadań w ruchu przy znacznej celności ognia, jak i śmiałości w podejmowaniu takich rozwiązań.

¹⁶ *Działania taktyczne wojsk lądowych*, Warszawa 1995, s. 58.

¹⁷ A. i H. Toffler, *Wojna i antywojna*, s. 70.

Aby wojska lądowe mogły sprostać zadaniom, powinny w swoim składzie posiadać siły i środki zapewniające:

- możliwość prowadzenia skutecznej walki ze środkami napadu powietrznego, warunkującej (warunek zachowania zdolności bojowej wojsk);
- odparcie lądowych działań zaczepnych przeciwnika;
- wykorzystanie właściwości terenu do prowadzenia efektywnych działań zmierzających do opóźnienia natarcia i obniżenia potencjału zaczepnego agresora;
- prowadzenie działań w głębi ugrupowania przeciwnika.

Analiza możliwych zadań militarnych wojsk lądowych realizowanych na obszarze kraju pozwala wnioskować, że sprostać im mogą tylko wojska lądowe składające się z mobilnych, nowoczesnych wojsk operacyjnych oraz masowej formacji obrony terytorialnej. Wojska operacyjne powinny być zdolne do wykonywania zadań samodzielnie albo w składzie koalicyjnym, na obszarze kraju lub poza jego granicami. Wojska obrony terytorialnej powinny działać w wyznaczonych rejonach odpowiedzialności na korzyść wojsk operacyjnych własnych i koalicyjnych oraz prowadzić działania ochronno-obronne i nieregularne na obszarze całego kraju. W okresie pokoju powinny brać udział w działaniach ratowniczych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych, katastrof i awarii.

2.3. Zadania wojsk lądowych determinowane zagrożeniami i wyzwaniami

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę należy skonstatować, iż w dalszym ciągu dla każdego państwa priorytetową kwestią pozostaje zapewnienie sobie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Problem ten dotyczy każdego państwa, niezależnie od jego położenia geograficznego, przebiegu granic oraz przynależności do określonych sojuszy politycznych i militarnych. Jednym z elementów systemu bezpieczeństwa są siły zbrojne, w których skład wchodzi wojska lądowe. Ich **zadania** wynikają przede wszystkim z zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa. A zatem można przyjąć, że zadania te zależą od stanu, w jakim znajduje się dane państwo. Z reguły przyjmuje się, że państwo może być w

stanie pokoju, kryzysu lub wojny, jednakże wszystkie państwa funkcjonują w złożonym środowisku międzynarodowym, co jest jednym z czynników wpływających na politykę bezpieczeństwa każdego z nich i ich otoczenia. Równocześnie w tym środowisku funkcjonują i powstają realne, potencjalne lub pozorne zagrożenia, które w większym lub mniejszym stopniu wpływają na wszystkie jego elementy¹⁸. Dlatego też sprawy bezpieczeństwa należy rozpatrywać całościowo, biorąc pod uwagę jednocześnie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, z coraz większym naciskiem na wzrost roli międzynarodowych relacji.

W obecnych uwarunkowaniach polityczno-militarnych obszar zadaniowy można jednak rozpatrywać z nieco innej perspektywy. Na potrzeby dalszych rozważań przyjęto następujące grupy zadań:

- zadania w czasie pokoju oraz na wypadek sytuacji kryzysowych na obszarze kraju;
- zadania na wypadek wojny w ramach obrony własnego terytorium lub obrony kolektywnej, zgodnie z artykułem 5 Traktatu Waszyngtońskiego;
- zadania wynikające z układów międzynarodowych (przynależność do NATO, UE, ONZ lub porozumienia bilateralne i multilateralne).

Zasadniczym zadaniem wojsk lądowych w czasie pokoju jest zdolność do działania w zakresie ochrony i zapewnienia bezpieczeństwa państwa oraz udzielanie władzom cywilnym niezbędnej pomocy wojskowej, głównie w wypadku ewentualnych zagrożeń niemilitarnych (np. klęski żywiołowe i katastrofy, spory przygraniczne, problemy mniejszości narodowych). Do szczegółowych zadań w tym zakresie można zaliczyć:

- kształtowanie środowiska bezpieczeństwa poprzez rozwój współpracy wojskowej z innymi państwami i budowanie wzajemnego zaufania w dziedzinie militarnej (między innymi poprzez tworzenie jednostek wielonarodowych);
- prowadzenie ciągłej oceny potencjalnych zagrożeń;
- ochrona najważniejszych obiektów o znaczeniu administracyjnym, militarnym i gospodarczym;

¹⁸ J. Zieliński, A. Czupryński, B. Panek, *Operacje wojsk lądowych – kierunki ewolucji. „Operacja”*. AON, Warszawa 2003, s. 85.

- odstraszenie militarne poprzez demonstrowanie (na poziomie adekwatnym do sytuacji) gotowości do skutecznego działania w razie potrzeby (zagrożenia);
- obrona i reagowanie na ataki terrorystyczne na własne terytorium państwowe, co wymaga odpowiedniego współdziałania jednostek operacyjnych, jednostek paramilitarnych oraz sił zajmujących się egzekwowaniem prawa i reagowaniem w sytuacjach szczególnych¹⁹;
- świadczenie pomocy w wypadku zaistnienia katastrof lub klęsk żywiołowych, w tym przede wszystkim prowadzenie działań ratowniczych, ewakuacyjnych i humanitarnych oraz likwidacja skutków²⁰.

Drugą grupą są zadania wojsk lądowych na wypadek wojny. Współcześnie w Europie, jak już wspomniano, brak jest uzasadnionych podstaw do stwierdzenia, że istnieje bezpośrednie zagrożenie dokonania agresji przez jakiegokolwiek z państw. Jednakże sytuacja polityczno-militarna na naszym kontynencie i poza nim charakteryzuje się w swym rozwoju dużą dynamiką, powodowaną silnymi przemianami cywilizacyjnymi, które mogą potencjalnie destabilizować środowisko bezpieczeństwa. Stąd niezależnie od zmieniających się uwarunkowań i poglądów na rolę sił zbrojnych, nadal za podstawowe dla wojsk lądowych należy traktować operacje militarne. Prowadzą one bowiem bezpośrednio do głównego celu każdego państwa, jakim jest utrzymanie integralności swojego terytorium i przywrócenie pokoju w przypadku agresji potencjalnego przeciwnika. Osiągnięcie tego celu może być realizowane przy wykorzystaniu tylko sił narodowych lub w strukturach sojuszniczych.

¹⁹ Zagrożenie terrorystyczne – przykład z września 2001 (Nowy Jork) oraz Hiszpanii (zamach na kolej w marcu 2004 roku) i Wielkiej Brytanii (zamachy na środki komunikacji miejskiej w lipcu 2005) wskazują na potrzebę użycia sił militarnych przede wszystkim do działań zabezpieczających miejsce zdarzenia, porządkowo-ochronnych oraz udzielania pomocy medycznej i ewakuacyjnej, a także ochrony innych obiektów zagrożonych kolejnymi zamachami.

²⁰ Klęski żywiołowe takie jak powódzie i huragany zdarzają się również w Polsce. Przykładem mogą być powódzie w 1997 i 2001 roku. Bardzo istotne jest posiadanie wyspecjalizowanego zaplecza medycznego oraz odpowiednio przygotowanych jednostek reagujących w sytuacjach awaryjnych, jak na przykład pododdziały ratownictwa inżynierskiego. Dodatkowo może zająć potrzeba ochrony transportów oraz infrastruktury pomocy humanitarnej podczas klęsk żywiołowych a także zapewnienia bezpieczeństwa ludności oraz prawa i porządku w rejonie (tak jak to miało miejsce podczas i po przejściu huraganu „Katrina” w Nowym Orleanie w 2005 roku).

Cel operacji obronnej i zadania zgrupowań wojsk lądowych wynikają z celu wojny, koncepcji obrony państwa i warunków przejścia do obrony. Niezależnie od warunków przechodzenia do operacji obronnej jej cel będzie obejmował²¹:

- w wymiarze rzeczowym - zadanie przeciwnikowi strat uniemożliwiających mu kontynuowanie działań zaczepnych;
- w wymiarze przestrzennym - utrzymanie bronionego terytorium;
- w wymiarze czasowym - zyskanie czasu niezbędnego do mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia pozostałych sił lub przegrupowania wojsk (w tym sojuszniczych) z innych kierunków.

W nowych uwarunkowaniach szczególnego znaczenia nabiera pierwsza grupa celów, bowiem odparcie uderzenia i utrzymanie zajmowanego obszaru może okazać się niewystarczające. Przeciwnik odparty na jednym kierunku może próbować uzyskać powodzenie na innym. Dlatego też celem operacji musi być również rozbitcie nacierających wojsk przeciwnika oraz niszczenie ich w takim stopniu, aby nie mogły odtworzyć zdolności bojowej i przejść ponownie do operacji zaczepnej. obrońca musi dążyć do uzyskania rozstrzygnięcia. Z uwagi na konieczność zminimalizowania szkód i strat na własnym terytorium należy dążyć do uniemożliwienia przeciwnikowi dalszego działania i odebrania mu swobody operacyjnej, na przykład poprzez odcięcie jego linii komunikacyjnych lub przez okrążenie jego zgrupowań uderzeniowych²².

Cel operacji obronnej osiąga się przez wykonanie szeregu zadań, do których zaliczyć należy:

- odparcie zmasowanych nalotów lotnictwa przeciwnika;
- ogniowe porażenie przeciwnika na podejściach do obszaru obrony;
- odparcie lub zniszczenie nacierających zgrupowań przeciwnika, uderzeń lotnictwa wojsk lądowych, rozbitcie desantów oraz utrzymanie ważnych rubieży, rejonów i obiektów, a tym samym uniemożliwienie przeciwnikowi przełamania obrony;
- wykonanie zwrotu zaczepnego w celu rozbitcia lub odcięcia zgrupowań przeciwnika, które wdarły się w głąb ugrupowania operacyjnego korpusu, lub

²¹ S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, AON, Warszawa 1993, s. 138.

²² W. Kaczmarek (kier. nauk.), *Kierunki ewolucji wojsk lądowych p.k. „Ewola”*, AON. Warszawa 2008, s. 54.

utrzymanie rubieży obrony w głębi i stworzenie warunków do wykonania przeciwnatarcia²³.

Prowadzenie operacji obronnej na własnym terytorium wymaga wcześniejszego obronnego przygotowania kraju. Do ważniejszych przedsięwzięć w tym zakresie należy zaliczyć określenie rubieży dogodnych do obrony, wykonanie ukryć dla stanowisk dowodzenia oraz dla środków walki w rejonach koncentracji i na planowanych rubieżach obronnych, stworzenie gotowego do uruchomienia systemu zapór inżynieryjnych w obszarach przygranicznych oraz przygotowanie do obrony miast na zagrożonych kierunkach. Przedsięwzięcia te służyć będą zapewnieniu trwałości obrony zapewniającej skuteczność i siłę obrony. Trwałość obrony to zdolność do skutecznego przeciwstawiania się przeciwnikowi w nakazanym miejscu i czasie. Warunkami jej osiągnięcia są przede wszystkim odporność na oddziaływanie przeciwnika, żywotność broniących się wojsk, ich uporczywość i utrzymywanie się na zajmowanych pozycjach. Ta właściwość obrony, oparta na sile ognia broniących się wojsk, ich manewrowości i wykorzystaniu dogodnych właściwości terenu, prowadzi do rozbicia bądź poważnego osłabienia przeciwnika i utrzymania zajmowanego pasa obrony, a tym samym do wykonania otrzymanego zadania. Trwałość obrony jest nierozzerwalnie związana z jej drugą cechą, jaką jest aktywność. Obrona jest tym bardziej trwała, im aktywniejsze będą działania obrońcy. Im mniejsze są siły przeznaczone do obrony danego obszaru, tym bardziej muszą być one ruchliwe i aktywne, tak aby obrońca mógł uprzedzić nacierającego w decydujących momentach i miejscach operacji²⁴.

Kolejną z cech operacji obronnej jest manewrowość realizujących ją wojsk. Wyrażać się ona powinna w umiejętności dokonywania szybkich manewrów wojsk i środków walki z kierunków nie atakowanych i obsadzania nimi rubieży obronnych lub wykonania przeciwuderzeń. Nie chodzi przy tym wyłącznie o szybkość fizycznego przemieszczania się wojsk, lecz o wiele bardziej o zdolność do szybkiego zbierania, przetwarzania i przekazywania informacji, wypracowania decyzji, przetwarzania wytycznych i rozkazów na różnych szczeblach dowodzenia oraz reagowania na rozwój sytuacji. Ruchliwość wojsk prowadzących operację obronną powinna co najmniej dorównywać ruchliwości przeciwnika, który dysponował będzie przewagą.

²³ J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej*, Toruń 1998, s. 110.

²⁴ W. Kaczmarek, *Podstawowe rodzaje działań komponentu wojsk lądowych*, [W]: J. Knetki (kier. nauk.), *Zadania komponentu wojsk lądowych*, dz. cyt., s. 64-65.

Przewaga sztuki operacyjnej obrońcy powinna wyrażać się zapewnieniem korzystnego stosunku sił we właściwym miejscu i we właściwym czasie. Służyć temu ma zapewnienie swobody ruchu (swobody operacyjnej) własnym wojskom, przy jednoczesnym ograniczeniu ruchliwości przeciwnika. Takie działanie stworzy możliwość przejęcia inicjatywy, umożliwi zachowanie woli walki i utrzymanie ważnych obszarów, a ponadto zapewni przenoszenie głównego wysiłku operacji obronnej na zagrożone kierunki²⁵.

Zdolność wojsk lądowych do realizacji nadrzędnego zadania, czyli obrony terytorium państwa jest podstawowym warunkiem zachowania jego suwerenności. Bardzo istotne w tym aspekcie są możliwości działania w wymiarze międzynarodowym, w ramach obrony kolektywnej zgodnie z artykułem V Traktatu Waszyngtońskiego. Bowiem w wypadku zagrożenia któregoś z państw członkowskich NATO, zadania wynikające z obrony Sojuszu nakładają na pozostałe kraje obowiązek czynnego udziału w składzie sił sojuszniczych. Mając to na uwadze, zadania wojsk lądowych związane z obroną terytorium kraju i Sojuszu muszą być realizowane w ścisłym współdziałaniu z sojusznikami i w dużej mierze zależą od sprawności mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk. Z tego też względu już w okresie pokoju powinny być przygotowywane i tworzone odpowiednie warunki o charakterze personalnym, materialnym i strukturalnym, które umożliwią szybkie rozwinięcia sił i osiągnięcie pełnej gotowości do działań²⁶. Ponadto obecnie podstawowym warunkiem pomyślnej realizacji zadań przez wojska lądowe jest zdolność do prowadzenia skutecznych operacji militarnych we współdziałaniu z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych, czyli operacji połączonych. Reasumując, wojska lądowe powinny być przygotowane do uczestnictwa we sojuszniczych operacjach połączonych, prowadzonych zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego terytorium.

Rola komponentu lądowego w sojuszniczej operacji połączonej polega głównie na utrzymaniu terenu, rozbiciu sił przeciwnika, zajmowaniu określonego obszaru i odzyskiwaniu utraconego obszaru. Musi on być zdolny do prowadzenia jednocześnie działań zaczepnych i obronnych wykorzystując ogień i manewr w celu wyzyskania przygniatającego potencjału bojowego, osiągnięcia decydujących rezultatów, ochrony swoich sił i stworzenia korzystnych warunków do przyszłych operacji. W sojuszniczych operacjach skład komponentu wojsk lądowych jest

²⁵ W. Kaczmarek (kier. nauk.), *Kierunki ewolucji wojsk lądowych ...*, dz. cyt., s. 56-57.

²⁶ J. Zieliński (red.), A. Czupryński, B. Panek, *Operacje wojsk lądowych ...*, dz. cyt., s. 146.

z reguły wielonarodowy. Siły te powinny być przygotowane do prowadzenia wspólnych działań, czyli istnieje tu potrzeba określonego poziomu interoperacyjności. Ten warunek można zrealizować przede wszystkim dzięki wspólnym ćwiczeniom lub innym formom współpracy. Należy zatem sądzić, że osiągnięcie wysokiego poziomu interoperacyjności wielonarodowych zgrupowań sojuszniczych jest podstawą przygotowania i prowadzenia efektywnych działań wojsk lądowych, prowadzonych w ramach sojuszniczych operacji połączonych²⁷.

Z powyższych rozważań wynika, że sojusznicze zgrupowanie wojsk lądowych na poziomie operacyjnym muszą być przygotowane do:

- prowadzenia wszelkiego rodzaju działań militarnych, wykorzystując wszystkie rodzaje broni;
- prowadzenia ciągłej i trwałej walki, niezależnie od pory doby oraz warunków klimatycznych i terenowych;
- zajmowania, utrzymywania, dozorowania lub ochrony obszaru;
- ciągłej oceny sytuacji i reagowania na zmiany;
- bliskiej współpracy z każdym komponentem biorącym udział w operacji (tj. z siłami morskimi, desantowymi, powietrznymi, specjalnymi itp.);
- prowadzenia operacji informacyjnych wspólnie z innymi komponentami;
- przeciwstawiania się silnym zgrupowaniom przeciwnika, szczególnie powietrzno-lądowym i zagrożeniom z powietrza, a także neutralizowania i niszczenia artylerii przeciwnika;
- osiągnięcia szybkiej koncentracji i rozproszenia sił i ognia;
- oddziaływania na priorytetowe cele razem z innymi komponentami;
- zapewnienia elastycznego, zdolnego do przetrwania, interoperacyjnego, bezpiecznego i mobilnego systemu łączności i informacji;
- zapewnienia elastycznego, zdolnego do przetrwania, interoperacyjnego, mobilnego i wystarczającego zabezpieczenia działań.

Istotną przesłanką osiągnięcia powodzenia przez wojska lądowe jest umiejętność przeciwstawienia się silnym zgrupowaniom powietrzno-lądowym przeciwnika oraz zagrożeniom z powietrza. Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na realizację zadań przez wojska lądowe będzie wsparcie, udzielane przez pozostałe biorące udział w operacji komponenty. Przy czym wsparcie ze strony

²⁷ J. Zieliński (red.), *Podstawowe założenia operacji połączonych*, AON, Warszawa 2000, s. 36.

sił powietrznych, marynarki wojennej czy sił specjalnych powinno być postrzegane jako integralna część wspólnej operacji, którą zaplanowano i realizuje się dla osiągnięcia celów określonych przez dowódcę połączonych sił zadaniowych. W tej sytuacji dowódca komponentu wojsk lądowych jest w pełni odpowiedzialny za planowanie, realizację oraz synchronizację działań podległych wojsk oraz wsparcia ogniowego. Wszystkie wymienione powyżej przedsięwzięcia powinny przeciwnikowi z jednej strony uniemożliwić efektywne, skoordynowane użycie posiadanych sił na obszarze operacji, a z drugiej zaś zapewnić osiągnięcie powodzenia wojskom własnym.

Przedstawione wyżej aspekty wskazują, że sojusznicze zgrupowanie wojsk lądowych powinno być przygotowane do prowadzenia działań militarnych w wymiarze operacyjnym i taktycznym, we wszystkich możliwych formach, z wykorzystaniem wszelkich rodzajów broni. Z założeń operacji połączonych wynika, że muszą posiadać zdolność do ścisłego współdziałania z innymi komponentami, realizującymi zadania w ramach sojuszniczych operacji połączonych.

W tym kontekście warto podkreślić, że każdy członek Sojuszu znajduje się pod presją zagrożeń odnoszących się do całej wspólnoty. Dotychczasowa rola sił zbrojnych, polegająca głównie na angażowaniu się w działania wojenne mające na celu obronę interesów tylko narodowych uległa diametralnej zmianie. Oznacza to konieczność dodatkowych zadań w związku z potencjalnym udziałem w działaniach zbrojnych i niezbrojnych poza własnym terytorium, nie tylko w ramach wspólnej obrony przed agresją wobec któregoś z partnerów, ale również wspólnego reagowania w razie kryzysu zagrażającego bezpieczeństwu i pokojowi. Takie zagrożenie może być konsekwencją konfliktów regionalnych lub innych kryzysów poza granicami państw członkowskich. Wskazują na to wyniki badań, które w odniesieniu do trzeciej grupy zadań wymagają szerszego komentarza.

Perspektywa, jaka rysuje się w pierwszej dekadzie XXI wieku, wskazuje na bardzo niestabilną sytuację międzynarodową, w której będą powstawały nowe kryzysy, podczas gdy dawne nie będą jeszcze zupełnie rozwiązane. Trzeba je będzie czasami rozwiązywać siłą. Stanowiąc one bowiem będą rzeczywiste zagrożenie dla stabilności. Chociaż coraz częściej spory pomiędzy podmiotami prawnymi na arenie międzynarodowej nie przekształcają się w wojnę, to przy niepewnej sytuacji panującej w niektórych regionach mogą zaistnieć akty przemocy, nieakceptowane z ludzkiego punktu widzenia. Jest to w sferze bezpieczeństwa międzynarodowego

nowa jakość, która wpływa na sposoby zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania. Istnieje zatem potrzeba dostosowania sił, środków i instrumentów międzynarodowych do skuteczniejszego reagowania na powstające kryzysy i konflikty.

Kluczowym czynnikiem w reagowaniu kryzysowym determinującym sposób i wielkość zaangażowanych sił militarnych jest odpowiednie monitorowanie sytuacji bieżącej i wczesne ostrzeżenie o zbliżającym się kryzysie. Aby osiągnąć najlepszy rezultat operacji reagowania kryzysowego, wręcz niezbędne jest szybkie pozyskanie maksymalnie jasnego obrazu sytuacji i podjęcie adekwatnych do okoliczności przedsięwzięć. Korzyści płynące z wczesnego ostrzeżenia o nowo powstającym kryzysie są oczywiste. Dzięki niemu można odpowiednio przygotować, a w razie potrzeby skutecznie przeprowadzić operację reagowania kryzysowego. Wczesne ostrzeżenie może także przyczynić się do precyzyjnego określenia celów działania, co w istotny sposób będzie determinowało drogi ich osiągnięcia. Na podstawie analiz można ocenić możliwe reakcje zaangażowanych stron i określić prawdopodobne scenariusze wydarzeń.

Kryzysy określane jako wewnętrzne, choć często mają wymiar lokalny, nie są tylko problemem danego państwa. Nie tylko, bowiem angażują sąsiednie kraje, ale też wpływają na cały region, ze względu na relacje polityczne, społeczne lub gospodarcze. Poszczególne kryzysy mogą spowodować sytuacje o innym stopniu intensywności i wymagać różnorodnych przedsięwzięć. Może wystąpić potrzeba prowadzenia działań przeciwko siłom konwencjonalnym lub niekonwencjonalnym, aby przywrócić pokój między zwaśnionymi stronami bądź narodami, udzielić im pomocy, chroniąc terytoria narodowe. Mogą też wymagać realizacji zadań stabilizacyjnych lub udzielenia pomocy ludności w efekcie klęsk żywiołowych i katastrof.

W ostatnich latach jednym z ważniejszych sposobów rozwiązywania konfliktów, zagrażających bezpieczeństwu międzynarodowemu, stały się operacje o charakterze pokojowym²⁸. Mają one na celu powstrzymanie rozwoju kryzysu w jego początkowym stadium, a w wypadku zaistnienia konfliktu zbrojnego, przywrócenie pokoju i ustanowienie stabilnej sytuacji w danym regionie. Jak pokazują

²⁸ Operacje te są prowadzone nie tylko z mandatu ONZ, ale także pod auspicjami innych organizacji międzynarodowych, jak na przykład OBWE czy NATO. Organizacje te mogą zdecydować o potrzebie użycia sił zbrojnych w celu rozwiązania konfliktu. Niemniej jednak istnieje równocześnie potrzeba ścisłego powiązania działań sił zbrojnych z działaniami dyplomatycznymi, z którymi powinny się one wzajemnie uzupełniać. Por. J. Zieliński, *Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych*, dz. cyt., s. 46.

doświadczenia ostatnich kilkunastu lat, do zrealizowania tego celu niezbędne jest przeprowadzenie ograniczonej interwencji zbrojnej przez siły militarne. Działania wojsk w takich operacjach mogą mieć charakter zbrojny lub niezbrojny. Zwykle będą to operacje połączone, w których wojska lądowe będą odgrywały rolę wiodącą, mając zapewnione ciągłe i silne wsparcie innych rodzajów sił zbrojnych. Warto zauważyć, że może tu nie zachodzić konieczność zdobywania terenu, a tylko zajęcia go we wczesnej fazie sytuacji kryzysowej lub tylko sprawowania nad nim doraźnej kontroli. Najwyższym poziomem zaangażowania sił militarnych może być ich sama obecność lub gotowość do działania.

Konieczność użycia wojsk lądowych poza granicami kraju może zaistnieć w przypadku wydzielenia określonych sił do operacji pokojowej prowadzonej pod egidą ONZ, Unii Europejskiej lub w ramach operacji reagowania kryzysowego NATO. Sytuacja taka może być również spowodowana zgodnie z wzajemnymi umowami pomiędzy dwoma lub kilkoma państwami. W takich okolicznościach zadania wojsk lądowych będą miały nieco inny charakter od tych, które realizowane są w operacji w ramach obrony terytorium. Wówczas, w zależności od charakteru i skali kryzysu (konfliktu) i decyzji politycznych, do bezpośrednich działań poza granicami mogą być skierowane wybrane jednostki.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu można stwierdzić, że celem działania sił militarnych w operacjach o charakterze pokojowym jest przede wszystkim wsparcie procesu budowy pokoju i stworzenie warunków dla bezpiecznego funkcjonowania społeczeństwa na obszarze ogarniętym kryzysem lub konfliktem oraz zapoczątkowanie procesu wprowadzania ładu i porządku prawnego. Z tego celu wynikają następujące zadania:

- wymuszanie na stronach konfliktu przerwanie walk i wycofanie wojsk;
- monitorowanie przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych;
- zapobieganie masowym zbrodniom, czystkom etnicznym i innym formom naruszania prawa międzynarodowego;
- tworzenie warunków do przeprowadzenia operacji humanitarnych, włączając w to przede wszystkim ochronę transportów oraz infrastruktury pomocy humanitarnej;
- kontrolowanie przestrzegania sankcji i warunków rozejmów;

- zapewnienie integralności i nienaruszalności stref bezpieczeństwa;
- pomoc w utrzymaniu prawa i porządku;
- wspieranie organizacji cywilnych w ustanawianiu prawa i porządku publicznego, w tym głównie zapewnienie tymczasowej administracji oraz nadzorowanie i ochrona demokratycznych wyborów;
- pomoc w odbudowie gospodarczej i politycznej.

Z powyżej wymienionych zadań na podkreślenie zasługują zadania niemilitarne, takie jak niesienie pomocy humanitarnej, ratownictwo i ewakuację, ochronę ludności cywilnej, itp. W zależności od zagrożenia określone jednostki wojsk lądowych mogą być jedynymi organizatorami i wykonawcami tego typu zadań, bądź współpracować w tym zakresie z wyspecjalizowanymi agendami organizacji rządowych lub pozarządowych w swoim obszarze działania. Doświadczenia z prowadzonych wspólnie operacji wskazują, że skuteczność realizacji tych działań w poważnym stopniu wpływa na końcowy rezultat całej operacji²⁹. A zatem obszar zadaniowy przewidziany dla sił uczestniczących w tego typu operacjach uległ częściowemu przewartościowaniu, obejmując swoim zasięgiem zarówno zadania typowo wojskowe oraz wiele innych o charakterze niemilitarnym.

Wyniki badań zawarte w szeregu publikacjach wcześniej przywoływanych wskazują, że wojska lądowe wielu państw, wkraczając w XXI wiek, stanęły przed całkowicie nowymi wyzwaniami, zdeterminowanymi głównie koniecznością wydzielenia sił do prowadzenia działań poza granicami kraju w znacznie większym zakresie niż dotychczas. Również obszar zadaniowy przewidziany dla sił uczestniczących w tego typu operacjach uległ częściowemu przewartościowaniu, obejmując swoim zasięgiem zarówno zadania typowo wojskowe oraz wiele innych o charakterze niemilitarnym, jak na przykład niesienie pomocy humanitarnej, ratownictwo i ewakuację, ochronę ludności cywilnej, itp.

Charakteryzując udział wojsk lądowych w operacjach poza granicami kraju należy zauważyć, że charakter konfliktów lokalnych przejawia się przede wszystkim w nietypowym prowadzeniu działań bojowych, szczególnie przez tzw. siły paramilitarne lub ugrupowania ekstremistów. A zatem potencjalny przeciwnik często nie posiada statusu prawnego na arenie międzynarodowej. Ponadto prowadząc walkę w sposób niekonwencjonalny stwarza potrzebę zastosowania odpowiedniego

²⁹ E. Cieślak, *Siły zbrojne w operacjach reagowania kryzysowego*, Zeszyty Naukowe AON, 4/2006, s. 167-168.

podejścia przez wojska lądowe, innego niż tradycyjne metody walki zbrojnej. W takim przypadku trudno jest jednoznacznie zdefiniować potencjał przeciwnika, a także jego słabe lub silne strony i w konsekwencji określić skuteczne przeciwdziałanie.

Udział wydzielonych sił w działaniach poza granicami kraju będzie zawsze związany z koniecznością ich przegrupowania do określonego obszaru. W zależności od odległości może ono być realizowane drogą lądową, powietrzną lub morską. Użycie tych sił będzie stawiać szczególne wyzwania w obszarze logistyki, a zwłaszcza w przedmiocie zaopatrzenia materiałowego i technicznego. Zabezpieczenie logistyczne w tym przypadku ma zwykle charakter narodowy, co oznacza potrzebę bieżącego i intensywnego zasilania wojsk z obszaru państwa, które wydziela dane siły.

3. Wymagania wobec wojsk lądowych w XXI wieku

Przystępując do prezentacji wyników badań nad problematyką wymagań wobec wojsk lądowych zasadne jest odnieść do pewnych kwestii natury ogólnej. Przyjęto bowiem założenie, że czynnikiem, który w największym stopniu wpływa na ewolucję sił zbrojnych, a tym samym na charakter działań militarnych są zadania, które mają one realizować w określonych uwarunkowaniach. Zmiany w środowisku bezpieczeństwa światowego (w tym również bezpieczeństwa postrzeganego w kategoriach narodowych) determinują definiowanie określonych zadań, z których wynikają wymagania, jakim mają sprostać wojska lądowe. Odpowiednio do nich powstaje potrzeba dostosowania istniejącej, lub stworzenia całkowicie nowej struktury organizacyjnej oraz wdrożenia niezbędnych systemów uzbrojenia i wyposażenia. Należy przy tym zauważyć, że w tym miejscu powstaje sprzężenie zwrotne, bowiem nowe uzbrojenie wymusza niekiedy zmiany strukturalno-organizacyjne. Stąd też dalsze rozważania będą prowadzone zgodnie z takim założeniem. W efekcie, bazując na charakterystyce współczesnych i przyszłych zadań, a także zmian struktur organizacyjnych oraz wyposażenia i uzbrojenia, będzie możliwe nakreślenie najbardziej prawdopodobnego, ogólnego kształtu wojsk lądowych. Należy jednak pamiętać, że wojska lądowe funkcjonują w nieustannie zmieniającym się otoczeniu, stąd jest to proces dynamiczny, podlegający ciągłej ewolucji.

3.1. Ogólne założenia procesów transformacyjnych wojsk lądowych wybranych państw

W procesie badań, dążąc do sformułowania wiarygodnych wniosków, dotyczących tychże wymagań, uwzględniono założenia i rozwiązania wdrażane w liczących się armiach. Stąd w niniejszej części rozważań skupiono się na koncepcjach prezentowanych i przyjmowanych w wojskach lądowych tych państw, które z jednej strony należą do czołowych pod względem technologicznym, a z drugiej strony posiadają wiele doświadczeń w prowadzeniu różnego rodzaju

działań militarnych, zarówno o charakterze pokojowym, jak również typowo wojennych.

STANY ZJEDNOCZONE

Przełom wieków postawił Stany Zjednoczone wobec nowych zagrożeń, a co za tym idzie nowych, bardziej skomplikowanych wyzwań. Spowodowało to konieczność przewartościowania poglądów dotyczących kształtu i zadań sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych. Podstawowe założenia wprowadzanych zmian wynikają ze *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*, *Strategii Obrony Narodowej* i *Narodowej Strategii Militarnej*³⁰, w których zakłada się między innymi, że pomimo rozpadu dwubiegunowego świata, Stany Zjednoczone nie mogą czuć się bezpiecznie, ponieważ zrodziły się nowe, nieprzewidywalne zagrożenia. Dlatego muszą one posiadać siły zbrojne, które będą zdolne do realizowania zadań w całym spektrum możliwych działań militarnych.

Pogłębione analizy wykazały, że właśnie te wyzwania oraz ambicja utrzymania pozycji jedyne supermocarstwa na świecie, a także posiadanie interesów w skali globalnej spowodowały, że Stany Zjednoczone przeprowadzają największe zmiany w siłach zbrojnych. Dotyczy to zarówno aspektów strukturalno-organizacyjnych, jak również teoretyczno-koncepcyjnych. Ścisłe z tym związane są również plany wprowadzania na uzbrojenie nowoczesnej technologii, często niedostępnej dla innych armii świata. Twierdzi się wręcz, że nadchodzi rewolucja w dotychczasowym pojmowaniu działań militarnych.

Wyniki badań prowadzonych w wielu ośrodkach wskazują, że przyszłe Siły Zbrojne USA muszą się charakteryzować następującymi cechami:

- całkowicie zintegrowane;
- połączone w jednolitą sieć;
- ekspedycyjne;
- zdecentralizowane;
- zdolne do przystosowania się do zmieniających się uwarunkowań;
- zdolne do uzyskania i utrzymania przewagi decyzyjnej;

³⁰ *The National Security Strategy of the United States of America*, The White House, Waszyngton 2002; *The National Defense Strategy of the United States of America*, Department of Defense, Waszyngton 2005; *The National Military Strategy of the United States of America*, Chief of Staff, Waszyngton 2004.

- posiadające możliwości skutecznego rażenia³¹.

Aby osiągnąć zakładane cele prowadzona jest transformacja wojsk lądowych. Jej podstawowe założenia opierają się na nowych koncepcjach dotyczących działań militarnych, które zakładają prowadzenie tych działań przy posiadaniu pełnej dominacji we wszystkich sferach.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że wraz z zakończeniem okresu zimnowojennego pojawiły się tendencje przeprowadzenia gruntownych zmian zmierzających do przystosowania amerykańskich wojsk lądowych do zmieniającego się środowiska geostrategicznego. Stwierdzono, że nie odpowiadają one wymogom nadchodzących czasów, szczególnie odnośnie posiadania zdolności do przerzutu potrzebnych sił w określonym czasie, w dowolne miejsce na świecie. Wojska te w 1998 roku składały się z dziesięciu dywizji, w tym sześciu ciężkich, trzech lekkich i jednej uznawanej za średnią (101 Dywizja Powietrzno-Szturmowa). A zatem amerykańskie wojska lądowe w swoich strukturach posiadały albo ciężkie jednostki pancerno-zmechanizowane, wyposażone w ogromną liczbę ciężkich pojazdów gąsienicowych, albo bardzo lekkie jednostki piechoty, których mobilność na lądzie i zdolność rażenia była znacznie ograniczona³². Oceniano, że takie rozwiązanie nie jest adekwatne do potrzeb. Powstało więc pytanie, czy w najbliższych latach wojska lądowe mają pozostać w dotychczasowych strukturach organizacyjnych, czy też należy je zmodyfikować, dostosowując je do współczesnych wyzwań i zagrożeń w odniesieniu do środowiska bezpieczeństwa wewnętrznego, jak i międzynarodowego. Dodatkową kwestią była skala i tempo ewentualnych zmian. Pod tym względem rozważano dwie opcje, z których jedna zakładała w miarę wolne, ale sukcesywne zmiany, natomiast druga miała charakter bardzo radykalny.

Zgodnie z opinią większości specjalistów wojskowych najlepiej zorganizowane i najbogatsze amerykańskie siły zbrojne powinny rozpocząć daleko idącą metamorfozę, aby sprostać wyzwaniom nowych czasów³³. Stąd w obecnym czasie przechodzą one okres zasadniczych przemian w zakresie struktur, procedur i systemów uzbrojenia. Prowadzone są różnego typu programy badawczo-

³¹ Por. *The National Military Strategy of the United States of America*, Chief of Staff, Waszyngton 2004. Odzwierciedlenie tych wyników znajduje się w strategii wojskowej Stanów Zjednoczonych, który jest najważniejszym dokumentem w dziedzinie militarnej.

³² Gordon IV J., Wilson P. A., *The Case for Army XXI "Medium Weight" Aero-motorized Divisions: A Pathway to the Army of 2020*, U.S. Army War College, Carlisle 1998, s. 4.

³³ Lisowski M., Łuczak W., Zaloga S., *Armia czasów wojny i transformacji*, Raport Wojsko Technika Obronność, 11/2003.

rozwojowe, dotyczące nowych systemów uzbrojenia. Zostało to określone mianem transformacji i nie ogranicza się tylko do samej sfery militarnej. Wpływa także na inne, tak zróżnicowane obszary jak gospodarka czy świadomość elit politycznych i wojskowych. Transformacja w rozumieniu amerykańskim nie jest więc kolejnym procesem modernizacyjnym, rozumianym jako wymiana systemów uzbrojenia na nowsze, mające większe możliwości bojowe. Istota zmian ma dotyczyć sposobu podejścia do problemów i sposobów ich rozwiązywania³⁴.

Amerykańskie wojska lądowe przechodzą transformację o zasięgu najszerszym od II Wojny Światowej. Jest ona fundamentalną częścią transformacji całych sił zbrojnych. Pierwszoplanowym celem transformacji wojsk lądowych jest stworzenie Przyszłych Sił (*Army Future Force*), zdolnych do dominowania w całym spektrum działań militarnych na poziomie strategicznym. Muszą być zdolne do płynnego przechodzenia od działań bojowych do działań stabilizacyjnych lub prowadzenia ich równocześnie. Uniwersalne, wszechstronne, lżejsze i bardziej mobilne siły zdominują działania lądowe w każdym przyszłym konflikcie, płynnie przechodząc z gotowości czasu pokojowego do działań o charakterze pokojowym lub wojny o dużej skali. Wojska lądowe spełniają najważniejszą rolę w wysoce złożonym środowisku lądowym, które stanowi „serce” większości operacji połączonych. Ich działania są w pełni zintegrowane w zakresie takich czynników jak połączoność i wielonarodowość, bowiem doświadczenia ostatnich lat wskazują, że nie mogą być niezależne.

Aby zrozumieć kierunki zachodzących zmian warto przytoczyć hasło przewodnie koncepcji *Army Vision 2010*, którego autorem był ówczesny Szef Sztabu Wojsk Lądowych USA, gen. Dennis J. Reimer: *Amerykańskie Wojska Lądowe ... wyszkolone i gotowe na osiągnięcie zwycięstwa*³⁵. Zgodnie z tym mają one być:

- organizacją opartą na wartościach;
- integralną częścią Sił Połączonych;
- wyposażone w najnowocześniejszy sprzęt i uzbrojenie;
- zdolne do wypełnienia pożądaných zadań;

³⁴ Gmurczyk D., *Transformacja Sił Zbrojnych USA*, Raport Wojsko Technika Obronność, 07/2003, s. 4.

³⁵ “The U.S. Army ... Trained and Ready for Victory.” Por. *Army Vision 2010*, Department of the Army. *Army Vision 2010* jest pochodną *Joint Vision 2010* (poprzednika *Joint Vision 2020*), która przedstawiała koncepcję prowadzenia przyszłych operacji połączonych. *Army Vision 2010* skupia się na zdolnościach wojsk lądowych do prowadzenia działań militarnych w wymiarze lądowym w aspekcie operacji połączonych. Określa również podstawowe założenia koncepcyjne oraz kierunki rozwoju technologicznego w celu osiągnięcia w działaniach militarnych dominacji w pełnym zakresie.

- zmieniające się w celu sprostania wyzwaniom dzisiejszym, jutrzejszym i rozpoczynającego się XXI wieku.

Należy również zaznaczyć, że wojska lądowe odgrywają jedną z zasadniczych ról w polityce międzynarodowej Stanów Zjednoczonych, czego dowodem są plany NATO dotyczące operacji wsparcia pokoju, które przewidują bardzo duży kontyngent amerykański w najbliższym okresie. Ostatnia dekada XX wieku i pierwsze lata obecnego są najlepszym przykładem ogromnego udziału amerykańskich sił zbrojnych w działaniach o charakterze pokojowym (szczególnie w operacjach wsparcia pokoju na Bałkanach), w których siły lądowe są najbardziej odpowiednie do osiągania zamierzonych celów.

W wyniku wieloletnich badań, gier wojennych, eksperymentów i wniosków z doświadczeń, dotyczących nie tylko wojsk lądowych, ale również innych rodzajów sił zbrojnych, opracowano koncepcję prowadzenia działań militarnych przez Przyszłe Wojska Lądowe w aspekcie operacji połączonych³⁶. Zakłada ona, że w odróżnieniu od działań prowadzonych w ubiegłym wieku, przyszłe operacje połączone skupią się na szybkiej odpowiedzi strategicznej przez wszystkie siły połączone, prowadzące zsynchronizowane działania kształtujące i rozstrzygające na całym obszarze. Dowódca połączonych sił musi ustanowić kontrolę we wszystkich wymiarach pola walki – na lądzie, morzu, w powietrzu i kosmosie, a także w sferze informacji. Musi skupić swój wysiłek przeciwko najważniejszemu elementowi struktury przeciwnika – kluczowym zdolnościom, punktom decydującym i środkowi ciężkości – poprzez dezintegrację sił przeciwnika i jego woli walki. Ogólnie mówiąc, dowódca połączonych sił:

- rozpocznie działanie na swoich warunkach i szybko przejmie inicjatywę;
- integrując połączony ogień i manewr ukształtuje pole walki, zdobędzie przewagę informacyjną i stworzy warunki do działań rozstrzygających;
- szybko podejmując decyzje zniszczy siły przeciwnika, zneutralizuje jego zdolność do reakcji, rozbije spójność i w konsekwencji osiągnie zakładane cele.

Koncepcja transformacji dotyczy przede wszystkim zmian strukturalno-organizacyjnych. Zakłada się, że jednostki lądowe będą lżejsze i bardziej mobilne od

³⁶ *The Army Future Force: Decisive 21st Century Landpower, Strategic Responsive, Full Spectrum Dominant*, United States Army Training and Doctrine Command HQ, sierpień 2003.

dotychczasowych, a także mniejsze liczebnie, ale za to lepiej przygotowane i wyposażone.

Zapowiada się przejście amerykańskich wojsk lądowych na system brygadowy. Ma to być początek tworzenia nowego oblicza amerykańskich sił zbrojnych, czyli przejścia do nowych połączonych struktur zadaniowych, składających się z mniejszych sił, dobieranych zgodnie z charakterem danej operacji, a nie jak dotychczas jednostek wydzielanych z rodzajów SZ i integrowanych dopiero w czasie działania. W rezultacie ma to być kres sztywnego podziału na całkowicie oddzielne formacje rodzajów sił zbrojnych i stworzenie przyszłych sił połączonych³⁷. Brygady te będą mniejsze od dotychczasowych, jednak zostaną wzmocnione pododdziałami artylerii i rozpoznania oraz będą dysponowały wsparciem lotniczym, które do tej pory występowało na szczeblu dywizji. W ten sposób staną się bardziej samodzielne³⁸.

W związku z takimi założeniami stworzono koncepcję tzw. sił modularnych (*Modular Forces – MF*), odpowiadające wielkością brygadowym grupom bojowym (*Brigade Combat Team – BCT*). Nadrzędnym celem do stworzenia tych sił było zwiększenie liczby bojowych zespołów zadaniowych, które byłyby bardziej dostosowane organizacyjnie i sprzętowo do wymagań współczesnego pola walki.

Głównymi elementami sił modularnych będą brygady manewrowe (*Maneuver Brigade – MB*) oraz samodzielne brygady wsparcia (*Support Brigade – SB*), których struktura będzie kształtowana przede wszystkim w zależności od wykonywanych zadań. Docelowo planuje się stworzenie około 76 brygad manewrowych i 225 brygad wsparcia³⁹.

Do brygad wsparcia zaliczać się będą⁴⁰:

- brygady ogniowe (*Fire Brigade – FB*), które będą wykonywać precyzyjne i skoordynowane uderzeń, powiązane ściśle ze wszystkimi dostępnymi

³⁷ Lisowski M., Łuczak W., Zaloga S., *Armia czasów wojny i transformacji*, dz. cyt.

³⁸ W najbliższym czasie nowe brygady, tak jak do tej pory, zgrupowane będą w strukturach dywizji. Jednak w strukturze tych ostatnich pozostanie jedynie zmniejszony personel dowódczy, zajmujący się planowaniem, przyjmowaniem i przekazywaniem informacji oraz ogólnym kierowaniem działaniami. W Wojskach Lądowych pozostanie 10 dywizji. Będą one posiadały 4 brygady zamiast 3 związków tego typu, zaś w przyszłości zostanie rozpatrzona opcja stworzenia dywizji z aż 5 brygadami. Ideą zmian jest uzyskanie możliwości wymiany brygad – jako podstawowych modułów taktycznych (tzw. brygadowych grup bojowych) – w ramach dywizji. Pozwoli to na stosunkowo łatwe i szybkie tworzenie grup taktycznych dla wykonania poszczególnych zadań, natomiast dywizje staną się – przy większej unifikacji – bardziej uniwersalne. W jej skład będą mogły wchodzić np. dwie brygady pancerne, brygada piechoty, brygadowa grupa bojowa typu Stryker, a nawet brygada piechoty morskiej.

³⁹ *2007 Army Modernization Plan*, Department of the Army, Waszyngton 2007, s. 25.

⁴⁰ Tamże, s. 28-29.

środkami systemu rozpoznania. Ponadto będą one kierowały uderzeniami uzbrojonych bezzałogowych aparatów latających;

- brygady do obserwacji pola walki (*Battlefield Surveillance Brigade – BfSB*), które łącząc w sobie wszystkie możliwości obserwacji i rozpoznania, będą dostarczać wiarygodnej i terminowej informacji brygadom manewrowym;
- brygady wsparcia bojowego (*Combat Support Brigade (Maneuver Enhancement) – CSB (ME)*) będą zabezpieczały działania brygad manewrujących w całym obszarze działania pod względem inżynieryjnym, OPBMAR, OPL, ŻW itp.;
- brygady logistyczne (*Sustainment Brigade – StB*), które w założeniach będą odpowiedzialne za dostarczanie logistycznego zabezpieczenia dla jednostek znajdujących się w całym obszarze odpowiedzialności wojsk własnych;
- brygady lotnictwa wojsk lądowych (*Combat Aviation Brigade – CAB*) będą planowały, przygotowywały, wykonywały i oceniały uderzenia śmigłowców szturmowych. Planuje się cztery warianty organizacji tych brygad: ciężką, średnią, lekką i ekspedycyjną.

Manewrowe brygady, na bazie Brygadowych Grup Bojowych (*Brigade Combat Team – BCT*), będą dzieliły się na trzy typy: ciężka (*Heavy BCT – HBCT*), piechoty (*Infantry BCT – IBCT*) i Stryker (*Stryker BCT – SBCT*). Będą one do siebie podobne w strukturze, z tą zasadniczą różnicą, że *SBCT* posiadać będzie trzy bataliony manewrowe, a *HBCT* i *IBCT* tylko po dwa⁴¹.

W pierwszych dwóch dekadach XXI wieku Stany Zjednoczone planują wprowadzić w życie koncepcję zwaną *Force XXI*⁴², wynikającą z założeń *Joint Vision 2020*, która obejmuje całe siły zbrojne. Jej częścią jest koncepcja *Army XXI*⁴³, która z kolei odnosi się do wojsk lądowych. Podstawowym celem jest integracja technologii informacyjnej, służącej do zdobywania, opracowywania, wymiany i terminowego wykorzystywania informacji na całym obszarze działań militarnych.

Z założeń tej koncepcji wynika, że jednolity system informacyjny nie będzie rodzajem banku danych, ale będzie miał możliwość „tworzenia wiedzy”, dzięki czemu powstanie możliwość otrzymywania „gotowego produktu”⁴⁴. Całość oparta jest

⁴¹ Tamże, s. 26.

⁴² Force XXI – Siły Zbrojne XXI wieku.

⁴³ Army XXI – Wojska Lądowe XXI wieku.

⁴⁴ Gmurczyk D., *Transformacja Sił Zbrojnych USA*, dz. cyt., s. 5.

o omówioną wcześniej, teorię sieciocentrycznych działań militarnych, zakładającą, że siły, które będą miały wspólną świadomość sytuacyjną dzięki dzieleniu się posiadaną wiedzą oraz zdolność do samosynchronizacji, zdobędą w konsekwencji przewagę informacyjną, która jest kluczowym czynnikiem w osiąganiu sukcesu. Jednakże w tym celu niezbędny jest nieograniczony i efektywny dostęp do informacji oraz szybszy proces dowodzenia.

W publikacjach dotyczących transformacji amerykańskich wojsk lądowych proces wyposażania jednostek w nowoczesną technologię informacyjną, wspomagającą systemy C4ISR⁴⁵ nazywany jest „ucyfrowieniem”. Jest on prowadzony od kilku lat⁴⁶ przy dużych nakładach finansowych. Docelowe plany obejmują wprowadzenie w wojskach lądowych ponad 100 nowych różnego rodzaju systemów technologii cyfrowej⁴⁷, które mają ze sobą współpracować. Szczególny nacisk kładzie się na wspieranie procesu podejmowania decyzji i dowodzenia podległymi siłami na szczeblu brygady i batalionu.

Jednym z najważniejszych, a może najważniejszym systemem jest FBCB2⁴⁸. Umożliwia on zobrazowanie sytuacji we wnętrzu wozów bojowych na mapach cyfrowych, uaktualnianej w czasie niemal rzeczywistym, a przede wszystkim współużytkowanie informacji przez wszystkich użytkowników systemu (głównie ma zastosowanie w siłach od szczebla brygady w dół). Dzięki zapewnieniu stałej łączności, nieprzerwanemu dostępowi do informacji o sytuacji oraz danych z rozpoznania, system ten pozwala na ciągłe dowodzenie siłami, w tym przede wszystkim kierowanie ogniem i logistyką, nawet w czasie zmiany położenia stanowisk dowodzenia. W efekcie oczekuje się zwiększenia skuteczności rażenia, możliwości ochrony wojsk i tempa działań.

W tym miejscu warto nieco szerzej scharakteryzować wspomniany system. FBCB2 w każdym wozie bojowym składa się z⁴⁹:

- komputera, który może obrazować różnorodne informacje, w tym przede wszystkim wspólny obraz sytuacji, z uwypukleniem położenia sił własnych i przeciwnika;

⁴⁵ C4ISR – Command Control Computer Communication Intelligence Surveillance Reconnaissance.

⁴⁶ Decyzję o „ucyfrowieniu” pierwszej jednostki (4DP) podjęto w sierpniu 1997 roku.

⁴⁷ Por. *Battlefield Automation. Performance Uncertainties Are Likely When Army Fields Its First Digitized Division*, US General Accounting Office, Waszyngton, Lipiec 1999, s. 3.

⁴⁸ FBCB2 – Force XXI Battle Command Brigade and Below.

⁴⁹ *Battlefield Automation. Performance Uncertainties*, dz. cyt., s. 8.

- oprogramowania, które automatycznie łączy informacje z wojskowych i cywilnych satelitów GPS oraz systemów rozpoznawczych, bazy danych oraz poszczególnych jednostek sprzętu (włącznie z danymi o stanie amunicji, paliwa itp.);
- interfejsu do systemów łączności.

Bezpośrednio związany z *FBCB2* jest tzw. *blue tracking system*, który umożliwia śledzenie na ogromnym ekranie sił własnych oraz przeciwnika, z możliwością określenia każdej formacji aż do szczebla plutonu. Dzięki temu można dysponować w realnym czasie pełnymi danymi o lokalizacji wojsk własnych, sile i kierunku działania, a zatem posiada się znacznie większą wiedzę o własnych siłach niż dotychczas było to możliwe. System ten jest niezwykle pomocnym narzędziem w sprawowaniu dowodzenia i kierowaniu działaniami na szczeblu taktycznym, ponieważ umożliwia dowódcom stały dostęp do precyzyjnych informacji o swoich jednostkach.

Obecnie pierwszą „ucyfrowioną” jednostką w amerykańskich wojskach lądowych jest 4 Dywizja Piechoty. W dalszej kolejności procesem tym ma być objęta 1 Dywizja Kawalerii oraz 3 Pułk Kawalerii Pancerniej. Ma on znacząco poprawić zdolności tych sił w zakresie⁵⁰:

- zintegrowania dowodzenia od szczebla plutonu do korpusu;
- dostępu do wspólnego obrazu sytuacji na każdym szczeblu;
- posiadania mniejszych jednostek o większych możliwościach w zakresie skuteczności rażenia i ochrony;
- większej efektywności procesów zabezpieczenia logistycznego na całym obszarze działań;
- interoperacyjności działań połączonych na poszczególnych poziomach dowodzenia.

Badania wskazują, że przedsięwzięcia w zakresie transformacji dotyczą zrównoważenia możliwości ogniowych, manewrowych i ochronnych ze zdolnością do skutecznego reagowania, włączając w to zdolność do sprawnego przegrupowania w dowolny obszar i prowadzenia ciągłych działań przy użyciu mniejszych sił. W rezultacie jednostki wojsk lądowych mają dominować w pełnym spektrum działań militarnych.

⁵⁰ Tamże, s. 4.

Nowe wyzwania, zmieniające się warunki i charakter konfliktów zbrojnych, w tym potrzeba prowadzenia operacji o charakterze pokojowym, spowodowały konieczność wyposażenia jednostek wojsk lądowych w odpowiednie środki, przede wszystkim nowoczesne wozy bojowe. Stało się to niezbędne w związku z rozszerzającym się zakresem zadań, gdzie oprócz typowych, związanych z obroną własnego terytorium, coraz częściej wojsko odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu konfliktom lub przywracaniu pokoju.

W konsekwencji wielu analiz i badań prowadzonych w amerykańskich Wojskach Lądowych wybrano kołowy transporter opancerzony *Stryker*, którego pierwowzorem był transporter *Piranha III*, postrzegany jako podstawowa platforma bojowa. Na bazie tej platformy, oprócz typowego transportera piechoty, powstała cała gama specjalistycznych pojazdów, do których zalicza się:

- wozy dowodzenia;
- moździerze samobieżne;
- wozy rozpoznawcze;
- niszczyciele czołgów z ppk;
- wozy kierowania wsparciem ogniowym;
- wozy ewakuacji medycznej;
- wozy saperskie.

Rozpoczęto przekształcanie sześciu istniejących brygad w tzw. Brygadowe Grupy Bojowe typu *Stryker* (*SBCT*), dla których przewiduje się wyprodukowanie ponad 2 tysięcy *Strykerów*⁵¹. Nowe brygady mają być lżejsze, zdolne do szybszego rozwinięcia i posiadać większe możliwości bojowe, a w konsekwencji mają być skuteczniejsze w działaniach w różnych środowiskach i w całym spektrum działań militarnych, od działań humanitarnych, poprzez operacje wsparcia pokoju, a kończąc na konfliktach zbrojnych o dużej skali.

Fundamentalnymi wyznacznikami, dotyczącymi potencjału nowych brygad były⁵²:

- wysoka mobilność na szczeblu taktycznym, operacyjnym i strategicznym;

⁵¹ Por. *Military Transformation. The Army and OSD Met Legislative Requirements for First Stryker Brigade Design Evaluation, but Issues Remain for Future Brigades*, US General Accounting Office, Waszyngton, grudzień 2003, s. 5. Pierwsza BCT, w którą przeistoczyła się 3 Brygada 2DP, otrzymuje nowy sprzęt od połowy 2002 roku.

⁵² Tamże, s. 5.

- zdolność do przeprowadzenia rozstrzygających działań, poprzez użycie spieszony piechoty, wspartej przez organiczne środki prowadzenia ognia bezpośredniego i pośredniego;
- zwiększenie stopnia wspólnego zrozumienia sytuacyjnego.

Ponadto, zgodnie z założeniami jako siły szybkiego użycia, powinny posiadać one wystarczający potencjał bojowy do prowadzenia wszelkich działań natychmiast po przybyciu do określonego obszaru. Oprócz tego brygada powinna być dostosowana do sprawnego przyjęcia dodatkowego wsparcia lub wzmocnienia. Również szkolenie od początku obejmowało wszelkiego typu potencjalne zadania, które mogą być realizowane przez brygadę, aby była gotowa znacznie wcześniej niż jednostki w obecnym kształcie⁵³.

Ze względu na to, że brygady typu *Stryker* są strukturą całkowicie nową i jednocześnie odmienną od dotychczasowych, zdecydowano się na przeprowadzenie gruntownej oceny, szczególnie pod kątem posiadania zdolności do rozwinięcia oraz realizacji wszystkich potencjalnych zadań. Aby ją przeprowadzić zmodyfikowano istniejące ćwiczenia, które zostały przeprowadzone w dwóch ośrodkach poligonowych – *Joint Readiness Training Center* i *National Training Center*. Ich celem była ocena poziomu wyszkolenia oraz określenie obszarów, które należy doskonalić. Ćwiczenia prowadzone były w warunkach jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistych, przeciwko siłom przeciwnika, który działał zgodnie ze scenariuszem przewidywanym podczas konfliktu zbrojnego na dużą skalę oraz w ramach konfliktu małej intensywności. Przykładowo jeden ze scenariuszy zakładał prowadzenie działań przeciwko siłom zmechanizowanym, natomiast inny realizację w terenie zurbanizowanym zadania o charakterze zbliżonym do operacji wymuszania pokoju.

Podczas tych ćwiczeń brygada była wzmocniana przez lotnictwo wojsk lądowych, żandarmerię wojskową, a także pododdziały czołgów. Przeprowadzono między innymi zmianę miejsca dyslokacji na dużą odległość, przy wykorzystaniu różnych sposobów transportu (drogowy, kolejowy, morski, powietrzny). Należy przy tym zaznaczyć, że w zespole oceniającym byli również niezależni eksperci, którzy wcześniej odbyli przeszkolenie w zakresie doktryn stosowanych w BCT typu *Stryker*.

⁵³ Przykładowo obecne jednostki otrzymują zadanie, następnie szkolą się do określonego zadania i dopiero wtedy rozpoczynają jego realizację.

W ramach sprawdzenia brygady założono, że zostanie ona oceniona pod względem stopnia osiągnięcia następujących zdolności:

- osiągnięcie odpowiedniej równowagi w zakresie możliwości przerzutu na dużą odległość, a wymaganiami odnośnie dominacji na obszarze działania;
- realizacja zadań w pełnym spektrum działań militarnych (od typowo wojennych do pokojowych);
- zmniejszenie wymagań odnośnie skali zabezpieczenia logistycznego;
- ujednoczenie sprzętu dzięki zastosowaniu tej samej platformy jako bazy dla pojazdów o różnym przeznaczeniu;
- mobilność;
- prowadzenie walki;
- zrozumienie sytuacyjne i osiąganie przewagi informacyjnej;
- ochrona sił;
- rażenie;
- skuteczność działania;
- interoperacyjność w działaniach połączonych i wielonarodowych;
- elastyczność działania;
- wykorzystanie wzmocnienia i wsparcia.

W oparciu o analizę wniosków z przeprowadzonych ćwiczeń stwierdzono, że BCT typu *Stryker* spełnia oczekiwania i należy kontynuować proces modernizacji następnych brygad. Oceniono, że najsilniejszymi stronami tego typu brygady były możliwości przemieszczenia przy wykorzystaniu różnych środków transportu i natychmiastowa gotowość do działania. Dużym atutem samego transportera była szybkość, manewrowość i skuteczność rażenia.

Pomimo, że ogólna ocena była pozytywna, to jednak stwierdzono pewne niedociągnięcia. Dotyczyło to szczególnie niezbyt efektywnego wykorzystania technologii cyfrowej (w tym przede wszystkim systemów wsparcia dowodzenia tj. *FBCB2*), co spowodowało niestabilne i niekompletne posiadanie wspólnego obrazu operacyjnego, a w rezultacie zmniejszenie stopnia wykorzystania wszystkich dostępnych sił i środków. Podstawowym tego powodem były problemy przy realizacji

planu wdrożenia nowego sprzętu⁵⁴ oraz brak wystarczającego czasu na przeszkolenie specjalistyczne w tym zakresie.

Dokonano również oceny pod innym kątem, porównując *Strykera* z *M113*. Z przeprowadzonych badań wynika, że *Stryker* jest zdecydowanie lepszym pojazdem bojowym od *M113*. Okazało się, że biorąc pod uwagę zakup i 20-letni okres eksploatacji, *Strykery* będą nieco droższymi środkami walki, ale są szybszymi, bardziej wygodnymi platformami dla żołnierzy, których lepiej chronią przed kulami i minami. Pod względem logistycznym brygady *Strykerów* wymagają zaś znacznie mniejszych nakładów od tych, które potrzeba na utrzymanie dotychczasowych brygad wyposażonych w *M113*. Natomiast obydwa wozy bojowe wykazały taką samą skuteczność rażenia, a ich użycie stwarza podobne zagrożenie dla przeciwnika⁵⁵.

Warto jednakże podkreślić, że *Strykery* są wozami „przejściowymi”, które mają przetrzeć szlak i umożliwić płynne przejście brygadowych grup bojowych na zupełnie nową generację wozów bojowych, tworzonych w ramach programu *Future Combat System* (FCS). Już teraz niektóre elementy konstrukcji wozów FCS oraz sposób ich działania są poddawane badaniom w ramach użycia *Strykerów*. Niemniej jednak istotna rewolucja nastąpi z chwilą wdrożenia innowacyjnych technologii powstających wraz z rozwijaniem FCS. Z tego względu warto przeanalizować w szerszym zakresie amerykańskie rozwiązania i plany.

Według prognoz amerykańskich ekspertów w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku nastąpi znaczący przełom technologiczny, który będzie miał znaczący wpływ na teorię prowadzenia działań militarnych. Przewiduje się, że będziemy mieli do czynienia z zupełnie innymi niż dotychczas środkami walki i wsparcia, w związku z prowadzeniem zaawansowanych prac badawczo-rozwojowych, szczególnie w amerykańskich i zachodnioeuropejskich koncernach. Nowe rozwiązania konstrukcyjno-doświadczalne są w pewnym sensie odpowiedzią na zapotrzebowanie przyszłych sił połączonych związane z koncepcją *Joint Vision 2020*⁵⁶ oraz założeniami transformacji, prowadzonej w amerykańskich siłach zbrojnych.

⁵⁴ Nie wszystkie transportery *Stryker* były wyposażone w FCB2, bowiem posiadała go tylko połowa z nich w każdym plutonie.

⁵⁵ Łuczak W., *Strykery torują drogę wozom FCS*, Raport Wojsko Technika Obronność, 03/2003, s. 18.

⁵⁶ Koncepcja „*Joint Vision 2020*” zawiera wytyczne dotyczące przeprowadzenia głębokich zmian w zakresie zdolności bojowych, doktryn oraz uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Stanowi również pewnego rodzaju drogowskaz dla decydentów podejmujących decyzje w zakresie prowadzonego procesu transformacji sił zbrojnych USA.

Dla transformacji wojsk lądowych fundamentalne znaczenie będzie miało rozwijanie i wdrażanie w życie programu *Future Combat System*, który jest najbardziej rozbudowanym i niezwykle złożonym przedsięwzięciem, ale jednocześnie najkosztowniejszym ze znanych obecnie projektów tego typu. Jest on największym i zarazem najbardziej ambitnym programem zbrojeniowym wojsk lądowych w historii⁵⁷. Inicjatywa stworzenia tego programu sięga lat 80-tych, ale został on formalnie uruchomiony w roku 2000. Głównym celem FCS jest zaprojektowanie i wprowadzenie na wyposażenie jednostek wojsk lądowych całkowicie nowych systemów walki, od wozów bojowych do indywidualnego wyposażenia żołnierza. Program ten ma doprowadzić do znacznego zwiększenia możliwości bojowych sił lądowych, dzięki czemu będą one zdolne do dominowania w pełnym zakresie, co stanowi główne założenie koncepcji *Joint Vision 2020*.

Podstawową ideą FCS jest zmniejszenie jednostek pod względem ilościowym przy jednoczesnym zapewnieniu im większych zdolności, w tym skuteczności rażenia, możliwości ochronnych i manewrowych. Zakłada się, że w 2014 roku pierwsza brygada w pełni wyposażona w systemy programu FCS osiągnie gotowość do działania⁵⁸. Ta typowo samodzielna grupa bojowa będzie nosić miano *Unit of Action* (UA). Będzie ją można przetrzącić samolotami transportowymi C-130 do dowolnego obszaru na kuli ziemskiej w 4 dni⁵⁹. A zatem może stanowić wyśmienite narzędzie w zakresie reagowania kryzysowego, a w tym operacji wsparcia pokoju.

Program FCS zakłada, że dzięki postępowi technologicznemu możliwe będzie stworzenie o wiele lżejszych wozów bojowych niż czołgi, jednakże o podobnych właściwościach techniczno-taktycznych. Masa tego typu wozu, a właściwie platformy wraz ze specjalistycznym wyposażeniem zależnie od przeznaczenia, nie powinna przekraczać kilkunastu ton, ze względu na potrzebę transportowania ich drogą powietrzną na pokładzie samolotu C-130. Mają one w przyszłości zastąpić transportery *Stryker* i posiadać większe możliwości rażenia, między innymi dzięki zastosowaniu takich rozwiązań, jak amunicja teleskopowa oraz wykorzystanie systemów zdalnego sterowania uzbrojeniem pokładowym. Zostanie również

⁵⁷ Por. Łuczak W., *Rewolucja w US Army*, Raport Wojsko Technika Obronność, 12/2002, s. 38. Całość kosztów uruchomienia FCS szacowana jest na prawie 60 mld dolarów.

⁵⁸ *2004 Army Transformation Roadmap*, Army Transformation Office, Waszyngton 2004, s. 4-4.

⁵⁹ Por. Łuczak W., *Zrobotyzowana US Army XXI wieku*, Raport Wojsko Technika Obronność, 09/2002, s. 36. Ma ona liczyć 661 lądowych pojazdów bezzałogowych i maszyn bojowych oraz 513 bezpilotowych aparatów latających.

zwiększona ochrona poprzez wykorzystanie nowego opancerzenia oraz systemów ostrzegania i przeciwdziałania.

Platformy FCS mają stanowić bazę dla wozów o różnym przeznaczeniu, począwszy od transporterów piechoty, poprzez wozy kierowania bezzałogowymi pojazdami lądowymi i bezpilotowymi aparatami latającymi, a skończywszy na wozach dowodzenia i łączności oraz zabezpieczenia logistycznego. Będą one posiadały napęd hybrydowy, choć już teraz prowadzone są prace badawczo-rozwojowe mające na celu zastąpienie tego rodzaju układów napędowych ogniwami paliwowymi, wytwarzającymi energię elektryczną dla cichego silnika⁶⁰.

Kolejnym elementem FCS jest nowa generacja indywidualnego wyposażenia żołnierza wojsk lądowych. Ten program nosi nazwę *Land Warrior* i zgodnie z założeniami żołnierza XXI wieku ma dysponować⁶¹:

- bronią osobistą wyposażoną w celownik z dalmierzem laserowym, umożliwiającym zlokalizowanie celu bez względu na warunki atmosferyczne;
- hełm wraz z noktowizorem (termowizorem), kamerą na podczerwień, miniaturowym ekranem wyświetlającym potrzebne informacje (np. lokalizację swojej pozycji, informacje z rozpoznania itp.);
- kombinezon monitorujący stan zdrowia żołnierza, dopasowujący się barwami ochronnymi do otoczenia, chroniący przed bronią masowego rażenia;
- urządzenie informujące żołnierza, że został namierzony laserem przeciwnika;
- urządzenie ostrzegające przed minami i pułapkami stawianymi w ziemi;
- system łączności i nawigacji włączony w jednolitą sieć dowodzenia, dzięki czemu będzie mógł na bieżąco otrzymywać rozkazy, aktualizowane informacje o przeciwniku oraz przekazywać zdobyte informacje (pochodzące między innymi z kamery).

Aby dopełnić przyszłościowego obrazu amerykańskich wojsk lądowych w roku 2020 należy wymienić różnego typu roboty i pojazdy zdalnie sterowane. Już obecnie coraz powszechniej wykorzystuje się bezpilotowe aparaty latające, wyposażone

⁶⁰ Tamże, s. 36.

⁶¹ Gmurczyk D., *Transformacja Sił Zbrojnych USA*, dz. cyt., s. 7; Łuczak W., *Zrobotyzowana US Army XXI wieku*, dz. cyt., s. 36.

w kamery dzienno-nocne. Prace rozwojowe idą w kierunku wyposażania tych aparatów w uzbrojenie, aby mogły same razić wybrane obiekty, a także zbudowania niewielkich aparatów rozpoznawczych, które mogłyby penetrować wnętrza budynków, bunkrów itp.⁶² Dzięki temu stanie się możliwe lokalizowanie przeciwnika, zasadzek i niebezpiecznych urządzeń w tego typu terenie, a dzięki temu ocenienie podejmowanego ryzyka oraz przygotowanie stosownego przeciwdziałania i ochrony.

Na podstawie wniosków z doświadczeń działań militarnych przełomu XX i XXI wieku, a szczególnie operacji sił pokojowych na Bałkanach i w Afganistanie, stwierdzono potrzebę skupienia wysiłku na zapewnieniu pełnej ochrony dla wojsk działających w warunkach różnego rodzaju zagrożeń, w tym przede wszystkim asymetrycznych. Planuje się skonstruowanie całej gamy różnego typu bezzałogowych pojazdów bojowych i specjalistycznych oraz robotów, aby wszędzie tam, gdzie jest to możliwe maszyny zastąpiły człowieka. Obecnie buduje się prototypy pojazdów przewożących automatyczne działa, wyrzutnie pocisków raketowych i moździerze, a także transportujących bezpilotowe aparaty latające. Dużą wagę poświęca się stworzeniu pojazdów rozpoznawczych, które mogłyby penetrować niedostępne i niebezpieczne tereny oraz wykrywać stanowiska przeciwnika lub pola minowe⁶³. Pojazdy bezzałogowe i roboty mają również spełniać ważną rolę w zakresie transportowania zaopatrzenia dla wojsk działających z dala od swych baz.

Konkludując, można stwierdzić, że dalsza realizacja programu FCS zgodnie z przyjętymi założeniami oraz wdrożenie nowych systemów ma kluczowe znaczenie dla transformacji amerykańskich wojsk lądowych. Nie bez podstaw twierdzi się, że przyczyni się to do ogromnych, wręcz rewolucyjnych zmian w teorii i praktyce prowadzenia działań militarnych. Należy również podkreślić, że choć na krótszą metę jego koszty wydają się bardzo wysokie, to w końcowym efekcie Stany Zjednoczone będą dysponować o wiele skuteczniejszymi wojskami lądowymi, które będą bardziej elastyczne, a także w konsekwencji tańsze od obecnych.

Reasumując, należy stwierdzić, że w przyszłych strukturach w każdym rodzaju sił zbrojnych istotne będzie uwzględnienie potrzeby zintegrowania wszystkich

⁶² Łuczak W., *Zrobotyzowana US Army XXI wieku*, dz. cyt., s. 36.

⁶³ Por. *Grupa bojowa przyszłości US Army*, Raport Wojsko Technika Obronność, 05/2003, s. 44. Prototypy przenośnych małych robotów rozpoznawczych, konstruowanych w ramach FCS, już teraz mają zastosowanie w Afganistanie, gdzie wykorzystuje się je do przeszukiwania jaskiń, bunkrów i budynków zmniejszającym tym niebezpieczeństwo rażenia żołnierzy.

wymaganych zdolności na możliwie najniższym szczeblu organizacyjnym. Szczęólnego znaczenia nabiera to w kontekście różnorodnych zadań przewidywanych do realizacji, począwszy od operacji wojennych, a skończywszy na operacjach o charakterze pokojowym.

Zasadniczym celem prowadzonej transformacji przejście do nowych połączonych struktur zadaniowych składających się z mniejszych sił, dobieranych zgodnie z charakterem danej operacji, a nie jak dotychczas jednostek wydzielanych z rodzajów SZ i integrowanych dopiero w czasie działania. W rezultacie skończy się czas podziału na jednostki poszczęólnych rodzajów sił zbrojnych i zacznie się era zintegrowanych sił połączonych⁶⁴. Dzięki temu możliwe będzie formowanie odpowiednich zgrupowań dla realizacji określonych zadań. Natomiast nowe uzbrojenie i wyposażenie w znaczny sposób wpłynie na kształt przyszłych sił zbrojnych. Ich rozwój dalej będzie ukierunkowany na zwiększenie możliwości własnego oddziaływania na przeciwnika przy jak największym zabezpieczeniu się przed podobnym oddziaływaniem z jego strony. Odpowiednie wyposażenie pozwoli na prowadzenie każdego rodzaju działań bez względu na warunki terenowe i atmosferyczne. Wartość bojowa zgrupowań zadaniowych mierzona również będzie zdolnością zdobywania, przetwarzania i dystrybuowania informacji w czasie niemal rzeczywistym.

NIEMCY

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że zmiany sytuacji polityczno-militarnej w układzie „Wschód - Zachód” oraz towarzyszące im zjawiska przyczyniły się do pierwszych gruntownych przemian w zakresie zadań i organizacji niemieckich sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych. Specjaliści wojskowi w Niemczech, podobnie w Wielkiej Brytanii, podkreślają, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat środowisko bezpieczeństwa na świecie zmieniło się diametralnie, głównie w aspekcie zagrożeń, których podłożem jest terroryzm. Stąd prawie jednogłośnie twierdzą, że w dającej się przewidzieć przyszłości terytorium niemieckiemu nie zagraża agresja sił

⁶⁴ Przykładem jest stworzenie w przyszłości systemu brygadowego, gdzie poszczególne brygady będą posiadały mniej pododdziałów ogólnowojskowych niż obecnie funkcjonujące. Natomiast zostaną one wzmocnione pododdziałami rodzajów wojsk, głównie artylerii i rozpoznania. Będą również dysponowały wsparciem lotniczym, które dotąd występowało na szczeblu dywizji. W ten sposób staną się one bardziej samodzielne. Mają one być w dalszym ciągu usytuowane w strukturach dywizji. Jednakże dowództwo dywizji ma zostać zmniejszone, a jego zadania ograniczą się tylko do planowania i dowodzenia podczas działań.

konwencjonalnych. Uważają oni, że najbardziej prawdopodobne operacje, w których siły zbrojne mogą być zaangażowane to operacje reagowania kryzysowego, a w tym wszelkie formy zwalczania terroryzmu⁶⁵. Nie zapomina się mimo wszystko o zobowiązaniach sojuszniczych i zdolności do udziału w operacji zgodnie z Art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Podkreślenia wymaga w tym aspekcie nowe podejście do zagadnienia, jakim jest obrona i zapewnienie bezpieczeństwa państwa. Uważa się, że w obecnych uwarunkowaniach polityka obronna nie zależy już od ograniczeń czynnika geograficznego, a siły militarne powinny skupić się na zapobieganiu konfliktom i kryzysom.

Wnioski wynikające z oceny przyszłych zagrożeń i wyzwań zapoczątkował proces transformacji wojsk lądowych, którego zakończenie przewidziano na rok 2010. Tworząc nową strukturę wzięto pod uwagę pełne spektrum zadaniowe, które powinno korespondować ze zdolnościami operacyjnymi, bez względu na ograniczenia geograficzne oraz intensywność działań. Założono jednocześnie, że będzie zredukowana liczebność żołnierzy przy jednoczesnym zachowaniu obecnych możliwości bojowych⁶⁶. W konsekwencji przyszłe wojska lądowe mają być:

- zdolne do realizacji wszystkich przypisanych im zadań;
- odpowiednio wyposażone;
- mobilne i posiadać ekspedycyjną naturę.

Zdaniem niemieckich teoretyków i praktyków, wojska lądowe obecnie i w przyszłości, powinny posiadać zdolność do prowadzenia działań w regionach, położonych w dużej odległości od terytorium Niemiec, co wymaga stworzenia całkowicie odmiennego od poprzednich, nowego profilu działania. W praktycznym wymiarze oznacza to transformację, której celem jest stworzenie mniejszych, lecz efektywniejszych wojsk lądowych, których struktura, wyposażenie i system szkolenia będą adekwatne do wymogów działań prowadzonych poza terytorium Niemiec.

Aby sprostać powyższym wymaganiom wojska lądowe ma cechować zrównoważony charakter, od sił lekkich przez średnie do ciężkich⁶⁷. Ich zdolności muszą być tak dopasowane, aby zapewnić swobodę działania, która wyraża się

⁶⁵ Brockmann W., *Kształt i rola Bundeswehry po roku 2008*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003, s. 12.

⁶⁶ Liczba żołnierzy ma zostać zmniejszona z 290 tys. do 252,5 tys., a pracowników cywilnych wojska ze 115 tys. do 75 tys.

⁶⁷ Galiński C., Grabania M. Ł., Knapczyk H., *Tendencje i kierunki transformacji Sił Zbrojnych państw zachodnich*; [W:] *Materiały z konferencji naukowej nt. Polska Wizja Przyszłego Pola Walki. Wymagania i Potrzeby*, Warszawa 19 kwietnia 2004.

w możliwości użycia określonych sił i środków w zależności od zadania. Ważnym czynnikiem jest tu także umiejętność działania zarówno w środowisku narodowym jak i międzynarodowym. Siły te muszą również dysponować nowoczesnym wyposażeniem, adekwatnym do współczesnych wyzwań.

Zgodnie z założeniami siły lekkie mają obejmować jednostki specjalne oraz wyspecjalizowane. Powinny być najszybciej dostępne, najszybciej dyslokowane i wykonywać zadania w skali całego spektrum działań wojsk lądowych, począwszy od wysoce wyspecjalizowanych misji, takich jak uwalnianie zakładników, poprzez angażowanie się w operacje wsparcia pokoju (np. ISAF w Afganistanie), do prowadzenia działań zbrojnych. Z kolei siły ciężkie pozostaną w dalszym ciągu podstawowym elementem struktury wojsk lądowych. Są one przeznaczone do prowadzenia działań w konfliktach o wysokiej intensywności. Posiadają stosowny potencjał, który jest wymagany do szybkiego i skutecznego zakończenia działań wojennych. Lukę między siłami lekkimi i ciężkimi mają w niedalekiej przyszłości wypełnić siły średnie, widziane jako siły do natychmiastowego użycia. Stanowią one kompromis pomiędzy szybką dyslokacją, a ochroną i siłą rażenia. Siły te powinny być bardziej odporne na rażenie, posiadać większą zdolność przetrwania i większy potencjał bojowy niż wyspecjalizowane siły lekkie. Muszą też posiadać zdolność do przelotu drogą powietrzną⁶⁸. Ich cechą będzie zrównoważenie ochrony i siły ognia z wysoką mobilnością operacyjno-taktyczną. Takie cechy, jak możliwość przegrupowania drogą powietrzną, skuteczna ochrona, zdolność utrzymania określonego stanu gotowości bojowej, zdolność do długotrwałego działania powodują, że są one odpowiednie podczas operacji reagowania kryzysowego o niskiej bądź średniej intensywności, w tym operacji wsparcia pokoju⁶⁹. Powinny one również być efektywne podczas działań w ramach konfliktów wysokiej intensywności.

Koncepcja transformacji Bundeswehry, w tym wojsk lądowych obejmuje również inny podział sił ze względu na przewidywane zadania. Stosując kryterium zadaniowe wyróżnia się trzy podstawowe kategorie:

⁶⁸ Jednostki sił średnich muszą mieć możliwość transportowania przez samoloty transportowe A 400M (podobny wymóg jak w przypadku francuskich sił średnich).

⁶⁹ Por. Brockmann W., *Kształt i rola Bundeswehry po roku 2008*, dz. cyt., s. 18. Według zakładanego scenariusza działania w operacjach reagowania kryzysowego w pierwszej fazie użyte są jednostki lekkie, które mają powstrzymać narastanie kryzysu. Jeśli zachodzi potrzeba ich wzmocnienia planuje się wykorzystanie kolejnych sił. Transport lądowy i morski nie zapewnia szybkiego przelotu sił ciężkich do określonego obszaru, więc siły te mogłyby się rozwinąć zbyt późno. W tym przypadku siły średnie są odpowiednie ze względu na możliwość przegrupowania drogą powietrzną. Jeśli nie są one wystarczające, wykonywałyby zadania do czasu przybycia jednostek ciężkich.

- Siły Uderzeniowe (niem. *Angreifkräfte*) – przeznaczone do operacji wysokiej intensywności, głównie do realizacji zadań, wynikających zarówno z zobowiązań międzynarodowych, jak również narodowych;
- Siły Stabilizacyjne (niem. *Stabilisierungskräfte*) – przeznaczone do operacji o niskim lub średnim stopniu intensywności, głównie o charakterze pokojowym; siły te mają posiadać zdolność do walki przeciw zorganizowanym organizacjom militarnym, a także z zagrożeniami asymetrycznymi;
- Siły Wsparcia (niem. *Unterstützungskräfte*) – spełniające funkcje wszelkiego rodzaju wsparcia i zabezpieczenia dwóch pozostałych kategorii sił w procesie przygotowania i prowadzenia działań.

Wojska Lądowe w przewidywanej strukturze będą się składać z 5 dywizji, a w tym 12 brygad (obecnie jest to 8 dywizji złożonych z 22 brygad). Jest to swoista odpowiedź na wyzwania przyszłych kryzysów i konfliktów. Powyższy rodzaj sił zbrojnych powinien być dostosowany, a co za tym idzie odpowiednio wyszkolony i wyposażony, do potrzeb realizowania całego spektrum zadań. Z tego względu obejmują one siły zdolne do prowadzenia działań wojennych różnej intensywności. Znajdują się tu także stosowne siły do prowadzenia działań specjalnych i wyspecjalizowanych (włączając w to walkę z terroryzmem, operacje ewakuacyjne itp.). Jednakże najważniejszym aspektem jest zwiększona ilość wojsk pozostająca w wysokiej gotowości bojowej i mająca możliwości do sprawnego przegrupowania i rozwinięcia w rejonie potencjalnego kryzysu lub wojny.

Dywizja zmechanizowana (niem. *Division Angreifkräfte*), składająca się z dwóch brygad i jednostek dywizyjnych razem z niemiecko-francuską brygadą piechoty zmechanizowanej należą do sił odpowiedzi NATO. Jest ona zaszeregowana do pierwszej kategorii sił Bundeswehry⁷⁰ i przeznaczona również do realizacji zadań w ramach operacji o charakterze wymuszania pokoju, czyli w działaniach, które wymagają użycia przemocy w konfliktach zbrojnych. Jej podstawowym wyposażeniem mają być czołgi *Leopard 3* i nowe bojowe wozy piechoty (BWP) *Puma*. Na podstawie dokonanych ocen stwierdzono, że będący dotychczas na wyposażeniu BWP *Marder* nie odpowiada nowym wymaganiom. Rozszerzające się spektrum przyszłych operacji, w tym również zmieniające się warunki i charakter

⁷⁰ Dywizja ta jest zasadniczym elementem Sił Uderzeniowych Bundeswehry.

konfliktów zbrojnych, spowodowały konieczność stworzenia zupełnie nowej koncepcji wozu bojowego niemieckich jednostek zmechanizowanych⁷¹. Dotyczy to głównie rozszerzenia zadań obrony własnego terytorium o operacje reagowania kryzysowego. Wymogi dla nowych BWP sprecyzowano następująco⁷²:

- muszą mieć one możliwość skutecznego zwalczania najnowszych generacji wozów bojowych i artylerii samobieżnej przeciwnika w bezpośrednim starciu;
- działając wraz z przewożonym lub spieszonym desantem – przy wsparciu czołgów – muszą charakteryzować się właściwościami trakcyjnymi i siłą ognia wystarczającą do skutecznego niszczenia piechoty przeciwnika oraz jej wozów bojowych w każdych warunkach pogodowych, także w nocy;
- muszą zapewnić odpowiedni poziom odporności na środki ogniowe przeciwnika, dla zachowania zdolności bojowych jednostek zmechanizowanych na współczesnym polu walki, jak również wykonywania zadań o charakterze ochronnym czy policyjnym;
- muszą być odpowiednio przygotowane do walki w mieście, w tym posiadać zwiększony poziom ochrony przeciwpancernej;
- powinny być dostosowane do transportowania drogą morską i powietrzną;
- muszą posiadać możliwość zainstalowania zintegrowanego sieciocentrycznego systemu dowodzenia, łączności, rozpoznania i kierowania ogniem, przy jednoczesnym wysokim stopniu niezawodności wszystkich podsystemów.

Analizując nową strukturę niemieckich wojsk lądowych, warto zwrócić uwagę na dwie wyspecjalizowane dywizje. Pierwsza z nich to dywizja operacji (działań) specjalnych⁷³ (DOS), składająca się z dwóch brygad powietrzno-desantowych i jednostek dywizyjnych. Jedna z tych brygad z wydzielonymi jednostkami dywizyjnymi jako część Sił Uderzeniowych przeznaczona będzie do operacji specjalnych, ratowniczych i ewakuacyjnych oraz do walki z terroryzmem. Druga

⁷¹ Jednostki, które będą wyposażone w BWP Puma razem z elementami innych dywizji (np. brygadą powietrzno-zmechanizowaną) będą stanowiły nowe siły średnie.

⁷² Meuter T., *Puma – niemiecka platforma bojowa przyszłości*, Raport Wojsko Technika Obronność, 04/2004, s. 46-47.

⁷³ Niem. Division Spezielle Operationen.

brygada z pozostałymi elementami dywizyjnymi będzie częścią Sił Stabilizacyjnych. Może ona być, dzięki zdolności do szybkiego przegrupowania i rozwinięcia, tym elementem, który zainicjuje działania stabilizacyjne. Z analizy danych zawartych w koncepcji „Nowych Wojsk Lądowych” wynika, że dywizja ta już obecnie posiada pełną zdolność w zakresie zdefiniowanych pod jej kątem zadań. Z tego też względu, zarówno jej struktura organizacyjna, jak i liczebność wojsk pozostanie bez zmian.

Innowacyjną koncepcją jest utworzenie dywizji operacji (działań) aeromobilnych (DOA)⁷⁴. Dowództwo tej dywizji może być trzonem wielonarodowego dowództwa sił wyznaczonych do operacji stabilizacyjnej, co umożliwi kierowanie nią w roli państwa wiodącego (ang. *lead nation*) W jej skład wchodzi jedna brygada powietrzno-zmechanizowana⁷⁵ i różne jednostki z Sił Stabilizacyjnych. Wymieniona brygada jest całkowicie nową ideą. Ma ona w założeniach składać się z następujących elementów:

- dwóch pułków wyposażonych w śmigłowce wielozadaniowe typu *Tiger* (64 szt.)⁷⁶;
- pułku wyposażonego w śmigłowce transportowe typu *NH-90* (64 szt.) i *CH-53* (72 szt.);
- pododdziałów brygady, w tym szwadronu śmigłowców rozpoznawczo-łącznikowych typu *BO-105* (razem 73 szt.);
- pułku piechoty lekkiej.

Brygada ta będzie najbardziej uniwersalną formacją Wojsk Lądowych. Należy jednak zaznaczyć, że nie będzie stanowiła zamiennika dla wojsk pancerno-zmechanizowanych, a ma przede wszystkim zwiększać możliwości całego komponentu lądowego Bundeswehry. Brygada będzie samowystarczalna pod względem logistycznym i całkowicie niezależna od naziemnych jednostek wsparcia. Transport sił i sprzętu oraz zadania wsparcia logistycznego mają zapewnić śmigłowce, głównie klasy *NH-90*. Będą one przeznaczone również do wielu innych zadań w kontekście dowodzenia, zabezpieczenia medycznego, obrony przeciwchemicznej itp. Natomiast śmigłowce *Tiger* będą wykonywać przede wszystkim zadania bojowe. Będą się one charakteryzować różnorodnością

⁷⁴ Niem. Division Luftbewegliche Operationen.

⁷⁵ Czasami można spotkać inną nazwę, a mianowicie brygada powietrzno-manewrowa.

⁷⁶ Pierwsze egzemplarze śmigłowców *Tiger* zostały wprowadzone do użytku w 2004 roku, obecnie na wyposażeniu wojsk lądowych znajduje się około 20 sztuk.

uzbrojenia, które dzięki specjalnie zaprojektowanym modułom będzie można szybko zmieniać, zależnie od przewidzianego zadania. Kolejną cechą tych śmigłowców będzie wprowadzenie najnowocześniejszych zdobyczy techniki w zakresie możliwości ogniowych, rozpoznania, walki elektronicznej oraz systemów wspomagających własną ochronę. Organiczny pułk piechoty lekkiej będzie dopełniać potrzeby i możliwości w zakresie prowadzenia działań aeromobilnych.

Posiadając najwyższy stopień mobilności i najkrótszy czas reakcji, Brygada będzie przeznaczona głównie do prowadzenia działań w początkowym okresie każdego rodzaju operacji. Będzie to dodatkowy, a zarazem niezwykle istotny element manewrowy w rękach dowódcy, który może w wielu sytuacjach być decydującym o sukcesie czynnikiem, zwłaszcza ze względu na czas reakcji. Powyższe wskazuje na konsekwentne dążenie niemieckich wojsk lądowych do osiągnięcia zdolności powietrzno-manewrowej.

Kolejnym istotnym elementem dywizji aeromobilnej będzie brygada wsparcia, składająca się z jednostek rodzajów wojsk takich jak: obrona przeciwlotnicza, artyleria, obrona przeciwchemiczna. Jednostki te będą ważnym elementem elastycznego wzmocnienia brygad Sił Stabilizacyjnych. Przykładowo pułk obrony przeciwchemicznej będzie przeznaczony zwłaszcza do zadań związanych z potencjalnym zagrożeniem terrorystycznym.

Kończąc rozważania na temat nowej struktury niemieckich wojsk lądowych należy dostrzec dwie pozostałe dywizje, które są właściwie trzonem Sił Stabilizacyjnych. Ich zadania mogą obejmować, zarówno rozdzielenie stron konfliktu, ochronę ludności cywilnej, a także stworzenie warunków do odbudowy struktur państwowych oraz społecznych. W ich skład wchodzi w sumie trzy brygady zmechanizowane i jedna brygada piechoty górskiej. Nie mają one organicznych jednostek dywizyjnych, które mogą być przydzielone z brygady wsparcia na okres określonej operacji. Każda z tych brygad natomiast może działać w całości lub wydzielać stosowne siły do określonych zadań. Stanowi to wyraz elastyczności przyszłych Sił Stabilizacyjnych. Warto przy tym zaznaczyć, że siły te muszą również posiadać zdolność do prowadzenia walki zbrojnej. Z tego względu każda z czterech brygad posiada w swoim składzie trzy bataliony bojowe, po jednym batalionie logistycznym, rozpoznania, wsparcia dowodzenia oraz saperów. Ponadto w zależności od sytuacji i rodzaju prowadzonych działań, w ich skład mogą zostać włączone jednostki artylerii, OPL, czy też ochrony przed bronią masowego rażenia,

które są wydzielane z Dowództwa Jednostek Wsparcia Działań Wojsk Lądowych (niem. *Heerestruppenkommando HTrKdo*).

Przeprowadzone porównanie wybranych elementów struktury organizacyjnej brygad sił uderzeniowych i stabilizacyjnych wskazuje na istnienie wielu różnic, ale także cech wspólnych, łączących powyższe kategorie sił. Podczas gdy w przypadku sił uderzeniowych wyłącznie dywizja posiada zdolność do dowodzenia tzw. „walką broni połączonych”⁷⁷, to w przypadku sił stabilizacyjnych brygady stanowią samodzielne zgrupowania, które tylko pod względem administracyjnym i służbowym podlegają dowództwom dywizji. Wynika to z faktu, iż współczesne działania stabilizacyjne prowadzone są z reguły na poziomie brygady lub też niższych szczeblach dowodzenia. Powyższe uwarunkowania okazały się jednym z głównych determinantów i znalazły odzwierciedlenie w przyjętej strukturze organizacyjnej, która w zależności od wymogów sytuacji pozwala na użycie w działaniach, zarówno całości sił brygady stabilizacyjnej, jak również wybranych jej elementów oddzielnie. Natomiast ich cechą wspólną jest posiadanie w swoim składzie zgrupowań pancernych i zmechanizowanych, zapewniających im zdolność do prowadzenia walki. Niemniej jednak niezależnie od odmiennych zadań, zróżnicowanej struktury wewnętrznej oraz ich wyposażenia, obie z przedstawionych kategorii sił muszą posiadać zdolność do ścisłego współdziałania na jednym obszarze operacji.

Wnioski z przeprowadzonych analiz i ocen procesu transformacji wojsk lądowych wskazują, że nie ogranicza się on wyłącznie do zmian w zakresie organizacji wojsk, lecz obejmuje swoim zasięgiem również długofalową modernizację systemów uzbrojenia. Niemieccy teoretycy i praktycy wojskowi reprezentują pogląd, że kluczem do osiągnięcia wysokiego poziomu interoperacyjności wojsk lądowych jest stopniowe podwyższanie zdolności w pięciu, ściśle powiązanych ze sobą obszarach:

- automatyzacji systemów dowodzenia;
- rozpoznania wojskowego;
- mobilności;
- efektywności działań;
- wyposażenia i ochrony wojsk.

⁷⁷ Dzięki podporządkowanym jej brygadam oraz dywizyjnym jednostkom wsparcia działań.

Zdaniem ich spośród powyższych obszarów w pierwszym etapie modernizacji najważniejsze znaczenie ma zwiększenie ochrony i skuteczności działających wojsk, w oparciu o zdolności precyzyjnego rozpoznania oraz przewagę w zakresie dowodzenia. Z tego też względu według nich głównym celem modernizacji wojsk lądowych powinno być jak najlepsze wyposażenie sił pod kątem nowo zdefiniowanych zadań. Pierwszym wynikiem podjętych prac jest m.in. wprowadzanie na wyposażenie wojsk lądowych pojazdów opancerzonych nowej generacji. Są to m.in. dla wojsk zmechanizowanych BWP *Puma*, dla jednostek sił specjalnych wóz patrolowy *Dingo 2* oraz lekki transporter opancerzony *Mungo*, a dla piechoty lekki pojazd gąsienicowy *Wiesel 2* i transporter terenowy *Hägglund BV 206 S*. Ponadto wiele innowacyjnych elementów można dostrzec również w zakresie indywidualnej ochrony żołnierzy. Przykładem może być wprowadzany obecnie na wyposażenie wojsk najnowocześniejszy system „Piechur Przyszłości” (niem. „*Infanterist der Zukunft*”) oraz pakiet indywidualny „Żołnierz w Działaniu” (niem. „*Soldat im Einsatz*”⁷⁸).

Po przedstawieniu wybranych aspektów modernizacji, dotyczących wyposażenia i ochrony wojsk, zasadne jest rozpatrzenie kolejnych, bezpośrednio związanych z nimi, a mianowicie zdolności w zakresie dowodzenia i rozpoznania. Zdolności w zakresie dowodzenia mają w myśl poglądów niemieckich decydujące znaczenie, zwłaszcza w kontekście efektywności prowadzonych działań. Niemcy wychodzą z założenia, że wysoce zautomatyzowane systemy dowodzenia z jednej strony umożliwiają uzyskanie przewagi informacyjnej nad przeciwnikiem, z drugiej zaś zapewniają skuteczność funkcjonowania własnego systemu dowodzenia, tak w odniesieniu do działań prowadzonych w wymiarze narodowym, jak i wielonarodowym. Zautomatyzowany system dowodzenia pozwoli na włączenie w jeden wspólny system obecnie funkcjonujących niezależnie systemów dowódczo-informacyjnych oraz systemów dowodzenia i kierowania ogniem⁷⁹. Ponadto, z przeprowadzonych analiz i ocen rozwiązań niemieckich wynika, że prognozowany w pełni zautomatyzowany system wojsk lądowych, stanowiąc integralną częścią

⁷⁸ W pierwsze systemy „Piechur Przyszłości” zostały wyposażone wojska biorące udział w operacji w Afganistanie.

⁷⁹ B. Panek, *Transformacja wojsk lądowych w świetle wymagań operacji wsparcia pokoju na przykładzie Sił Zbrojnych RFN*, [W:] Kaczmarek W. (red. nauk.), *Udział wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju „Wsparcie”*, AON, Warszawa 2005, s. 66.

systemu dowodzenia Bundeswehry, będzie posiadał również zdolności pozwalające na prowadzenie operacji sieciocentrycznych.

Z kolei w odniesieniu do zdolności w zakresie rozpoznania przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że już obecnie Wojska Lądowe spełniają główne wymagania w aspekcie zdefiniowanych współcześnie zadań. Na standardowym wyposażeniu jednostek znajduje się m.in. lekki opancerzony wóz rozpoznawczy *Fennek*⁸⁰, system radiolokacyjny artylerii *Cobra*⁸¹, system rozpoznawczy *Drohne CL 289*⁸², *KZO* (niem. *Kleinfluggerät für Zielortung*)⁸³ oraz *Luna*⁸⁴. Ponadto trwają też prace nad procesem wdrożenia bezpilotowego środka rozpoznawczego małego zasięgu *Allodyn*.

Reasumując należy stwierdzić, że przeprowadzane obecnie zmiany w niemieckich wojskach lądowych są dążeniem do wzmocnienia ich zdolności operacyjnej. Prowadzone analizy i oceny wskazują, że proces zwiększenia efektywności operacyjnej jest procesem ciągłym i w przyszłości będzie stawał się coraz bardziej złożony. Wynika to przede wszystkim z wymagań określanych przez charakter potencjalnych kryzysów i konfliktów zbrojnych.

FRANCJA

Zmiany dokonujące się w strukturach i wyposażeniu francuskich wojsk lądowych wynikają przede wszystkim z roli polityczno-militarnej, jaką spełnia Francja zarówno w Europie jak i na świecie. W pełni należy się zgodzić z opinią, że są one współcześnie jednymi z najnowocześniejszych i najbardziej doświadczonych wojsk lądowych. Dlatego też warto w tym miejscu dokonać analizy kierunków transformacji wynikających z ich zadań oraz wymagań, do jakich ten rodzaj sił zbrojnych jest dostosowywany.

⁸⁰ Wóz rozpoznawczy *Fennek* od 2004 roku jest wprowadzany na wyposażenie jednostek rozpoznawczych. Dzięki najnowocześniejszemu wyposażeniu w środki rozpoznawcze i obserwacyjne (m.in. kamery termowizyjne) posiada możliwość do prowadzenia działań w dzień i w nocy. Zasięg działania bez tankowania 860 km.

⁸¹ System *Cobra* został wprowadzony na wyposażenie artyleryjskich batalionów rozpoznawczych w 2003 roku. Posiada możliwości rozpoznania do 40 stanowisk ogniowych w ciągu dwóch minut. Zasięg działania do 40 km.

⁸² System *Drohne CL 289* składający się z 16 bezpilotowych środków do rozpoznania i lokalizacji celów na prowadzenie rozpoznania o powierzchni 200 km kwadratowych i zasięgu do 170 km.

⁸³ *Kleinfluggerät für Zielortung* (*KZO*) – system bezpilotowych środków rozpoznania i lokalizacji celów.

⁸⁴ W skład systemu *Luna* wchodzi 12 bezzałogowych środków rozpoznania i śledzenia celów. Pierwszy system został wprowadzony w bieżącym roku na wyposażenie brygady wchodzącej w skład Dywizji Operacji Specjalnych.

Przewodnim hasłem francuskiej koncepcji nowoczesnych sił zbrojnych jest informacja. Rewolucja w sposobie prowadzenia wojny ma być związana z pozyskiwaniem i przekazywaniem odpowiedniej informacji właściwym czynnikom w określonym momencie. Wojska mogą rozpocząć działania w momencie, kiedy uzyskają informacje, niezbędne do podjęcia tychże działań. Nie będą prowadziły rozpoznania walką dla uzyskania informacji. Będą skonfigurowane tak, aby maksymalizować skutki. Szczególna uwaga będzie zwrócona także na inne aspekty pozyskiwania informacji, to jest tworzenie nowych jednostek, które mają wykorzystywać moduły wojny elektronicznej, bezpilotowe aparaty latające i roboty.

Francuzi zakładają, że na przyszłym polu walki będą panowały głównie roboty bojowe (latające i jeżdżące), co zniweluje różnice pomiędzy wojskami lądowymi a powietrznymi⁸⁵. Koncepcja ta powstała na skutek zakładanej zgodnie ocenami i analizami specjalistów niestabilnej sytuacji międzynarodowej w najbliższej przyszłości. Odnosi się to do charakteru przyszłej walki w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Głównym założeniem tej koncepcji jest stworzenie centralnego systemu, który będzie integrował poszczególne systemy zarządzające informacją (w tym również środki walki) w taki sposób, aby każdy z tych systemów mógł czerpać korzyści z jednolitego obrazu pola walki, będąc jednocześnie kolejnym źródłem niezbędnych danych. Żeby sprostać tym zadaniom konieczne jest posiadanie elastycznych narzędzi wojskowych. Elastyczność tę można osiągnąć, wykorzystując zdobycze dokonującej się rewolucji informacyjnej. Wpłynie to na wszystkie elementy teatru działań wojennych oraz strukturę dowodzenia.

Zgodnie z założeniami siły zbrojne mają być przygotowane do operacji wojennych i operacji innych niż wojna, biorąc pod uwagę wszelkie zagrożenia konwencjonalne i niekonwencjonalne. W tym aspekcie podkreśla się trzy główne grupy zadań wojsk lądowych⁸⁶:

- pełne spektrum zadań dotyczących prowadzenia walki w czasie konfliktu wysokiej intensywności;
- zdolność do skutecznego i szybkiego interwencyjnego zaangażowania się w rozwiązywanie kryzysów (w tym przede wszystkim działania

⁸⁵ Courrages B., *Skład i rola francuskich sił lądowych po roku 2008*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003, s. 6; C. Galiński, M. Ł. Grabania, H. Knapczyk, *Tendencje i kierunki transformacji Sił Zbrojnych państw zachodnich*, dz. cyt.

⁸⁶ Courrages B., *Skład i rola francuskich sił lądowych po roku 2008*, dz. cyt., s. 8.

stabilizacyjne), także w ramach koalicji. Jest to związane również z ochroną, a nawet ewakuacją obywateli francuskich i innych państw z krajów ogarniętych poważnym kryzysem wewnętrznym. Podkreśla się, że przywrócenie stabilizacji i pokoju wymaga sił i czasu, a Francja chce być krajem wiodącym w utworzonej koalicji;

- pomoc na rzecz ludności w kraju i poza granicami, na rzecz służb publicznych, chroniących terytorium Francji, a także francuskie terytoria zamorskie. Częścią tej działalności jest zwalczanie terroryzmu. Zwraca się tu szczególną uwagę na środowisko, w jakim zwykle się prowadzi tego rodzaju działania, czyli obszary zurbanizowane, trudno dostępne tereny jak gęste lasy, obszary górzyste, bezdroża (jak ma to obecnie miejsce na przykład w Afganistanie). W tych obszarach maleje przewaga operacyjna uzyskiwana przez nowoczesne siły zbrojne dysponujące zaawansowaną technologią.

Do każdego wyżej wymienionych zadań będą potrzebne odpowiednie wojska lądowe, konieczne nie tylko po to, żeby stabilizować krytyczne sytuacje, ale również, aby zagwarantować powodzenie operacji, w których połączenie działań staje się coraz istotniejsze.

Na podstawie analiz z ostatnich konfliktów zbrojnych oraz wynikających z tego wniosków zakłada się, że nadal istnieje potrzeba posiadania ciężkich komponentów sił lądowych. Będą one niezbędne do prowadzenia działań wojennych różnej intensywności w celu uzyskania określonych efektów wobec działań przeciwnika. Niezastąpione są także lekkie siły, które przeznaczone będą do prowadzenia elastycznych działań w specyficznym środowisku. Ze względu na obecne uwarunkowania i wyzwania zauważa się potrzebę utworzenia średnich sił, które powinny łączyć zdolności sił ciężkich w zakresie ochrony, zapewnienia bezpieczeństwa oraz skuteczności rażenia z cechami sił lekkich odnośnie mobilności taktycznej i operacyjnej oraz zabezpieczenia logistycznego. Należy przy tym zwrócić uwagę, że nie będzie tu chodziło o zastąpienie sił ciężkich, ani sił lekkich. Oba komponenty będą nadal potrzebne na wypadek konieczności wykonywania przypisanych im zadań⁸⁷.

Nowy rodzaj sił, postrzeganych jako średnie, będzie przeznaczony do podejmowania błyskawicznych działań wymagających szybkiego przegrupowania.

⁸⁷ Galiński C., Grabania M. Ł., Knapczyk H., *Tendencje i kierunki transformacji Sił Zbrojnych państw zachodnich*; dz.cyt.

Jak twierdzi płk Benoit de Courrages⁸⁸, zastępca szefa Biura Koncepcji Systemów Sił Zbrojnych MON Francji, jest to koncepcja bliska koncepcji sił specjalnych, bliska, ale nie ta sama. Jednocześnie należy zauważyć, że nie będzie to polegało na rozwijaniu obecnych lekkich sił pancernych. Mają to być siły wielozadaniowe i zdolne do szybkiego przerzutu, głównie drogą powietrzną. Jednakże siły te będą przerzucane nie tylko drogą powietrzną, ale wykorzystując kompaktowe, szybko manewrujące pojazdy będą mogły przemieszczać się do określonego obszaru operacji po lądzie. Warunkiem użycia tych sił będzie odpowiednia ilość pozyskanych informacji, gwarantująca z jednej strony bezpieczeństwo, a z drugiej skuteczność działań. Dzięki efektywnemu połączeniu posiadania wystarczających danych z danego obszaru, precyzyjnej amunicji i precyzyjnemu wsparciu będą one mogły skutecznie osiągać zakładane cele.

W związku z powyższym w rozpatrywanej koncepcji istotną rolę odgrywa projekt wprowadzenia na wyposażenie pojazdów lżejszych niż czołgi, lecz dysponujących podobnymi charakterystykami w zakresie ochrony i skuteczności rażenia. Mają to być uniwersalne kołowe platformy bojowe. W obecnej fazie rozwoju noszą one nazwę *VBCI*. Ośmiokołowe pojazdy o masie 18-26 ton, przerzucane mają być drogą powietrzną, na pokładach samolotów *A400M*⁸⁹. Produkowane będą w dwóch odmianach – bojowego wozu piechoty dla 9 żołnierzy, wyposażonego w wieżę z armatą kal. 25mm (*VCI*) oraz transportera (*VPC*) z karabinem maszynowym. Przyszły batalion piechoty armii francuskiej wyposażony ma być w 48 sztuk *VCI*, 14 sztuk *VPC* oraz 16 czołgów typu *Leclerc*.

Warto zauważyć w strukturach tego batalionu obecność pododdziału pancernego. Uważa się bowiem, że modernizowane czołgi są nieodzownym elementem wsparcia działań piechoty. Wszystkie pojazdy mają być wyposażone w najnowsze systemy dowodzenia i łączności typu *Felin* i dzięki temu być elementem systemu sieciocentrycznego zarządzania polem walki⁹⁰.

⁸⁸ Courrages B., *Skład i rola francuskich sił lądowych po roku 2008*, dz. cyt., s. 10.

⁸⁹ A400M ma być samolotem transportowym. Jest to wspólny, wielonarodowy projekt europejski w fazie realizacji. Będzie mógł przewozić ładunki do 32 ton.

⁹⁰ Łuczak W., *Sekrety francuskiego FCS*, Raport Wojsko Technika Obronność, 10/03, s. 43.

Analizując literaturę oraz fachowe opracowania dotyczące poszczególnych armii świata, należy jednoznacznie stwierdzić, że brytyjskie wojska lądowe należą do najnowocześniejszych, najlepiej wyposażonych i najlepiej przygotowanych na świecie. Niemniej jednak Brytyjczycy nie zadowolają się tym, czym dysponują obecnie i również dostrzegają nowe wyzwania oraz zagrożenia współczesnego środowiska bezpieczeństwa.

Brytyjskie wojska lądowe składają się obecnie z sił ciężkich i lekkich, w skład których wchodzi dywizje ogólnowojskowe (dwie dywizje zdolne do przerzutu⁹¹ i trzy dywizje regionalne oraz jednostki wsparcia i zabezpieczenia. Ponadto w skład wojsk lądowych wchodzi również dywizje piechoty, które składają się z samodzielnych batalionów (dziedziczących historyczne tradycje pułków) oraz szereg jednostek spełniających głównie funkcje reprezentacyjne i historyczne. Podstawowym wyposażeniem sił ciężkich są czołgi *Challenger 2* i wozy bojowe *Warrior*, które posiadają duże możliwości ogniowe i ochronne niezbędne w działaniach o wysokiej intensywności. Siły lekkie z kolei mogą być przegrupowane i rozwijane o wiele szybciej niż siły ciężkie, jednakże cechują się znacznie mniejszymi możliwościami ogniowymi i ochronnymi, szczególnie w aspekcie prowadzenia działań przeciwko przeciwnikowi wyposażonemu w sprzęt pancerno-zmechanizowany.

Obecnie można zaobserwować głęboki proces transformacyjny brytyjskich wojsk lądowych, gdzie planuje się, a niekiedy już wprowadza, nowe rozwiązania organizacyjno-strukturalne i wprowadzenie nowej technologii do systemów uzbrojenia i wyposażenia. Zmiany te związane są z podejmowanymi wysiłkami zmierzającymi do dostosowania sił zbrojnych do współczesnych i przyszłych zadań⁹².

⁹¹ Do dywizji zdolnych do przerzutu zalicza się 1DPanc (trzy brygady pancerne oraz jednostki wsparcia i zabezpieczenia) i 3DZ (trzy brygady zmechanizowane oraz jednostki wsparcia i zabezpieczenia). Dodatkowo do sił zdolnych do przerzutu zaliczana jest 16BPD, która wchodzi w skład Korpusu Sił Szybkiego Reagowania Sojuszu (ARRC) lub może być użyta jako brygada powietrzno-manewrowa w składzie wyżej wymienionych dywizji.

⁹² Założenia dotyczące kształtu brytyjskich sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, zostały sprecyzowane w *Strategicznym Przeglądzie Obronnym* (Strategic Defence Review – SDR) opublikowanym w 1998 roku. Odnosiły się one przede wszystkim do ówczesnych uwarunkowań geopolitycznych, a także nowych wyzwań stojących przed siłami zbrojnymi wobec złożoności środowiska bezpieczeństwa. Po wydarzeniach z 11 września 2001 roku do *Strategicznego Przeglądu Obronnego* został dodany tzw. „Nowy Rozdział” (SDR New Chapter), który kładł nacisk na walkę z międzynarodowym terroryzmem. Większe znaczenie nabrało posiadania sił ekspedycyjnych, które powinny cechować zdolności do precyzyjnego rażenia, szybkiego przemieszczenia i rozwinięcia w dowolnym rejonie świata (w tym także odpowiedniego zabezpieczenia logistycznego sił rozmieszczonych i działających z dala od baz) oraz działania w środowisku sieciocentrycznym. Por. *Delivering Security in a Changing World. Defence White Paper*, Secretary of State for Defence, Londyn, grudzień 2003, s. 2.

Ich głównym celem jest sprostanie wyzwaniom w sferze szeroko rozumianej obronności i bezpieczeństwa, poprzez udoskonalenie struktur organizacyjnych i znaczne zwiększenie możliwości bojowych sprzętu i uzbrojenia w zakresie skuteczności i mobilności.

Brytyjscy eksperci wojskowi uważają, że zmiany w strategicznym otoczeniu oraz postęp technologiczny, a także potrzeba natychmiastowego rozwijania sił militarnych, mają istotny wpływ na wymagania odnośnie sposobu prowadzenia operacji w przyszłości. Z tego powodu nacisk jest położony na dysponowanie takimi siłami, które są lżejsze i bardziej mobilne. Odpowiedzią na powyższe jest szereg dokumentów koncepcyjnych⁹³, z których najważniejsze to:

- *Future Land Operational Concept (FLOC)* – nowa koncepcja dotycząca przyszłych działań wojsk lądowych;
- *Future Army Structure (FAS)* – projekt przyszłych struktur wojsk lądowych;
- *Future Rapid Effect System (FRES)* – program unowocześniania wyposażenia i sprzętu bojowego;
- *Future Army (Army 2020)* – koncepcyjna wizja wojsk lądowych po roku 2020 łącząca całość prac związanych z kształtem tych wojsk w przyszłości⁹⁴.

Wspólną myślą przewodnią tych dokumentów jest wykreowanie optymalnych zdolności sił lądowych i sposobów ich użycia, aby mogły one zrealizować swoje zadania i osiągnąć zakładane cele w przyszłych operacjach militarnych. Jest to ściśle związane ze stworzeniem odpowiednich struktur i wyposażeniem w najnowocześniejszy sprzęt. Transformacja ta ma na celu przekształcenie brytyjskich wojsk lądowych w nowoczesne siły XXI wieku.

Koncepcja *FLOC*⁹⁵ stanowi w pewnym sensie bazę dla wszystkich prac mających na celu dostosowanie brytyjskich wojsk lądowych do współczesnych i przyszłych uwarunkowań. Podkreśla wymóg sprawnego i terminowego działania, w celu zapobieżenia lub zlikwidowania kryzysu (konfliktu) przez odpowiednio szybko

⁹³ Za rozwój koncepcji i doktryn mających na celu maksymalizowanie zarówno obecnych jak i przyszłych zdolności sił zbrojnych odpowiada Generalny Zarząd Rozwoju i Doktryn (DGD&D – Directorate General of Development & Doctrine), usytuowany w brytyjskim Ministerstwie Obrony. Obecnie głównym zadaniem tego zarządu jest realizowanie szeroko zakrojonego projektu „Army of Tomorrow”, którego celem jest zidentyfikowanie kierunków rozwoju i wymagań mających wpływ na kształt wojsk lądowych w przyszłości.

⁹⁴ Prace nad nią jeszcze nie zostały ukończone.

⁹⁵ *Future Land Operational Concept (FLOC)*, Directorate General of Development & Doctrine, Londyn 2004.

rozwinięte siły militarne. Z tego względu wojska lądowe powinny być ekspedycyjne i mobilne, a więc zdolne do przegrupowania w dowolny obszar oraz posiadać zrównoważone zdolności.

Zauważa się potrzebę posiadania takich sił, które będą w pełni przygotowane do prowadzenia najbardziej prawdopodobnych działań w danej sytuacji, ale jednocześnie będą zdolne sprawnie przejść do najbardziej wymagających i nieprzewidzianych działań. Istotną ich cechą jest tzw. „zręczność” (ang. *agility*)⁹⁶, ponieważ współcześnie należy szybko podejmować decyzje, błyskawicznie działać i sprawnie przechodzić od jednego typu działania do drugiego⁹⁷. Uważa się, że działając sprawnie i z zaskoczenia, można uzyskać przewagę. Dodatkowo struktura organizacyjna tych sił powinna zapewniać pełne wykorzystanie potencjałów połączonych broni, a w dalszej kolejności zintegrowanie tego z innymi komponentami, aby osiągnąć pożądane efekty działań połączonych rodzajów sił zbrojnych.

Koncepcja *FLOC* rozpatruje okres począwszy od roku 2006, kiedy planowane było rozpoczęcie projektu *FAS*, a skończywszy na roku 2020, czyli kulminacyjnym punkcie wizji *Army 2020*. Wraz z innymi, bardziej szczegółowymi koncepcjami, przedstawia założenia dotyczące prowadzenia działań militarnych przez wojska lądowe w XXI wieku. Z jednej strony odpowiada na pytanie, w jaki sposób wykorzystać siły lądowe dla osiągnięcia strategicznych efektów⁹⁸, a z drugiej strony, określa potrzebne zdolności, dzięki którym osiąga się te skutki. Składa się z czterech podstawowych koncepcji:

- Siły uniwersalne (ang. *Agile Forces*) – dotyczy potrzeby stworzenia takich sił, które będą zdolne do optymalnego przystosowania się do permanentnie zmieniającego się i niepewnego otoczenia strategicznego. Cechami tak postrzeganej uniwersalności są: elastyczność odnośnie otrzymanego zadania, wszechstronność i użyteczność w stosunku do różnego rodzaju zadań, zdolność do natychmiastowej i skutecznej reakcji na nowe zagrożenie, zdolność

⁹⁶ Zręczny – umiający tak postępować, aby osiągnąć jakieś korzyści; zdolny do sprawnego wykonywania określonych czynności. Por. *Słownik języka polskiego*. PWN, Warszawa 1989.

⁹⁷ Koncepcja ta traktuje także o tzw. wojnie trójblokowej, jednoczesnym prowadzeniu działań bojowych, humanitarnych i pokojowych na tym samym obszarze operacji, równocześnie przez te same siły.

⁹⁸ Por. *Future Land Operational Concept (FLOC)*, dz. cyt. Strategiczne skutki są następujące: zapobieżenie, odstraszanie, wymuszenie, przerwanie, zniszczenie, opanowanie, pokonanie, ustabilizowanie.

do przystosowania doktryn i procedur do nowych okoliczności. Uniwersalność obejmuje wszystkie aspekty funkcjonowania sił militarnych, począwszy od szkolenia i przygotowania ludzi i sprzętu, a skończywszy na prowadzeniu określonych działań, również wielonarodowych. Jednym z najważniejszych czynników warunkujących powodzenie jest czynnik „ludzki”, a w szczególności możliwości intelektualne żołnierzy. Ważne jest przy tym wykorzystanie lub wykształcenie powyższych cech w umysłach dowódców i podległych im osób.

- Działania ukierunkowane na skutki (ang. *Effects Based Operations – EBO*) – koncepcja ta skupia się na pożądanym stanie końcowym w celu określenia bardziej skutecznych sposobów jego osiągnięcia. Można stwierdzić, że są tu rozważane pożądane skutki na poziomie strategicznym, sposoby dojścia do nich na poziomie operacyjnym i środki, dzięki którym osiąga się te skutki na poziomie taktycznym. Jednakże kwestie z tym związane należy rozpatrywać w kontekście połączonych działań. Działanie komponentu lądowego jest tu w głównej mierze oparte o zastosowanie podejścia manewrowego, ukształtowanie stosownego obrazu obszaru działań u przeciwnika, obniżenie jego woli i zaatakowanie tych elementów, które decydują o jego spójności. Ważnymi czynnikami w tej koncepcji są: uzyskanie zaskoczenia, skuteczność operacji informacyjnych, redukcja najważniejszych potencjałów bojowych przeciwnika i wykorzystywanie jego słabych stron.
- Ukierunkowana logistyka (ang. *Directed Logistics – DL*) – jest to zdolność do skutecznego kierowania wysiłkiem logistycznym w określonym miejscu i czasie, wykorzystując technologię informacyjną i łączność. Dodatkowo obejmuje ona charakterystykę i możliwości przyszłego sprzętu i wyposażenia, procesy logistyczne oraz szkolenia w tym zakresie. Ukierunkowana logistyka nie jest właściwie odpowiedzią na wymagania, ale jest integralną częścią każdego działania i umożliwia w znaczącym stopniu powodzenie tychże działań. Zależy ona jednak w dużym stopniu od wprowadzenia technologii cyfrowej i zastosowania sieciowego systemu logistycznego, a także od

zręczności i ekonomii sił logistycznych, zarówno w aspekcie struktur, jak i procedur.

- Zdolność do działania w sieci (*Network Enabled Capability – NEC*) – jest to koncepcja, która spaja pozostałe koncepcje. Dzięki informacji, która jest bardziej precyzyjna i terminowa, dowódca może szybciej podejmować decyzje, a siły mogą skuteczniej działać poprzez przejęcie inicjatywy. Zgodnie z założeniami systemu dowodzenia, łączności oraz rozpoznania powinny być efektywne i charakteryzować się interoperacyjnością w kontekście działań połączonych i wielonarodowych. Dodatkowo systemy informacyjne na strategicznym, operacyjnym i taktycznym szczeblu muszą stanowić całość jednego systemu.

Warto podkreślić, że koncepcja ta zakłada błyskawiczne przemieszczanie manewrowych sił, wspieranych przez ukierunkowaną logistykę, w celu przeprowadzania operacji lądowych mających na celu osiągnięcie konkretnych efektów. Wykorzystuje przy tym możliwości zapewnione dzięki współpracy w sieci, w ramach zintegrowanych działań wielonarodowych. Siły takie powinny mieć możliwość dostosowywania się do warunków operacji poprzez tworzenie zgrupowań połączonych sił, również w działaniach prowadzonych za granicą jako siły ekspedycyjne.

W oparciu o założenia koncepcji *FLOC* opracowano projekt przyszłej struktury organizacyjnej wojsk lądowych (*FAS*). Od 2006 roku zaczęto wprowadzać tę strukturę, z takim założeniem, żeby w 2012 roku wojska⁹⁹:

- osiągnęły pełną funkcjonalność w całym spektrum prawdopodobnych zadań militarnych i posiadały zdolności do szybkiego rozwinięcia i działania;
- mogły zastosować mechanizmy skutecznego generowania sił, wykorzystując również przy tym w najlepszy sposób rezerwowe siły, zdolne do przegrupowania i rozwinięcia;
- były w stanie efektywnie wprowadzać nowy sprzęt i uzbrojenie.

Ogólnym założeniem wymienionej koncepcji jest stworzenie takich sił, które będą elastyczne w użyciu, mobilne, posiadały zrównoważone zdolności, zdolne

⁹⁹ *Forging The Future Army*, Directorate General of Development & Doctrine, Londyn 2004.

do reagowania na konkretne potrzeby, w celu osiągnięcia wymaganych rezultatów. W zależności od charakteru działań militarnych komponent sił lądowych przyjmować będzie odpowiednią strukturę, dostosowaną do potrzeb. Istotnym aspektem jest równowaga pomiędzy siłami lekkimi, średnimi i ciężkimi oraz odejście od armii opartej o zimnowojenne założenia.

Brytyjskie wojska lądowe składają się obecnie z sił lekkich oraz ciężkich, brakuje natomiast czynnika pośredniego. Zdaniem płk. Weighilla¹⁰⁰ (z-cy dyrektora Biura Koncepcji Systemów Wojsk Lądowych MON Wielkiej Brytanii) armia brytyjska, wykorzystując siły ciężkie, jest obecnie zdolna do prowadzenia operacji na dużą skalę. Siły lekkie są zoptymalizowane pod kątem szybkiej dyslokacji, ale wymagają również wzmocnienia elementami cięższymi. Są one ważne dla wywiadu (rozpoznania), zbierania informacji, ale potrzebują wzmocnienia siły ognia. Zrównoważone siły oznaczają połączenie trzech potencjałów. Pozwolą one dostosować się do specyficznych uwarunkowań każdej ewentualnej operacji, również w kontekście operacji połączonych i wielonarodowych. Niezbędne jest więc stworzenie komponentu średniego, aby móc prowadzić działania w sposób bardziej elastyczny i brać udział w większej liczbie zsynchronizowanych mniejszych operacji, zamiast w mniejszej liczbie większych. Brakujący komponent średni zrównoważy istniejącą strukturę. Będzie on przeznaczony zarówno do prowadzenia działań typowo bojowych, jak również do innego rodzaju operacji takich, jak na przykład utrzymanie pokoju. Będzie stanowił istotne wsparcie operacji pokojowych, maksymalnie wzmocni efektywność oraz elastyczność działań.

Idea *FAS* sprowadza się w swojej istocie do utworzenia dwóch lekkich, trzech średnich i dwóch ciężkich dywizji. W przyszłości, jeśli możliwości technologiczne i czynniki ekonomiczne pozwolą, planuje się zastąpienie jednej dywizji ciężkiej dywizją średnią.

W latach 2006-2007 kontynuowano zakładane w projekcie *FAS* zmiany strukturalno-organizacyjne, dotyczące przede wszystkim przekształcenia batalionów piechoty w pododdziały manewrowe oraz reorganizacji jednostek rozpoznania i łączności. Przewiduje się, że początkowo struktura pułków będzie oparta o zwiększone pod względem wielkości i zdolności bataliony, a następnie zostanie

¹⁰⁰ Weighill R. P. M., *FLOC – przejście Armii Brytyjskiej w XXI wiek*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003, s. 22.

zredukowana liczba batalionów piechoty z 40 do 36 (z czego jeden zostanie przeformowany w batalion rozpoznania specjalnego).

W wojskach lądowych prowadzone są również głębokie zmiany w uzbrojeniu i wyposażeniu. W ostatnim roku wprowadzono szereg nowoczesnego uzbrojenia, w tym przede wszystkim wyrzutnie przeciwpancernych pocisków kierowanych, automatyczne wyrzutnie granatów, pojazdy typu *Bulldog*, *Vector* i *Mastiff* oraz pojazdy inżynieryjne (*Titan* i *Trojan*). Udoskonalono również pancerze i dodatkowo wyposażono jednostki w radiostacje *Bowman* (10 tysięcy sztuk).

Dla realizacji założeń transformacji konieczne jest także stworzenie nowej generacji systemów bojowych, zapewniających siłom zbrojnym możliwości bojowe zbliżone do sił ciężkich, przy zachowaniu mobilności taktyczno-operacyjnej podobnej do sił lekkich oraz znajomość sytuacji na odpowiednio wysokim poziomie. Będzie to możliwe dzięki wdrożeniu programu *FRES*, którego wprowadzenie jest planowane na 2009 rok, a pełna realizacja na rok 2015.

FRES zakłada, że brytyjska armia w przyszłości będzie osiągała lepsze skutki, angażując mniejszą ilość środków. Nowe wymagania dotyczą przede wszystkim nie modernizacji, ale wymiany przestarzałego sprzętu bojowego. Systemy uzbrojenia, które nie są perspektywiczne zostaną zastąpione nowymi. Wozy bojowe będą bardziej odporne, doskonalsze technologicznie, będą miały możliwość lepszego rozpoznania sytuacji, bezpieczną łączność, mobilność taktyczno-operacyjną, a także zdolność do koordynowania prowadzonego ognia¹⁰¹. *FRES* daje także szansę zintegrowania średniego i ciężkiego potencjału sił i powinien zapewniać jego funkcjonalność. Technologia cyfrowa będzie swoistym katalizatorem wszystkich przemian.

Program *FRES* odnosi się w istocie do tworzenia wozu opancerzonego (platformy bazowej), zbliżonego w założeniach do rodziny amerykańskich *Strykerów*, przeznaczonych dla średnich sił lądowych, które będą zdolne do prowadzenia długotrwałych, ekspedycyjnych działań w pełnym spektrum operacji militarnych, w połączonym i wielonarodowym środowisku. Z założeń wynika, że przyszłe uzbrojenie musi spełniać następujące wymagania:

- mobilność;
- szybkość;

¹⁰¹ Tamże, s. 22.

- skuteczność;
- odpowiednią ochronę;
- uniwersalność;
- zminimalizowane potrzeby zabezpieczenia logistycznego.

Brytyjskie Ministerstwo Obrony Narodowej przeznaczyło ogromne sumy pieniędzy¹⁰² na wdrożenie do wojsk lądowych nowych pojazdów opancerzonych. Obecne założenia przewidują, że potrzebne będzie około trzy i pół tysiąca takich pojazdów.

Pojazdy *FRES* mają w przyszłości zastąpić transportery *Saxon*, *FV430* i rodzinę pojazdów rozpoznawczych *CVR(T)*. W dalszej kolejności przewiduje się wycofywanie czołgów *Challenger 2* i transportera *Warrior*. W rezultacie mają one spełniać rolę platformy dla różnego rodzaju pojazdów, takich jak wozy:

- dowodzenia;
- rozpoznania (ogólnowojskowego, inżynieryjnego, artyleryjskiego);
- przeciwpancerne (niszczyciele czołgów i innych środków opancerzonych przeciwnika);
- wsparcia piechoty (transport, bezpośrednie wsparcie w walce);
- zabezpieczenia inżynieryjnego (w aspekcie pokonywania przeszkód wodnych, minowania, rozminowywania wykonywania prac inżynieryjnych);
- wsparcia ogniowego (ogniem pośrednim armat i moździerzy montowanych na platformie);
- obrony przeciwlotniczej;
- obrony przed bronią masowego rażenia;
- łączności i walki elektronicznej;
- zabezpieczenia logistycznego;
- ewakuacji i pomocy medycznej;
- remontowo-ewakuacyjne;

Brytyjskie MON zakłada, że pojazdy programu *FRES* muszą posiadać¹⁰³.

¹⁰² Por. Pengelley R., *Future Rapid Effect System leads British forces' transformation*, Jane's, sierpień 2003. Przewidywany koszt wyposażenia stanowić będzie 6 bilionów funtów brytyjskich. Ocenia się, że całkowity koszt (włącznie z eksploatacją, szkoleniem i dodatkowym wyposażeniem) w ciągu najbliższych trzech dekad będzie wynosił prawie 50 bilionów funtów.

¹⁰³ *The Army's requirement for armoured vehicles: the FRES programme. Seventh Report of Session 2006-07*, House of Commons. Defence Committee, Londyn, luty 2007, s. 13.

- zdolność do przetrwania (*survivability*) – zintegrowanie systemów pancerzy pasywnych i aktywnych oraz innych technologii ochronnych;
- zdolność do przerzutu (*deployability*)¹⁰⁴ – przede wszystkim możliwość transportowania samolotami A400M (ładowność do 35 ton)¹⁰⁵;
- zdolność do działania w sieci (*networked enabled capability*)¹⁰⁶ – pełne zintegrowanie wszystkich pojazdów w szerszą sieć cyfrowej łączności i systemów zobrazowania pola walki;
- możliwość unowocześniania wszystkich elementów (*through-life upgrade potential*) – co najmniej przez 30 lat użytkowania.

Reasumując, można stwierdzić, że proces transformacji brytyjskich wojsk lądowych dotyczy przede wszystkim nowych rozwiązań organizacyjno-strukturalnych i wprowadzenia nowej technologii do systemów uzbrojenia i wyposażenia. Zmiany te związane są z podejmowanymi wysiłkami zmierzającymi do dostosowania wojsk lądowych do współczesnych i przyszłych zadań. Wyraźnie rysują się tendencje tworzenia sił średnich, które mają łączyć zdolności sił ciężkich w zakresie ochrony, zapewnienia bezpieczeństwa i skuteczności rażenia z cechami sił lekkich, odnośnie mobilności oraz zabezpieczenia logistycznego. W konsekwencji wojska lądowe mają cechować się zrównoważonym charakterem.

Analizując kierunki reorganizacji brytyjskich wojsk lądowych należy podkreślić również rolę czynnika informacji, determinującego w dużym stopniu ich przyszły kształt. Pozyskiwanie i przekazywanie odpowiedniej informacji właściwym odbiorcom w określonym momencie obecnie jest, i będzie w przyszłości niezwykle istotne, szczególnie w aspekcie maksymalizowania skutków. Szczególna uwaga będzie zwrócona także na inne aspekty pozyskiwania informacji, to jest tworzenie nowych

¹⁰⁴ Por. Hurley S., *To what extent is the British Army able to meet the joint operational challenges of the future?*, Joint Services Command and Staff College, 2007. Brytyjskie wojska lądowe nie posiadają środków do strategicznego transportu tego rodzaju pojazdów. Może on być zapewniony przez siły powietrzne i marynarkę wojenną. Niemniej jednak zarówno jeden, jak i drugi rodzaj sił zbrojnych nie ma wystarczającej ilości środków transportowych w wypadku działań na szerszą skalę. W takim wypadku wykorzystywane są cywilne samoloty i statki, a odpowiednim zorganizowaniem i skoordynowaniem tego przedsięwzięcia zajmuje się Logistyczne Dowództwo Połączonych Sił (Joint Force Logistic Command).

¹⁰⁵ W oryginalnych założeniach miał to być samolot C-130J Herkules (ładowność do 17 ton). Obecnie przewidywany ciężar pojazdu FRES wyniesie 20-30 ton.

¹⁰⁶ Brytyjska koncepcja NEC (Networked Enabled Capability) jest bardzo zbliżona do amerykańskiej koncepcji NCW (Network-Centric Warfare). Zakłada ona spójne zintegrowanie sensorów, decydentów, systemów rażenia i wsparcia w sieć sieci, aby osiągnąć wspólny pożądaný skutek. Szerzej w: *Networked Enabled Capability*, Ministry of Defence, Londyn 2007.

jednostek, które mają wykorzystywać moduły walki elektronicznej, bezzałogowe pojazdy i aparaty latające oraz roboty.

*

* *

Przeprowadzone analizy i oceny rozwiązań stosowanych w wybranych państwach wskazują, że zmiany zachodzące permanentnie w środowisku bezpieczeństwa mają bezpośredni wpływ na ewolucję sił zbrojnych. W celu sprostania wyzwaniom współczesnego i przyszłego pola walki, muszą one posiadać niezbędne zdolności. W rezultacie powinny one podlegać ciągłej ewolucji w kontekście struktur oraz uzbrojenia i wyposażenia. Uznano bowiem, że tworzenie mniejszych liczebnie, a zarazem zdolnych do realizowania pełnego spektrum zadań sił zbrojnych, drogą systematycznej restrukturyzacji i modernizacji obecnie już nie wystarczy. Istnieje zatem potrzeba radykalnych i zdecydowanych posunięć. Tylko pełna transformacja umożliwi sprostanie wyzwaniom ery informacyjnej i zagrożeniom w XXI wieku. Ponadto, różnorodność zagrożeń wymusza elastyczne traktowanie tego procesu. Z drugiej strony, wciąż rosnące koszty modernizacji i wymiany uzbrojenia oraz znaczne koszty utrzymania i szkolenia SZ, wymagają od większości państw określenia obszarów, w których powinny one osiągnąć specyficzne zdolności. Ze względu na złożoność czynników determinujących kształt wojsk lądowych można przyjąć założenie, że w przyszłości będzie on odzwierciedleniem wymagań i wyzwań im stawianym.

Słuszność powyższej tezy potwierdzają wyniki badań dotyczących procesów transformacji. Główne czynniki warunkujące kierunki zmian wojsk lądowych zależą od podstawowych funkcji sił zbrojnych, których zadania wynikają z interesów danego państwa i zagrożeń dla jego bezpieczeństwa. Współczesne i przyszłe wyzwania wymagają od wojsk lądowych zdolności do realizacji pełnego spektrum działań, bez względu na ograniczenia geograficzne (na obszarze danego państwa lub poza nim) i ich intensywność. Dotyczy to zarówno działań wojennych w konfliktach o dużej i małej skali, jak również działań poniżej progu wojny, w tym operacji reagowania kryzysowego i operacji pokojowych.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują jednoznacznie, że w wysoko rozwiniętych państwach jednym z priorytetowych zagadnień są kwestie związane z transformacją wojsk lądowych. Ich przyszłość wydaje się być w dużym stopniu

jasno sprecyzowana. Ewolucja tego rodzaju sił zbrojnych dotyczy trzech głównych problemów: rozwijania określonych zdolności operacyjnych, zmian strukturalno-organizacyjnych oraz wprowadzania nowoczesnego, adekwatnego do zadań i struktur, uzbrojenia i wyposażenia. Dokonujące się zmiany, wzajemnie się nakładając i łącząc, określają prawidłowości stałych tendencji rozwojowych.

3.2. Zdolności operacyjne wojsk lądowych

Różnorodność zadań wojsk lądowych oraz nowe warunki ich realizacji w perspektywie najbliższych lat pociągają za sobą również potrzebę weryfikacji pożądaných zdolności. Osiąganie określonych zdolności wojskowych jest procesem stałym, zarówno w sferze planowania, jak również realizowania zamierzonych działań. Należy podkreślić, że proces ten jest ściśle związany ze strategią obronności oraz strategią militarną państwa, z nich bowiem wynikają potrzeby i możliwości zaangażowania wojsk lądowych na rzecz zaspokajania interesów narodowych wszędzie tam, gdzie one występują. Niezmiernie istotne są tu także zobowiązania międzynarodowe i potrzeba uczestnictwa w kreowaniu bezpiecznego otoczenia, czy to poprzez udział w operacjach militarnych, czy też pomoc innym państwom, na przykład w zakresie doradztwa, edukacji lub wyposażania w sprzęt i uzbrojenie. Współczesne i przyszłe wyzwania w zakresie środowiska bezpieczeństwa wymuszają potrzebę posiadania określonych zdolności przez wojska lądowe. Zdolności te umożliwią szybką i skuteczną reakcję na powstające zagrożenia już w chwili ich powstawania.

W świetle powyższych założeń można stwierdzić, że wybór odpowiednich zdolności powinien polegać na wyborze tych, które są niezbędne do realizacji przewidywanych zadań. Są one przedmiotem szerszych studiów i badań w wielu państwach, ponieważ uznano je za swego rodzaju wytyczne użyteczne dla procesu prowadzonych procesów transformacji. Przedstawione w poprzednich rozdziałach wyniki badań stanowią wystarczającą podstawę do podjęcia próby sprecyzowania wymaganych zdolności wojsk lądowych, jakimi powinny one dysponować w dającej się przewidzieć przyszłości.

Wnioski z przeprowadzonych badań wskazują, że ze względu na heterogeniczność występujących zagrożeń, wojska lądowe powinny posiadać

zdolności operacyjne do każdego rodzaju operacji, od wojennych począwszy, poprzez reagowania kryzysowego, a skończywszy na pokojowych. Zmiany zachodzące permanentnie w środowisku bezpieczeństwa mają bezpośredni wpływ na ewolucję wojsk lądowych. Współczesne i przyszłe wyzwania wymagają od wojsk lądowych zdolności do realizacji pełnego spektrum działań, bez względu na ograniczenia geograficzne (na obszarze danego państwa lub poza nim) i ich intensywność.

Różnorodność zadań wojsk lądowych oraz nowe warunki ich realizacji w perspektywie najbliższych lat pociągają za sobą również potrzebę weryfikacji pożądaných zdolności. Osiąganie określonych zdolności wojskowych jest procesem stałym, zarówno w sferze planowania, jak również realizowania zamierzonych działań. Należy podkreślić, że proces ten jest ściśle związany ze strategią obronności oraz strategią militarną państwa, z nich bowiem wynikają potrzeby i możliwości zaangażowania wojsk lądowych na rzecz zaspokajania interesów narodowych wszędzie tam, gdzie one występują. Niezmiernie istotne są tu także zobowiązania międzynarodowe i potrzeba uczestnictwa w kreowaniu bezpiecznego otoczenia, czy to poprzez udział w operacjach militarnych, czy też pomoc innym państwom, na przykład w zakresie doradztwa, edukacji lub wyposażania w sprzęt i uzbrojenie. Współczesne i przyszłe wyzwania w zakresie środowiska bezpieczeństwa wymuszają potrzebę posiadania określonych zdolności przez wojska lądowe. Zdolności te umożliwią szybką i skuteczną reakcję na powstające zagrożenia już w chwili ich powstawania.

W świetle powyższych założeń można stwierdzić, że wybór odpowiednich zdolności powinien polegać na wyborze tych, które są niezbędne do realizacji przewidywanych zadań. Są one przedmiotem szerszych studiów i badań w wielu państwach, ponieważ uznano je za swego rodzaju wytyczne użyteczne dla określania przyszłego kształtu wojsk lądowych.

Istotne znaczenie w kontekście skuteczności prowadzonych działań przez wojska lądowe będzie miała zdolność do sprawnego dowodzenia i skutecznego rozpoznania. Aby ją osiągnąć, niezbędne będą nowoczesne, zautomatyzowane systemy dowodzenia i rozpoznania, które z jednej strony zapewnią skuteczność funkcjonowania własnych systemów, z drugiej zaś umożliwią uzyskanie i utrzymanie przewagi informacyjnej i decyzyjnej nad przeciwnikiem. Odnosi się to zarówno do zdobywania informacji, jak i jej błyskawicznego analizowania, zestawiania z niej

obrazu sytuacji operacyjno-taktycznej, a następnie rozpowszechniania go wśród wszystkich zaangażowanych w te działania dowódców, w czasie niemal rzeczywistym. Dzięki temu będzie tworzona wspólna świadomość sytuacyjna. W rezultacie każdy dowódca będzie posiadać na bieżąco pełną wiedzę, umożliwiającą mu skuteczne wykorzystanie potencjału bojowego w celu zdobycia przewagi ogólnej nad przeciwnikiem, a także umożliwiającą prowadzenie precyzyjnego ognia, z wykorzystaniem najbardziej odpowiednich w danych warunkach systemów uzbrojenia. A zatem ważne będą tu zdolności odnośnie pozyskiwania i zbierania informacji z różnych źródeł, jej przetwarzania i terminowej dystrybucji, a następnie wykorzystania jej w odpowiedni sposób. Ponadto niezbędne będzie zespolenie w jednolitą sieć systemów informacyjnych, kierowania ogniem, wsparcia i zabezpieczenia, bowiem przyczyni się to do zwiększenia możliwości bojowych w aspekcie przetrwania, skuteczności rażenia, szybkości, dostępności i zdolności do reagowania na zmieniającą się sytuację. W konsekwencji poszerzą się możliwości dowódców, którzy będą przekazywać swoje zamiary szybciej, wierniej i dokładniej, a zdolność do ciągłego monitorowania realizowanych zadań pozwoli na zmianę decyzji, stosownie do rozwoju sytuacji. Reasumując, zdolność do sprawnego dowodzenia i skutecznego rozpoznania przyczyni się do zwiększenia możliwości prowadzenia skutecznych, rozstrzygających działań.

Kolejną z kluczowych zdolności, którą powinny posiadać wojska lądowe będzie zdolność do szybkiego przegrupowania, sprawnego rozwinięcia i natychmiastowego działania. Odnosi się to przede wszystkim do możliwości przegrupowania, adekwatnych do zadania, zgrupowań wojsk lądowych, bez względu na ograniczenia geograficzne, a następnie użycia ich w odpowiednim czasie. Siły te powinny być zdolne do prowadzenia działań w dużej odległości od własnych miejsc dyslokacji, również poza terytorium swojego państwa¹⁰⁷. Zdolność ta nabierze znaczenia w aspekcie realizowania zadań w ramach operacji reagowania kryzysowego. Wówczas będzie istniała potrzeba sprawnego i terminowego działania, w celu zapobieżenia lub zlikwidowania kryzysu (konfliktu) przez szybko rozwinięte siły. Z powyższego wynika, że wojska lądowe powinny być w pewnym wymiarze ekspedycyjne i mobilne.

¹⁰⁷ Udział wydzielonych sił w działaniach na obszarze kraju z reguły jest także związany z koniecznością ich przegrupowania do określonego rejonu (obszaru). Pokojowa dyslokacja wojsk, będąca swoistym kompromisem potrzeb i możliwości w sposób oczywisty uzasadnia powyższą tezę.

Zdaniem większości teoretyków wojskowych niezbędna jest również zdolność do prowadzenia skutecznych i rozstrzygających działań. Wyraża się ona w prowadzeniu zdecydowanych, precyzyjnych, ciągłych i zsynchronizowanych działań przez adekwatne do sytuacji siły, które są zdolne do nieograniczonego działania we wszystkich wymiarach. A zatem w przyszłości większy nacisk będzie się kłaść na jakość i użyteczność sił, niż na ich liczebność. W rezultacie dążyć się będzie do stworzenia mniejszych, lecz efektywniejszych wojsk lądowych, których struktura oraz uzbrojenie i wyposażenie będą adekwatne do wymogów przyszłego pola walki. Ich potencjał i możliwości muszą być tak dopasowane, aby zapewnić swobodę działania, która wyrażać się będzie w możliwości użycia określonych sił i środków, w zależności od zadania. Powinny one dysponować nowoczesnym wyposażeniem i uzbrojeniem, adekwatnym do współczesnych i przyszłych wymagań, dzięki któremu osiągną wystarczający poziom w zakresie mobilności, skuteczności rażenia i niezbędnej ochrony.

Przeprowadzone badania wskazują, że istnieje potrzeba posiadania takich wojsk lądowych, które będą w pełni przygotowane do prowadzenia najbardziej prawdopodobnych działań w danej sytuacji, ale jednocześnie będą zdolne do sprawnego przejścia do najbardziej wymagających i nieprzewidzianych działań, przy minimalnym ryzyku powodzenia operacji. Zdolność do elastycznego działania odnosi się przede wszystkim do możliwości reagowania na konkretne potrzeby, w celu osiągnięcia wymaganych rezultatów, a także wszechstronności i użyteczności w stosunku do różnego rodzaju zadań. Dotyczy to również optymalnego przystosowania się do permanentnie zmieniającego się i niepewnego otoczenia, a także możliwość natychmiastowej i skutecznej reakcji na zmiany sytuacji. Zdolność ta będzie wymagać od określonych zgrupowań sprawnego przechodzenia od jednego typu działania do drugiego lub jednoczesnego prowadzenia działań bojowych, humanitarnych i pokojowych na tym samym obszarze, przez te same siły. Należy zauważyć, że wspólna świadomość sytuacyjna stworzy większe szanse na natychmiastowe dostosowanie się do zaistniałych zmian.

Należy zauważyć, że dużą uwagę skupia się na posiadaniu zdolności do utrzymania ciągłości działania. Będzie ona miała szczególnie duże znaczenie podczas prowadzenia działań o wydłużonym horyzoncie czasowym. Osiągnie się ją między innymi poprzez skuteczne kierowanie zabezpieczeniem logistycznym w określonym miejscu i czasie. W tym celu niezbędne będzie zastosowanie

zaawansowanej technologii i zespolenie systemu logistycznego w jednolitą sieć informacyjną z innymi systemami. Warto podkreślić, że proces zabezpieczenia logistycznego powinien stanowić integralną część każdego działania i umożliwi w znaczącym stopniu powodzenie tychże działań.

Następnym atrybutem wojsk lądowych będzie zdolność ochrony w pełnym zakresie. Odnosi się to głównie do ochrony swoich sił i środków oraz zapewnienia im maksymalnego bezpieczeństwa. Powinny one być odporne na rażenie przeciwnika. Należy zaznaczyć, że zwiększenie ochrony będzie miało bezpośredni związek z posiadaniem zdolności do sprawnego dowodzenia i skutecznego rozpoznania.

Zarówno w obecnych uwarunkowaniach, jak i w przyszłości niezmiernie ważna wydaje się być zdolność do prowadzenia operacji połączonych i wielonarodowych. Po pierwsze dotyczy to pełnego integrowania działań wojsk lądowych z innymi rodzajami sił zbrojnych, w ramach operacji połączonych. Siły połączone, ze względu na ich elastyczność i zdolność do skutecznego działania niezależnie od sytuacji, będą kluczem do sukcesu. Istotne w tym aspekcie będzie zapewnienie pełnego wykorzystania potencjałów poszczególnych komponentów i osiągnięcie odpowiedniego poziomu synergii podczas prowadzenia działań rozstrzygających. Po drugie, podczas współdziałania z siłami innych państw w ramach sojuszu lub koalicji niezbędna będzie interoperacyjność dotycząca sfery technologicznej, proceduralnej i organizacyjnej.

Współczesne działania militarne charakteryzują się brakiem linii styczności oraz dużym obszarem. Odległości pomiędzy poszczególnymi elementami zgrupowania zadaniowego często są znaczne, dlatego niezbędne będzie posiadanie odpowiednich zdolności do dokładnego określenia swojego położenia, komunikowania się, precyzyjnego wykrycia i skutecznego rażenia celów oraz wykonywania manewru. Umożliwi to niezależne, a jednocześnie skoordynowane działania. Z drugiej strony pozbawienie lub ograniczenie przeciwnikowi zdolności do sprawnego dowodzenia i skutecznego rozpoznania sprawi, że nie będzie on mógł efektywnie reagować na zmiany sytuacji operacyjno-taktycznej.

Podobne zadania oraz zdolności można zidentyfikować w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego* oraz *Strategii Wojskowej Rzeczypospolitej Polskiej*. Włączenie Polski do struktur bezpieczeństwa euroatlantyckiego oraz nowe wyzwania wynikające z rozszerzonego spektrum zadaniowego powoduje konieczność dopasowania sił zbrojnych do nowych, zmieniających się uwarunkowań i wymogów

przyszłości. Niewątpliwie zadaniem pierwszoplanowym pozostaje obrona integralności i suwerenności kraju. Niemniej jednak podstawowe zadania nie ograniczają się do obszaru kraju. Ze względu na narodowe interesy oraz zobowiązania, siły zbrojne muszą być gotowe do działania w wymiarze wielonarodowym w ramach operacji pokojowych czy operacji reagowania kryzysowego, prowadzonych poza granicami kraju. Oznacza to, że wojsk lądowe powinny posiadać wyżej wymienione zdolności przynajmniej w wystarczającym stopniu. W konsekwencji muszą one dostosować swoje struktury organizacyjne i dysponować odpowiednim wyposażeniem.

3.3. Wymagania w zakresie struktury wojsk lądowych

Wnioski z przeprowadzonych badań wskazują, że współczesne i przyszłe wyzwania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wymuszają głębokie przemiany wojsk lądowych w sferze **strukturalno-organizacyjnej**. Na ten proces wpływa szereg czynników, które są zróżnicowane w zależności od prognozowanego charakteru przyszłych zadań i możliwości ekonomicznych poszczególnych państw.

Przedstawione analizy wielu koncepcji wskazują, że transformacja wojsk lądowych wybranych państw sprowadza się w swej istocie do stworzenia mniejszych, lecz bardziej efektywnych sił, których struktura i wyposażenie powinny być bardziej adekwatne do zadań i pożądanych zdolności. Należy przy tym podkreślić, że ewentualne zmniejszenie liczebności wojsk nie powinno negatywnie wpływać na skuteczność w osiągnięciu zakładanych celów.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że tendencje transformacji wojsk lądowych czołowych państw zacierają do posiadania **zrównoważonych sił** składających się z jednostek lekkich, średnich i ciężkich oraz odejścia od modelu opartego o zimnowojenne założenia. Taki skład sił umożliwi tworzenie zgrupowań adekwatnych do realizowanych zadań. Koncepcje te weryfikują wcześniejsze poglądy na temat przyszłości jednostek pancerno-zmechanizowanych oraz potrzeby skupienia się na siłach lekkich jako antidotum na współczesne i przyszłe zagrożenia¹⁰⁸. Zrównoważone siły oznaczają połączenie trzech

¹⁰⁸ Niestety w Polsce panuje dość powszechna opinia, że w przyszłym kształcie Wojsk Lądowych należałoby wzmocnić komponent lekki, kosztem części jednostek ciężkich. Jest to wynik błędnego założenia, że należy

potencjałów. Pozwalają one dostosować się do specyficznych uwarunkowań każdej ewentualnej operacji, również w kontekście operacji połączonych i wielonarodowych.

Truizmem jest stwierdzenie, że do realizacji różnych zadań potrzebne są odpowiednie siły i środki. Potrzeba szybkiej reakcji, czy to natychmiastowej interwencji militarnej, czy też działań prewencyjnych w celu wyprzedzenia możliwych zdarzeń, powoduje, że nadal niezmiernie ważne są **siły lekkie**. Powinny one być najszybciej dostępne i wysoce mobilne. Są one zatem istotne ze względu na zdolność do szybkiego przegrupowania do dowolnego obszaru i natychmiastowego działania. Dużą rolę spełniają w zdobywaniu informacji rozpoznawczych. Ponadto są niezastąpione podczas prowadzenia elastycznych działań w specyficznym środowisku.

Posiadając najwyższy stopień mobilności i najkrótszy czas reakcji siły te powinny być przeznaczone głównie do prowadzenia działań, w których czas jest głównym determinantem odniesienia powodzenia. Jest to dodatkowy, a zarazem niezwykle istotny element manewrowy w rękach dowódcy. Niemniej jednak w aspekcie prowadzenia długotrwałych działań wymagają wzmocnienia elementami cięższymi.

Przewiduje się, że jednostki typu lekkiego powinny być wyposażone w najnowszą technologię zwłaszcza, jeśli idzie o zautomatyzowane systemy dowodzenia, środki rozpoznania oraz etatowe uzbrojenia (w tym bezzałogowe pojazdy i aparaty latające). W konsekwencji ich struktura i wyposażenie powinny uwzględniać charakter przyszłych wyzwań pola walki, w tym także implementację nowoczesnych technologii.

Ze względu na współczesne uwarunkowania istnieje potrzeba utworzenia **średnich sił**, które powinny łączyć zdolności sił ciężkich w zakresie ochrony, zapewnienia bezpieczeństwa i skuteczności rażenia z cechami sił lekkich, odnośnie mobilności oraz zabezpieczenia logistycznego. Należy przy tym zwrócić uwagę, że nie chodzi tu o zastąpienie sił ciężkich lub lekkich.

Zgodnie z założeniami siły te powinny być bardziej odporne na rażenie przeciwnika, posiadać większą zdolność przetrwania i większe możliwości bojowe niż wyspecjalizowane siły lekkie. Innymi słowy powinno tu nastąpić zrównoważenie ochrony i siły ognia z wysoką mobilnością. Z drugiej strony mają być lżejsze, bardziej

dążyć do posiadania wysoko manewrowych sił i jednocześnie rezygnować z kosztownych jednostek ciężkich, jako reliktu czasów Zimnej Wojny.

wszechstronne i zdolne do szybszego rozwinięcia od sił ciężkich. W rezultacie mają być skuteczne w działaniach w różnych środowiskach i w całym spektrum działań militarnych, od działań humanitarnych, poprzez operacje wsparcia pokoju, a kończąc na konfliktach zbrojnych o dużej skali.

Siły te mają być z natury wielozadaniowe, postrzegane jako siły do natychmiastowego użycia. Mają być zdolne do prowadzenia działań wojennych, jak również do operacji o charakterze pokojowym. Mogą być przeznaczone do realizacji zadań wymagających natychmiastowej i odpowiednio zdecydowanej reakcji, dzięki zdolności do szybkiego przegrupowania do określonego obszaru. Szczęólnego znaczenia nabiera wymóg sprawnego i terminowego działania, w celu zapobieżenia lub zlikwidowania kryzysu (konfliktu) przez szybko rozwinięte siły militarne. Takie cechy, jak możliwość przegrupowania drogą powietrzną, skuteczna ochrona, zdolność utrzymania określonego stanu gotowości bojowej, zdolność do długotrwałego działania powodują, że są one najbardziej przydatne podczas operacji reagowania kryzysowego.

Założenie, że przewidywane zadania wymuszają przede wszystkim potrzebę posiadania elastycznych i mobilnych sił, przy jednoczesnym całkowitym odejściu od jednostek, których podstawowym wyposażeniem są czołgi i bojowe wozy piechoty, okazało się niesłuszne. W żadnych rozwiązaniach rozpatrywanych wojsk lądowych nie bierze się pod uwagę rezygnacji z ciężkich formacji, a wręcz podkreśla się konieczność ich dalszego udoskonalania.

Wprawdzie wraz z zakończeniem Zimnej Wojny przestały one stanowić najważniejszy determinant zapewnienia bezpieczeństwa, ale na podstawie doświadczeń konfliktów zbrojnych przełomu XX i XXI wieku oraz wynikających z nich wniosków można przyjąć, że nadal istnieje potrzeba posiadania **sił ciężkich** w strukturach wojsk lądowych. Powinny być one przeznaczone do prowadzenia działań w konfliktach zbrojnych o różnej intensywności, w celu uzyskania określonych efektów wobec działań przeciwnika. Posiadają bowiem stosowne możliwości bojowe, które są niezbędne do szybkiego i skutecznego zakończenia działań wojennych¹⁰⁹.

Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że możliwość zróżnicowanego poziomu zaangażowania w operacje militarne różnego typu ma zasadnicze znaczenie dla

¹⁰⁹ Powyższą tezę w pełni potwierdziły doświadczenia operacji *Iraqi Freedom*.

koncepcji transformacji oraz osiągania przez wojska lądowe wymaganych zdolności operacyjnych. Stworzenie odpowiedniej struktury organizacyjnej oraz optymalne wykorzystanie posiadanych sił i środków, w konsekwencji pozwoli na zwiększenie możliwości realizacji zadań oraz osiągnięcie przez nie wyższego poziomu niezależności.

Z powyższego wynika, że struktury jednostek wojsk lądowych powinny stwarzać możliwość elastycznego **tworzenia zgrupowań**, odpowiednich do wykonania określonego zadania. A zatem w zależności od charakteru działań militarnych, zgrupowania wojsk lądowych będą składać się z odpowiednich elementów, niezbędnych do określonych potrzeb. Nowe struktury powinny zapewnić samodzielność i autonomiczność w zakresie dowodzenia, rozpoznania, rażenia, wsparcia i zabezpieczenia, dzięki efektywnemu wykorzystaniu sił i środków, będących ich integralnymi elementami. Powinny one również cechować się mobilnością i elastycznością oraz zdolnością do przystosowania się do zmiennych warunków pola walki.

Wnioski z doświadczeń prowadzonych działań militarnych na przełomie wieków wskazują, że możliwość formowania zgrupowań zadaniowych jest niezmiernie ważna podczas operacji reagowania kryzysowego. Odpowiednio szybkie wprowadzenie do rejonu kryzysu sił militarnych jest bardzo efektywnym instrumentem reagowania. Może to powstrzymać strony zaangażowane w kryzys (konflikt) do prób jego eskalacji, a także może go w istotny sposób ograniczyć. Istota tej reakcji polega na szybkim przetrzucie i rozwinięciu w rejonie kryzysu sił militarnych, adekwatnych do sytuacji. Ze względu na charakter zagrożeń, trudny do przewidzenia w początkowym okresie operacji, zgrupowanie takie musi posiadać odpowiednie zdolności potrzebne do skutecznego działania. W innym przypadku może dojść do niepowodzenia operacji lub innych niekorzystnych implikacji.

We wcześniejszych wnioskach wskazano, że obecnie niezmiernie ważna wydaje się być zdolność do prowadzenia operacji połączonych i wielonarodowych. Można z dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, że występujące już obecnie tendencje do tworzenia **wielonarodowych, połączonych zgrupowań zadaniowych** będą podlegać dalszej ewolucji. W przyszłości doprowadzi to do możliwości użycia tych sił w sposób w pełni zintegrowany, a ponadto znikną podziały w realizacji poszczególnych zadań. A zatem przyszłe działania militarne będą miały w większości sytuacji właśnie charakter połączony i wielonarodowy.

Powyższe założenie determinuje w istotny sposób kształt wojsk lądowych. Wobec tego można przyjąć, że ich struktura organizacyjna powinna zapewniać pełne wykorzystanie potencjałów broni połączonych, a w dalszej kolejności zintegrowanie działań zgrupowań wojsk lądowych z działaniami innych rodzajów sił zbrojnych. W rezultacie możliwe staje się osiągnięcie pożądaných rezultatów w operacjach połączonych.

Kierunek ten jest potwierdzany podczas współczesnych operacji, gdzie w wielu przypadkach łączy się elementy poszczególnych komponentów w ramach sił zadaniowych. W rezultacie następuje odejście od koncepcji współdziałania poszczególnych komponentów na rzecz prawdziwie połączonych zgrupowań, przeznaczonych do wykonania określonego zadania.

Wyniki badań i wnioski z doświadczeń wojennych pozwoliły na stworzenie nowej koncepcji strukturalno-organizacyjnej amerykańskich wojsk lądowych. Jej głównym celem jest przejście do nowych połączonych struktur zadaniowych składających się z mniejszych sił, dobieranych zgodnie z charakterem danej operacji, a nie jak dotychczas jednostek wydzielanych z rodzajów SZ i integrowanych dopiero w czasie działania. W rezultacie skończy się czas podziału na jednostki poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i zacznie się era zintegrowanych sił połączonych. Planuje się stworzenie **systemu brygadowego**, gdzie poszczególne brygady będą posiadały mniej pododdziałów ogólnowojskowych niż obecnie funkcjonujące. Natomiast zostaną one wzmocnione pododdziałami rodzajów wojsk, głównie artylerii i rozpoznania. Będą również dysponowały wsparciem lotniczym, które dotąd występowało na szczeblu dywizji. W ten sposób staną się one bardziej samodzielne¹¹⁰. Mają one być w dalszym ciągu usytuowane w strukturach dywizji. Jednakże dowództwo dywizji ma zostać zmniejszone, a jego zadania ograniczą się tylko do planowania i dowodzenia podczas działań.

Celowość powyższego rozwiązania potwierdzono obecnie tylko w Stanach Zjednoczonych. Eksperti amerykańscy, analizując doświadczenia z prowadzonych działań uważają, że w podstawowym elemencie organizacyjnym wojsk lądowych w przyszłości powinna być brygada, a raczej brygadowy zespół bojowy. Dzięki temu

¹¹⁰ Dla porównania można zauważyć, że obecne brygady polskich Wojsk Lądowych posiadają zbyt mały potencjał bojowy zarówno do prowadzenia konwencjonalnej walki, jak i do prowadzenia działań po zakończeniu wojny. Tworzenie mniejszych brygad lub batalionów nie jest adekwatne do wymagań współczesnych działań militarnych, a powoduje, że stają się one coraz bardziej zależne od wyższych szczebli.

możliwe będzie formowanie odpowiednich zgrupowań dla realizacji określonych zadań. Koncepcja ta wydaje się interesująca, ponieważ może to być główny kierunek ewolucji na świecie¹¹¹.

W tym miejscu rodzi się pytanie dotyczące prawdopodobnej formy strukturalno-organizacyjnej takiej brygady. Można przyjąć, że czynnikiem wyróżniającym będzie przeznaczenie oraz rodzaj posiadanego uzbrojenia i wyposażenia. A zatem stworzone zostaną:

- brygady typu lekkiego, które będą przeznaczone głównie do natychmiastowego użycia lub do elastycznego reagowania na zmiany w sytuacji. Ich potencjał, z uwagi na wymóg wysokiej mobilności, będzie się opierał na środkach latających (przede wszystkim śmigłowcach i bezpilotowych aparatach latających) oraz samochodach osobowo-terenowych (z możliwością wyposażenia ich w różnorodne środki walki);
- brygady typu średniego, które będą miały szczególne zastosowanie w operacjach reagowania kryzysowego i operacjach pokojowych. Podstawowe uzbrojenie i wyposażenie będzie oparte na uniwersalnej platformie bojowej, którą będzie można przerzucać drogą powietrzną do obszaru działania;
- brygady typu ciężkiego, które będą przede wszystkim przeznaczone do prowadzenia działań w konfliktach wysokiej intensywności. Ich podstawowe uzbrojenie powinny stanowić zmodernizowane wersje czołgów, bojowych wozów piechoty i innych środków wsparcia i zabezpieczenia, głównie na podwoziu gąsienicowym¹¹².

Jednym z wymogów, jakie powinny spełnić przyszłe brygady, niezależnie od ich typu, jest samodzielność i samowystarczalność podczas realizacji zadań. Oznacza to przede wszystkim taką strukturę (włącznie z odpowiednim uzbrojeniem i wyposażeniem), która umożliwi wykonywanie zadań, bez konieczności wzmocnienia lub wsparcia siłami i środkami przełożonego. Na przykład jednostki wsparcia

¹¹¹ Pewnym potwierdzeniem powyższej tezy są współczesne działania o charakterze pokojowym (np. operacje reagowania kryzysowego), które często są prowadzone na poziomie brygady lub też na niższych szczeblach dowodzenia.

¹¹² Należy zwrócić uwagę, że zadania poszczególnych brygad nie ograniczają się tylko do wyżej wymienionych. Mogą one realizować również inne zadania, które zostały opisane w części dotyczącej koncepcji posiadania sił zrównoważonych.

bojowego i zabezpieczenia logistycznego, będące obecnie na szczeblu dywizji, planuje się przydzielić na stałe brygadam. Powinny one bowiem stanowić autonomiczne zgrupowania, podlegające dowództwom dywizji tylko w określonych sytuacjach. Chodzi tu mianowicie o zmianę przeznaczenia dowództwa dywizji. Miałoby ono w takim rozwiązaniu spełniać rolę organu wyznaczanego do dowodzenia zgrupowaniami podczas realizacji określonej operacji (głównie poza obszarem kraju).

Kolejną istotną kwestią dotyczącą usamodzielniania brygad jest zapewnienie własnych źródeł pozyskiwania informacji. Wydaje się więc ważne posiadanie odpowiednich sił i środków rozpoznania, które będą w stanie zapewnić przekazywanie terminowej, dokładnej i wiarygodnej informacji. Aby były one do tego zdolne, muszą się cechować wysoką mobilnością oraz skrytością działania. Niemniej jednak powinny one również posiadać wystarczające możliwości ogniowe (jakie posiadają czołgi, wozy bojowe, śmigłowce), aby mogły realizować rozpoznanie walką w sytuacji, kiedy jest to niezbędne.

Pełna autonomiczność brygad oznacza również możliwość użycia zarówno całości sił brygady, jak również wybranych jej elementów oddzielnie. Ponadto należy pamiętać o zdolności do prowadzenia działań nawet w wypadku poniesienia pewnych strat.

Doświadczenia wskazują na konsekwentne dążenie wojsk lądowych do osiągnięcia maksymalnych zdolności do prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym. Dlatego można z dużą dozą prawdopodobieństwa założyć, że w składzie przyszłych brygad będą występowały pododdziały lotnictwa wojsk lądowych. Chodzi tu przede wszystkim o śmigłowce, ponieważ zapewniają one stosowny stopień manewrowości, elastyczności oraz skuteczności rażenia.

Reasumując, należy stwierdzić, że w przyszłych strukturach wojsk lądowych istotne będzie uwzględnienie potrzeby zintegrowania wszystkich wymaganych zdolności na możliwie najniższym szczeblu organizacyjnym. Szczęólnego znaczenia nabiera to w kontekście różnorodnych zadań przewidywanych do realizacji, począwszy od operacji wojennych, a skończywszy na operacjach o charakterze pokojowym. Dzięki odpowiednim siłom i środkom w zakresie dowodzenia, rozpoznania, rażenia, zabezpieczenia i ochrony będzie możliwe:

- ✓ terminowe użycie stosownych do potrzeb zgrupowań;
- ✓ efektywne prowadzenie działań rozstrzygających;

- ✓ elastyczne reagowanie na zmieniającą się sytuację;
- ✓ wykonanie postawionych zadań bez względu na czynniki zewnętrzne.

3.4. Potrzeby wojsk lądowych w zakresie uzbrojenia i wyposażenia w XXI wieku

Prezentację wyników badań nad problematyką kierunków ewolucji **uzbrojenia i wyposażenia** wojsk lądowych należy rozpocząć od spostrzeżenia natury ogólnej. Wnioski z przeprowadzonych analiz i ocen procesów transformacji wojsk lądowych wybranych państw wskazują, że nie ograniczają się one wyłącznie do zmian w zakresie struktur organizacyjnych, lecz obejmują swoim zasięgiem również wymianę lub modernizację uzbrojenia i wyposażenia. Wprowadzanie na wyposażenie nowych systemów jest ściśle związane ze zdefiniowanymi dla poszczególnych państw przewidywanymi zadaniami i oczekiwanymi zdolnościami.

Jak wskazują badania, w państwach wysoko rozwiniętych gospodarczo trendy dotyczące rozpatrywanej materii są związane przede wszystkim z nowymi technologiami informacyjnymi, budową uniwersalnej platformy dla pojazdów przeznaczonych do sił średnich oraz rozwojem programów dotyczących robotów i bezzałogowych pojazdów.

Jednym z najważniejszych kierunków zmian dokonywanych w wojskach lądowych jest stworzenie jednolitej sieci informacyjnej pomiędzy wszystkimi elementami biorącymi udział w działaniach (przede wszystkim dotyczy to środków rozpoznania, dowodzenia i rażenia). W tym zakresie istotne jest posiadanie odpowiedniego systemu dowodzenia i rozpoznania zapewniającego zobrazowanie pola walki, a konsekwencji osiągnięcie wspólnej świadomości sytuacyjnej. Wnioski z przeprowadzonych badań wskazują, że ma to bezpośredni wpływ na wzrost możliwości bojowych w aspekcie ochrony, skuteczności rażenia, szybkości, dostępności i zdolności do reagowania na zmieniającą się sytuację¹¹³.

¹¹³ Mówiąc o zintegrowanym systemie dowodzenia w SZ RP należy myśleć o możliwości pełnego zespolenia w jednolitą sieć wszystkich elementów. Obecnie mamy do czynienia z sytuacją, gdzie poszczególne RSZ budują swoją własną, niekompatybilną z innymi, sieć łączności, dowodzenia i rozpoznania. Bez systemowego podejścia i dalekosiędnego patrzenia w przyszłość ten kierunek nie wydaje się optymalny. Ze względu na ograniczenia finansowe można zacząć od wydzielonych jednostek, przewidzianych do działań sojuszniczych, czy koalicyjnych. Bez tego Polska nigdy nie będzie równorzędnym partnerem dla nowoczesnych armii.

Niezbędny jest zatem zintegrowany system zarządzania informacją, co umożliwi optymalne wykorzystanie sił i środków w czasie rzeczywistym, a także przewidywanie rozwoju sytuacji. System ma wspomagać proces dowodzenia, w szczególności proces podejmowania decyzji. Ponadto powinien umożliwiać wymianę informacji i korzystanie ze wspólnych baz danych. Ważne jest także połączenie go z wszelkimi dostępnymi źródłami rozpoznania na każdym szczeblu. Dzięki zapewnieniu stałej łączności, nieprzerwanemu dostępowi do informacji o sytuacji oraz danych z rozpoznania, system ten powinien pozwolić na ciągłe, skuteczne dowodzenie siłami, w tym kierowanie ogniem i logistyką, nawet w czasie zmiany położenia stanowisk dowodzenia.

Współczesne działania militarne charakteryzują się brakiem linii styczności oraz dużym obszarem. Odległości pomiędzy poszczególnymi elementami zgrupowania zadaniowego często są znaczne, dlatego niezbędne będzie posiadanie odpowiednich zdolności do dokładnego określenia swojego położenia, komunikowania się, precyzyjnego wykrycia i skutecznego rażenia celów oraz wykonywania manewru. Umożliwi to niezależne, a jednocześnie skoordynowane działania. Z drugiej strony pozbawienie lub ograniczenie przeciwnikowi zdolności do sprawnego dowodzenia i skutecznego rozpoznania sprawi, że nie będzie on mógł efektywnie reagować na zmiany sytuacji operacyjno-taktycznej.

Z analizy materiałów źródłowych wynika, że każde państwo stawia specyficzne dla siebie wymagania odnośnie uzbrojenia i wyposażenia. Każde z nich ma również określone potrzeby i możliwości. Często wynika to z przyczyn politycznych lub ekonomicznych. Niemniej jednak poglądy na temat kluczowych problemów są bardzo zbieżne.

Badania potwierdziły założenie, że konieczne jest stworzenie i wdrożenie nowej generacji systemów uzbrojenia, w tym wozów bojowych, zapewniających zrównoważenie możliwości ogniowych, manewrowych i ochronnych ze zdolnością do skutecznego reagowania, włączając w to zdolność do sprawnego przegrupowania w dowolny obszar i prowadzenia ciągłych działań przy użyciu mniejszych sił. W rezultacie pozwoli to zgrupowaniom wojsk lądowych dominować w pełnym spektrum działań militarnych.

Odnosi się to przede wszystkim do stworzenia sił średnich, które przede wszystkim mają być przygotowane do realizacji zadań w ramach operacjach reagowania kryzysowego, tam, gdzie istnieje potrzeba natychmiastowego

i zdecydowanego działania. Istotną rolę w tym zakresie odgrywa koncepcja wprowadzenia na wyposażenie pojazdów lżejszych niż czołgi, lecz dysponujących podobnymi charakterystykami w zakresie ochrony i skuteczności rażenia. Jednocześnie powinny one być zdolne do przetrzutu w dowolny rejon transportem powietrznym. Mają to być uniwersalne platformy bojowe na podwoziu kołowym (transportery opancerzone), których prekursorem jest obecnie amerykański *Stryker*. Na bazie takiej platformy mają być tworzone różne rodzaje wozów, począwszy od zwykłych transporterów piechoty, a skończywszy na specjalistycznych odmianach (np. wozy dowodzenia, rozpoznania, inżynieryjne, artyleryjskie lub ewakuacyjne). Uważa się, że postęp technologiczny w najbliższej dekadzie pozwoli na zrealizowanie tych założeń.

Docelowe pojazdy powinny spełniać wymagania przyszłych wojsk lądowych, do których należy zaliczyć:

- możliwości ogniowe (skuteczność rażenia najnowszej generacji wozów bojowych) i manewrowe (m.in. wysokie możliwości trakcyjne - duży zasięg i niskie zużycie paliwa) zapewniające skuteczną walkę z wozami bojowymi najnowszych generacji w każdych warunkach (bez względu na rodzaj terenu, porę doby i roku, warunki atmosferyczne);
- uniwersalność podstawowych środków rażenia, sprowadzająca się do połączenia właściwości armat czołgowych, przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz wyrzutni rakiet przeciwlotniczych;
- odporność na środki ogniowe przeciwnika, zapewniająca odpowiedni poziom ochrony dla żołnierzy, dzięki nowoczesnemu pancerzowi oraz zastosowaniu systemów ostrzegania i przeciwdziałania rażeniu;
- możliwość podłączenia w jednolitą sieć informacyjną (możliwość zainstalowania zintegrowanego systemu dowodzenia, rozpoznania i kierowania ogniem), przy jednoczesnym zapewnieniu bezpiecznej i niezawodnej łączności;
- zdolność do przetrzutu drogą powietrzną na pokładach istniejących samolotów transportowych (klasy C-130 *Hercules*);
- zdolność do natychmiastowego działania po przetrzucie do określonego obszaru;

- zdolność do realizacji różnorodnych zadań, w tym walk w terenie zurbanizowanym, czy też ochrony ludności cywilnej w czasie działań wojennych;
- możliwość sprawnego remontu (naprawy, wymiany podzespołów), dzięki zastosowaniu modułowej konstrukcji.

Przedstawione w poprzednim rozdziale wyniki badań stanowią wystarczającą podstawę do zanegowania tezy, że siły ciężkie, wyposażone w ciężki opancerzony sprzęt bojowy (czołgi, bojowe wozy piechoty, inne środki wsparcia przeważnie na podwoziach gąsienicowych) będą w najbliższym czasie traciły stopniowo znaczenie. Można założyć, że każdy kryzys może przemienić się w konflikt zbrojny. A zatem wojska lądowe powinny być stosownie wyposażone również do realizowania zadań w działaniach wojennych. Chodzi tu przede wszystkim o odpowiednie systemy uzbrojenia i ochrony, które z jednej strony umożliwią uzyskanie i utrzymanie przewagi (dominacji) nad przeciwnikiem, a z drugiej zagwarantują maksymalne bezpieczeństwo.

Wnioski z doświadczeń prowadzonych wojen i konfliktów zbrojnych początku XXI wieku wskazują, że czołgi i bojowe wozy piechoty potwierdziły tam swoją przydatność. Są one odporne na oddziaływanie ogniowe przeciwnika, zdolne do pokonywania ogromnych odległości z dużą prędkością i prowadzenia celnego ognia na dużą odległość. Można więc stwierdzić, że ciągle udoskonalane i modernizowane czołgi oraz bojowe wozy piechoty są nieodzownym elementem na polu walki. Stanowią one w dalszym ciągu niezastąpiony środek rażenia, jednocześnie zapewniając skuteczną ochronę dla żołnierzy.

Warto na zakończenie wspomnieć o koncepcjach mających miano futurystycznych. Na obecnym etapie prac badawczych trudno jest przewidzieć ich przyszłość w działaniach militarnych oraz wpływ, jaki mogą wywrzeć na sposobach prowadzenia tych działań. Można założyć, że przyszłe operacje będą się charakteryzowały złożonością i wielowymiarowością przestrzeni działań. Ze względu na szybki rozwój technologiczny coraz powszechniej będą wykorzystywane tzw. inteligentne narzędzia walki, w tym głównie różnego rodzaju roboty oraz bezzałogowe pojazdy. Mają one zastąpić człowieka, szczególnie w działaniach rozpoznawczych, ale również w działaniach bojowych i zabezpieczających. Ocenia się, że przyczyni się to do jeszcze większej szybkości i precyzji działań.

Reasumując można stwierdzić, że nowe uzbrojenie i wyposażenie w znaczny sposób wpłynie na kształt przyszłych wojsk lądowych. Ich rozwój dalej będzie ukierunkowany na zwiększenie możliwości własnego oddziaływania na przeciwnika przy jak największym zabezpieczeniu się przed podobnym oddziaływaniem z jego strony. Odpowiednie wyposażenie pozwoli na prowadzenie każdego rodzaju działań bez względu na warunki terenowe i atmosferyczne. Wartość bojowa zgrupowań zadaniowych mierzona również będzie zdolnością zdobywania, przetwarzania i dystrybuowania informacji w czasie niemal rzeczywistym.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione wyniki badań stanowią efekt wieloletnich dociekań naukowych inspirowanych przeobrażeniami w wojskach lądowych wynikającymi z przynależności do Sojuszu i związaną z tym koniecznością uwzględnienia przyjmowanych tam rozwiązań. Zaprezentowane wyniki są ostatnim etapem w drodze do naukowego poznania zmian, jakie należy wprowadzić w wojskach lądowych by sprostać potrzebom wynikającym z jawiących się nowych zagrożeń oraz wyzwań współczesności.

Uwarunkowania powyższe spowodowały potrzebę naukowego zainteresowania się problematyką skuteczniejszego wykorzystania niewielkiego potencjału wojsk lądowych przy rosnących zadaniach związanych z udziałem wydzielonych jednostek wojskowych w misjach pokojowych.

W badaniach szczególny nacisk położono na określenie wpływu wyselekcjonowanych w badaniach wcześniejszych determinantów, które powodują (wymuszają) zmiany strukturalno-organizacyjne i szkoleniowe oraz zmiany w uzbrojeniu i wyposażeniu wojsk lądowych

Dlatego też, wiele przedsięwzięć badawczych skierowane zostało na poszukiwanie rozwiązań teoretycznych związanych z wymaganiami jakim winny sprostać wojska lądowe w nowych uwarunkowaniach początku XXI wieku

Zaprezentowane treści niniejszego opracowania potwierdzają zasadność podjęcia tematu. Zespół autorski ocenia, że rozwiązany został główny problem badawczy i wyprowadzone z niego problemy szczegółowe, na poziomie zapewniającym udokumentowaną wiarygodność.

Uzyskane wyniki przy zastosowaniu teoretycznych, jak i empirycznych metod badawczych potwierdziły założenia hipotetyczne dotyczące kierunków zmian, jakie należy wprowadzić w wojskach lądowych, a także określić nowe treści, które należałoby wziąć pod uwagę kształtując przyszłość wojsk lądowych.

Niewątpliwą zaletą tego opracowania jest analiza porównawcza wojsk lądowych czołowych krajów Sojuszu w stosunku do wojsk narodowych. Efekty owego porównania dały podstawę do wskazania kierunków przeobrażeń wojsk lądowych w aspekcie ich kompatybilności z siłami Sojuszu.

BIBLIOGRAFIA

- 2004 Army Transformation Roadmap*, Army Transformation Office, Waszyngton 2004
- 2007 Army Modernization Plan*, Department of the Army, Waszyngton 2007
- Army Vision 2010*, Department of the Army
- Balcerowicz B., *Wybrane problemy obronności państwa. Materiał studyjny*, AON, Warszawa 1999
- Battlefield Automation. Performance Uncertainties Are Likely When Army Fields Its First Digitized Division*, US General Accounting Office, Waszyngton, Lipiec 1999
- Brockmann W., *Kształt i rola Bundeswehry po roku 2008*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003
- Charakter przyszłych operacji, Materiały z konferencji naukowej (tezy, referaty, głosy w dyskusji)*, AON, Warszawa 2004
- Cieślak E., *Siły zbrojne w operacjach reagowania kryzysowego*, Zeszyty Naukowe AON, 4/2006
- Courrages B., *Skład i rola francuskich sił lądowych po roku 2008*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003
- Delivering Security in a Changing World. Defence White Paper*, Secretary of State for Defence, Londyn, grudzień 2003
- Działania taktyczne wojsk lądowych*, Warszawa 1995
- Forging The Future Army*, Directorate General of Development & Doctrine, Londyn 2004
- Future Land Operational Concept (FLOC)*, Directorate General of Development & Doctrine, Londyn 2004
- Gawliczek P., Pawłowski J., *Zagrożenia asymetryczne*, AON, Warszawa 2003
- Gmurczyk D., *Transformacja Sił Zbrojnych USA*, Raport Wojsko Technika Obronność, 07/2003
- Gordon IV J., Wilson P. A., *The Case for Army XXI "Medium Weight" Aero-motorized Divisions: A Pathway to the Army of 2020*, U.S. Army War College, Carlisle 1998
- Grupa bojowa przyszłości US Army*, Raport Wojsko Technika Obronność, 05/2003
- Hurley S., *To what extent is the British Army able to meet the joint operational challenges of the future?*, Joint Services Command and Staff College, 2007
- Kaczmarek W. (kier. nauk.), *Kierunki ewolucji wojsk lądowych p.k. „Ewola”*, AON, Warszawa 2008
- Kaczmarek W. (red. nauk.), *Udział wojsk lądowych w operacjach wsparcia pokoju „Wsparcie”*, AON, Warszawa 2005
- Knetki J., Kaczmarek W., Joniak J., *Zadania komponentu wojsk lądowych w sojusznicznych operacjach na obszarze kraju*, AON, Warszawa 2002

- Kotarbiński T., *Abecadło praktyczności*, Warszawa 1972
- Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, AON, Warszawa 1993
- Lisowski M., Łuczak W., Zaloga S., *Armia czasów wojny i transformacji*, Raport Wojsko Technika Obronność, 11/2003
- Łuczak W., *Rewolucja w US Army*, Raport Wojsko Technika Obronność, 12/2002
- Łuczak W., *Sekrety francuskiego FCS*, Raport Wojsko Technika Obronność, 10/03
- Łuczak W., *Strykery torują drogę wozom FCS*, Raport Wojsko Technika Obronność, 03/2003
- Łuczak W., *Zrobotyzowana US Army XXI wieku*, Raport Wojsko Technika Obronność, 09/2002
- Materiały z konferencji naukowej nt. Polska Wizja Przyszłego Pola Walki. Wymagania i Potrzeby*, Warszawa 19 kwietnia 2004
- Meuter T., *Puma – niemiecka platforma bojowa przyszłości*, Raport Wojsko Technika Obronność, 04/2004
- Military Transformation. The Army and OSD Met Legislative Requirements for First Stryker Brigade Design Evaluation, but Issues Remain for Future Brigades*, US General Accounting Office, Waszyngton, grudzień 2003
- Networked Enabled Capability*, Ministry of Defence, Londyn 2007.
- Pengelly R., *Future Rapid Effect System leads British forces' transformation*, Jane's, sierpień 2003
- Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1989
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996
- The Army Future Force: Decisive 21st Century Landpower, Strategic Responsive, Full Spectrum Dominant, The Army's requirement for armoured vehicles: the FRES programme. Seventh Report of Session 2006-07*, House of Commons. Defence Committee, Londyn, luty 2007
- The National Security Strategy of the United States of America*, The White House, Waszyngton 2002
- The National Defense Strategy of the United States of America*, Department of Defense, Waszyngton 2005
- The National Military Strategy of the United States of America*, Chief of Staff, Waszyngton 2004.
- United States Army Training and Doctrine Command HQ, sierpień 2003.
- Toffler A. i H., *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997
- Tomaszewski A. i in., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju pk. „Armia”*, Warszawa 1998
- Weighill R. P. M., *FLOC – przejście Armii Brytyjskiej w XXI wiek*, Raport Wojsko Technika Obronność, Wydanie specjalne 2003
- Wróblewski R. (red.), *Operacje reagowania kryzysowego. Studium teoretyczne*, AON, Warszawa 2002

Zaczyński W., *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995

Zieliński J., Czupryński A., Panek B., *Operacje wojsk lądowych – kierunki ewolucji. „Operacja”*. AON, Warszawa 2003

Zieliński J. (red.), *Podstawowe założenia operacji połączonych*, AON, Warszawa 2000

Zieliński J., *Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych*, AON, Warszawa 2003

Zieliński J., *Zarys teorii sztuki operacyjnej Wojsk Lądowych Rzeczypospolitej Polskiej*, Toruń 1998

